

Jaarverslag

Stichting Pensioenfonds
Gasunie

2024

Stichting Pensioenfonds Gasunie

Stichting Pensioenfonds Gasunie
Concourslaan 17, 9727 KC Groningen
Telefoon 088 - 116 2160
info@pensioenfondsgasunie.nl

Ingeschreven in het Handelsregister van de
Kamer van Koophandel onder nummer 41009373

Jaarverslag 1-1-2024 t/m 31-12-2024

Inhoudsopgave

BESTUURSVERSLAG	
Meerjarenoverzicht	5
1. Voorwoord	7
2. Algemene informatie	11
2.1 Profiel	12
2.2 Organisatie	12
2.3 Personalia	13
2.4 Bestuurscommissies en uitvoering	16
2.5 Missie, visie en doelstellingen	19
3. Financiële positie en beleid in 2024	24
3.1 Financiële positie	25
3.2 Status herstelplan	27
3.3 Haalbaarheidstoets en herstelkracht	27
3.4 Toeslagbeleid	28
3.4.1 Niet-verleende toeslagen	29
3.5 Kostentransparantie	30
3.6 Besturing en toezicht	39
4. Integraal risicomanagement	44
4.1 Governance	45
4.2 Risico Management Systeem	47
4.3 Concrete risico's	48
4.4 Risicotolerantiegrenzen en beheersmaatregelen	50
4.5 Risicobeeld pensioenfonds	54
4.5.1 Ontwikkeling VEV en vereiste dekkingsgraad	54
4.5.2 Impact markt- en renterisico op de dekkingsgraad per eind 2024 (gevoeligheidsanalyse)	54
4.5.3 Werking van het risicomanagement in 2024	54
4.5.4 Activiteiten ten aanzien van de transitie naar een nieuwe pensioenregeling	55
5. Beleggingen	57
5.1 Resultaten beleggingen	58
5.2 Beleggingsbeleid	59
5.3 Samenstelling beleggingsportefeuille	61
5.4 Afdekking van financiële risico's	67
5.5 Maatschappelijk verantwoord beleggen	68
6. Pensioenen	73
6.1 Pensioencommunicatie	74
6.2 Pensioenregeling en uitvoeringsovereenkomsten	75
6.3 Pensioenadministratie	77
7. Wet- en regelgeving en relevante ontwikkelingen	78
8. Actuariële analyse	80
9. Vooruitblik	85

10. Verslag Raad van Toezicht	89
11. Verslag verantwoordingsorgaan	97
JAARREKENING	
12. Jaarrekening	103
12.1 Balans per 31 december	104
12.2 Staat van baten en lasten	105
12.3 Kasstroomoverzicht	107
12.4 Toelichting op de jaarrekening	108
12.5 Toelichting op de balans per 31 december	118
12.6 Toelichting op de staat van baten en lasten	126
12.7 Resultaatbestemming	132
12.8 Risicoparagraaf	133
OVERIGE GEGEVENS	
13. Overige gegevens	141
13.1 Statutaire bepalingen van resultaatbestemming	142
13.2 Actuariële verklaring	143
13.3 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	145
BIJLAGEN	
14. Bijlagen	155
SFDR (Sustainable Finance Disclosure Regulation)	156
Woordenboek	165

Meerjarenoverzicht

(aantallen en bedragen in duizenden euro per ultimo jaar)

	2024	2023	2022	2021	2020
Aantallen					
Actieve deelnemers	2.273	2.016	1.752	1.571	1.568
Gewezen deelnemers	746	738	737	766	770
Pensioengerechtigden	1.738	1.731	1.712	1.740	1.818
Totaal	4.757	4.485	4.201	4.077	4.156
Financiële gegevens (in duizenden euro)					
Toeslagen					
Actieve deelnemers *	0,00%	16,10%	2,70%	0,00%	0,00%
Gewezen deelnemers en ingegane pensioenen *	0,00%	16,10%	2,70%	0,00%	0,00%
Premiebijdragen					
Kostendeekkende premie	57.233	47.250	56.845	54.265	45.266
Gedempte kostendeekkende premie	40.996	39.687	30.148	26.414	19.028
Feitelijke premie (jaarlijkse bijdrage)	55.465	46.341	36.806	31.731	30.008
Premiedekkingsgraad	121,6%	122,5%	78,5%	70,2%	79,9%
Pensioenuitkeringen	56.467	55.735	45.531	43.632	43.094
Vermogen en solvabiliteit					
Aanwezig eigen vermogen	624.356	524.025	625.724	557.681	208.262
Minimaal vereist eigen vermogen (MVEV)	72.016	65.367	49.992	70.254	75.083
Vereist eigen vermogen (VEV)	398.047	389.461	301.200	374.886	390.762
Technische voorzieningen (TV)	1.667.570	1.523.095	1.206.916	1.662.096	1.793.795
Actuele dekkingsgraad	137,4%	134,4%	151,8%	133,6%	111,6%
Beleidsdekkingsgraad	141,2%	133,9%	144,3%	124,4%	103,5%
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,3%	104,3%	104,3%	104,2%	104,2%
Vereiste dekkingsgraad	123,9%	125,6%	125,0%	122,6%	121,8%
TBI-dekkingsgraad (Toekomstbestendige Indexatie)	131,0%	136,9%	132,7%	123,0%	121,5%
Reële dekkingsgraad	104,6%	97,8%	102,2%	101,1%	85,2%
Gemiddelde duratie TV	17,0	16,6	16,8	19,0	19,6
Gemiddelde marktrente (interne rekenrente)	2,15%	2,34%	2,61%	0,55%	0,16%
Beleggingen voor risico pensioenfonds					
Totale beleggingen voor risico pensioenfonds	2.272.079	2.038.387	1.838.145	2.200.972	2.002.321
Beleggingsopbrengsten	235.924	209.673	-376.523	230.446	176.415
Rendement op basis van total return	11,7%	11,6%	-16,9%	11,6%	9,8%
Samenstelling beleggingsportefeuille					
Vastgoedbeleggingen	10,7%	11,6%	10,0%	9,6%	9,6%
Aandelen	48,5%	46,9%	47,7%	49,1%	49,1%
Vastrentende waarden	44,8%	44,3%	43,9%	39,4%	35,9%

	2024	2023	2022	2021	2020
Derivaten	-4,0%	-2,8%	-1,6%	1,9%	5,4%
Beheerkosten					
<i>Kosten pensioenbeheer</i>					
Uitvoeringskosten pensioenbeheer	2.578	1.824	2.231	1.290	1.323
Pensioenbeheerkosten per deelnemer (in €)	643	487	644	390	391
Totale kostenratio	0,38%	0,37%	0,35%	0,26%	0,47%
<i>Kosten vermogensbeheer</i>					
Kosten vermogensbeheer	4.264	3.741	3.510	3.370	3.487
Vermogensbeheerkosten in % van het gemiddeld belegd vermogen	0,21%	0,20%	0,18%	0,16%	0,19%
Transactiekosten	787	1.411	1.142	918	3.918
Transactiekosten in % van het gemiddeld belegd vermogen	0,04%	0,07%	0,06%	0,04%	0,21%

*) De gemiddelde ontwikkeling van de prijzen in de maanden augustus tot en met oktober in 2023 ten opzichte van diezelfde periode in 2022 is 0,6% negatief. Het bestuur heeft daarom besloten om geen toeslag te verlenen per 1 januari 2024 (over het jaar 2023). Per 1 januari 2025 is een toeslag verleend van 2,6% verminderd met 0,6% negatieve inflatie voor deelnemers die voor 1 januari 2024 deelnemer waren bij het fonds. Voor mensen die op 1 januari 2024 of daarna deelnemer zijn geworden bij het fonds zijn de pensioenen verhoogd met 2,6% per 1 januari 2025.

1. Voorwoord

Inleiding

Het jaar 2024 stond voor de Stichting Pensioenfonds Gasunie (hierna: het fonds) net als het voorgaande jaar in het teken van de voorbereiding op de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel. Er is in 2024 weer ongelofelijk veel werk verzet. Wij zijn verheugd over de goede samenwerking met de sociale partners en de afronding van de transitieplannen van N.V. Nederlandse Gasunie en GasTerra B.V. In dit voorwoord gaan wij in op een aantal ontwikkelingen en gebeurtenissen die in 2024 hebben plaatsgevonden. Dit voorwoord wordt afgesloten met een vooruitblik naar 2025.

Financiële ontwikkelingen

Na een recordinflatie in 2022 en een daling van de inflatie in 2023, daalde de inflatie in 2024 nog iets verder. Gemiddeld kwam de inflatie in Nederland over heel 2024 uit op 3,3%. Ook de rente is in 2024 per saldo gedaald. Een dalende rente heeft een negatief effect op de dekkingsgraad, omdat het fonds daardoor meer vermogen moet aanhouden voor toekomstige verplichtingen. In 2024 was het beleggingsrendement positief en dat zorgde juist voor een stijging van de dekkingsgraad. In 2024 is een beleggingsrendement van 11,7% behaald. Ons vermogen is gestegen van € 2,0 miljard per eind 2023 naar € 2,3 miljard per eind 2024. De actuele dekkingsgraad was op 31 december 2023 134,4% en op 31 december 2024 137,4%.

We kijken voor de bepaling van de toeslag per 1 januari 2024 naar de ontwikkeling van de prijzen van augustus, september en oktober van 2023 ten opzichte van dezelfde periode in 2022. De prijzen daalden in deze periode met gemiddeld 0,6%. Er was dus geen sprake van inflatie (stijgende prijzen) maar van deflatie (dalende prijzen). Dat betekent dat we de pensioenen eigenlijk moesten verlagen met 0,6%. In ons beleid staat echter dat bij een daling van de prijzen de pensioenen niet worden verlaagd maar gelijk blijven. Daarom heeft het fonds besloten om de pensioenen niet te verlagen. Per 1 januari 2024 hebben we helaas ook geen inhaaltoeslag kunnen toekennen. Deze toeslag heeft betrekking op verhogingen die in voorgaande jaren zijn gemist.

Per 1 januari 2025 was de inflatie (CPI-afgeleid en maatstaf voor indexatie) gemiddeld 2,6%. Het bestuur heeft besloten om de pensioenen per die datum te verhogen met 2,6%. Daarbij is de daling van 0,6% per 1 januari 2024 verrekend voor de mensen die voor 1 januari 2024 deelnemer waren bij het fonds. Voor hen zijn de pensioenen per 1 januari 2025 daarom verhoogd met 2,0% in plaats van met 2,6%. De pensioenen van deelnemers die in 2024 in dienst zijn gekomen zijn per 1 januari 2025 verhoogd met 2,6%. Per 1 januari 2025 heeft het fonds ook weer een inhaaltoeslag kunnen toekennen. Hiermee werd omgerekend 40,6% van de individuele toeslagachterstanden ingehaald.

Wet toekomst pensioenen (Wtp)

Het fonds heeft in 2024 de gezamenlijke voorbereidingen voor de overgang naar de nieuwe pensioenregeling met de werkgevers N.V. Nederlandse Gasunie en GasTerra B.V. en met de vakbonden voortgezet. In 2024 is het fonds gestart met de uitwerking van de keuzes op hoofdlijnen die de sociale partners in 2023 hadden gemaakt. Beide werkgevers N.V. Nederlandse Gasunie en GasTerra B.V. hebben een transitieplan gemaakt. Deze plannen vormen de basis voor de overgang naar een nieuwe pensioenregeling. Het transitieplan bevat alle keuzes, voor- en nadelen, overwegingen en berekeningen die nodig zijn voor de overgang naar de nieuwe pensioenregeling. Bij de totstandkoming van de transitieplannen zijn de conceptplannen voorgelegd aan de Vereniging van Gepensioneerden Gasunie en Gasterra (VGGasunie) en de in februari 2024 opgerichte Vereniging Inactieven Pensioenfonds Gasunie en GasTerra (VIG). Zij hebben een zogeheten hoorrecht. Hun zienswijze is, inclusief een

reactie van de sociale partners, opgenomen in de definitieve transitieplannen. De sociale partners hebben de definitieve transitieplannen in december 2024 aan het fonds overhandigd. Het fonds zal in 2025 onder andere de evenwichtigheid en de uitvoerbaarheid van deze plannen toetsen.

Het fonds heeft in 2024 verder gewerkt aan verschillende projecten ter voorbereiding op de overgang naar de nieuwe pensioenregeling. Zo is er onder andere met behulp van een ALM-studie onderzoek gedaan naar de juiste beleggingsmix in de nieuwe pensioenregeling en zijn er afspraken gemaakt over het koppelen van de beleggingsadministratie aan de pensioenadministratie. AZL heeft in 2024 aanzienlijke inspanningen geleverd ter voorbereiding op de nieuwe pensioenregeling. Het fonds volgt de ontwikkelingen bij AZL nauwlettend en is tevreden met de tot nu toe behaalde resultaten. Daarnaast is er samen met AZL veel aandacht besteed aan de kwaliteit van de gegevens in de pensioenadministratie, zodat de overgang naar de nieuwe pensioenregeling op basis van de juiste data zal verlopen. Het fonds heeft ook veel aandacht voor de evenwichtigheid van de nieuwe pensioenregeling voor de verschillende groepen van deelnemers. De overgang naar het nieuwe pensioenstelsel bestaat uit meerdere onderdelen. Deze onderdelen staan niet los van elkaar en elk element heeft impact op de evenwichtigheid van de gehele overgang. Ook treffen we voorbereidingen voor een zorgvuldige communicatie aan onze deelnemers over deze overgang naar het nieuwe pensioenstelsel.

Renteafdekking verhoogd

Als pensioenfonds beheren we het kapitaal bestemd voor onze deelnemers. Het fonds belegt dit kapitaal voor de lange termijn. Het doel is om ook op de lange termijn voldoende kapitaal te hebben om aan de verplichtingen te kunnen voldoen. Op de dag dat het fonds overgaat naar het nieuwe pensioenstelsel, wordt het vermogen verdeeld. Dit gebeurt volgens de afspraken die hierover van tevoren zijn gemaakt. De verdeling wordt beïnvloed door de hoogte van de rente. Met het oog daarop heeft het fonds de renteafdekking verhoogd (tot minimaal 75%). Met behulp van renteafdekking beschermt het fonds het kapitaal tegen rentebewegingen. Door het verhogen van de renteafdekking, is het vermogen beter tegen rentedalingen beschermd. Dit helpt het fonds om de transitiedoelen te kunnen behalen.

Personele wijzigingen

In september 2024 heeft bestuurslid Dick Vermeulen zijn functie neergelegd. Dick Vermeulen was voorgedragen uit de geleding van gepensioneerden. Hij is opgevolgd door Dick van den Brand. Bij het bestuursbureau is in mei 2024 Eliena van der Velde gestart als senior manager bestuurszaken. Diana Horsmeier is per 1 oktober 2024 afgetreden als lid van de Raad van Toezicht. Zij is opgevolgd door Hennie de Graaf.

De sleutelfunctiehouder Actuarieel en certificerend actuaaris Rob Schilder (WTW) is per 1 januari 2024 opgevolgd door Jeroen Schilder (WTW). De adviserend actuaaris Willem Eikelboom (WTW) heeft zijn rol als adviseur in september 2024 overgedragen aan Rob Schilder (WTW).

Wij vinden het zeker met het oog op de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel belangrijk om voldoende tijd en aandacht aan risicobeheersing te besteden en om hierbij experts te betrekken. Wij hebben er daarom voor gekozen om in november 2024 een externe sleutelfunctiehouder Risicobeheer aan te stellen: Dick Kamp. Hij volgt Adriaan den Herder op als sleutelfunctiehouder Risicobeheer en Sander Swaters als onafhankelijk risicomanager, vervuller van de sleutelfunctie Risicobeheer.

Vooruitblik

Net als de afgelopen jaren zal ook 2025 in het teken staan van de overgang naar de nieuwe pensioenregeling. Het fonds is van plan om in oktober 2025 het implementatieplan in te dienen bij De Nederlandsche Bank (DNB) en het communicatieplan bij de Autoriteit Financiële Markten (AFM). Bij de totstandkoming van de plannen worden uiteraard de transitieplannen van de sociale partners betrokken. Ook wordt rekening gehouden met de voorkeuren van deelnemers, die zij tijdens het risicopreferentieonderzoek in 2023 kenbaar hebben gemaakt. Er is veelvuldig afstemming met de sleutelfunctiehouders, de Raad van Toezicht en het verantwoordingsorgaan en ook met uitbestedingspartijen en adviseurs. Het fonds blijft bovendien de ontwikkelingen op het gebied van wet- en regelgeving nauwlettend volgen, evenals de marktontwikkelingen en de ontwikkelingen bij de uitbestedingspartijen van het fonds.

In 2025 treedt Flip van Koten af als bestuurder en als voorzitter van de beleggingsadviescommissie. Johan Douma volgt hem als voorzitter van de beleggingsadviescommissie op. Adriaan Stel is toegetreden tot het bestuur als kandidaat-bestuurslid.

Groningen, 19 juni 2025

Het bestuur

2. Algemene informatie

2.1 Profiel

Stichting Pensioenfonds Gasunie

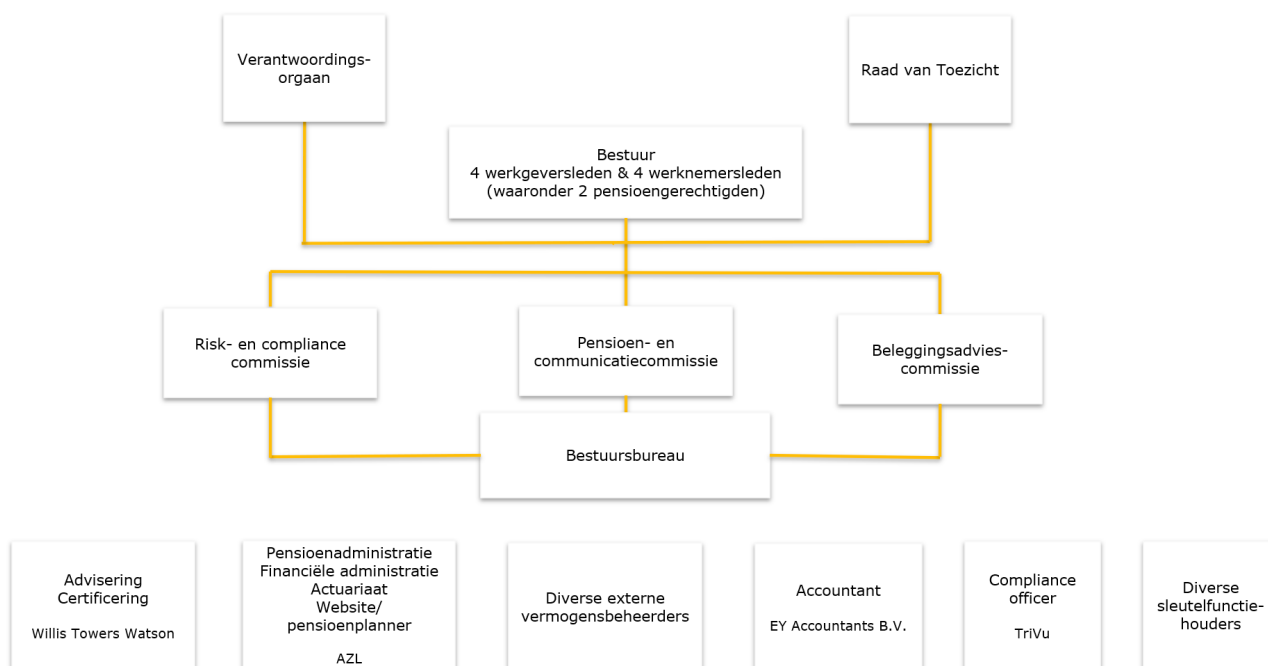
Het fonds is statutair gevestigd te Groningen en is opgericht op 15 september 1965. De laatste statutenwijziging was op 30 juni 2023. Het fonds is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41009373.

Statutaire doelstellingen

Het fonds heeft ten doel het zeker stellen en verstrekken van pensioenen en andere uitkeringen aan (gewezen) deelnemers en gepensioneerden en aan nagelaten betrekkingen van (gewezen) deelnemers en gepensioneerden van N.V. Nederlandse Gasunie (hierna: Gasunie) en van de aangesloten onderneming GasTerra B.V. (hierna: GasTerra).

2.2 Organisatie

De samenhang van alle organen, commissies en externe partijen is in onderstaand schema visueel weergegeven.

2.3 Personalia

Bestuur

Naam	Functie	Voorgedragen door	Bestuurslid sinds	Termijn	Einde zittingsduur
Dhr. A.J. Algra (1950) *	plv. secretaris	Pensioengerechtigden	01-07-2017	2e termijn	01-07-2025
Dhr. D. van den Brand (1953) **	lid	Pensioengerechtigden	28-01-2025	1e termijn	28-01-2029
Dhr. A.J. den Herder (1967)	lid	Ondernemingsraden Gasunie/GasTerra	01-03-2015	3e termijn	01-07-2027
Dhr. J.S. Douma (1989)	secretaris	N.V. Nederlandse Gasunie	01-10-2019	2e termijn	01-10-2027
Dhr. J. Hooghiem (1982) *	voorzitter	Ondernemingsraden Gasunie/GasTerra	01-07-2017	2e termijn	01-07-2025
Dhr. F.F. van Koten (1970)	lid	GasTerra B.V.	01-07-2018	2e termijn	15-04-2025
Mw. A.C.M. Melman (1974)	lid	N.V. Nederlandse Gasunie	01-11-2019	2e termijn	01-11-2027
Mw. B.K. van Boven (1978)	plv. voorzitter	N.V. Nederlandse Gasunie	01-07-2022	1e termijn	01-07-2026
Dhr. C.D. Vermeulen (1951) ***	lid	Pensioengerechtigden	23-09-2020	1e termijn	23-09-2024

* Het bestuur heeft besloten tot herbenoeming (derde termijn vanwege de continuïteit voor de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel). DNB moet de herbenoeming nog goedkeuren.

** De heer Van den Brand is op 28 januari 2025 formeel benoemd tot lid van het bestuur, nadat hij in juli 2024 al als aspirant-lid was benoemd.

*** De heer Vermeulen is afgetreden per 23 september 2024.

Vergoeding bestuursleden namens pensioengerechtigden

De bestuursleden die voorgedragen zijn door de pensioengerechtigden ontvangen een vergoeding van vijfduizend euro per jaar. Alle onkosten worden geacht te zijn inbegrepen in deze vergoeding. De overige leden van het bestuur ontvangen geen vergoeding.

Bestuursbureau

Naam	Functie
Dhr. R.E. Boersma	Finance & control
Mw. T. den Braber	Beleid en communicatie
Dhr. P.H.J. van der Pol	Vermogensbeheer
Mw. A. Sari	Pensioenbeheer
Mw. M.M. Smelter	Strategie en beleid
Dhr. S.J. Swaters	Manager bestuursbureau
Mw. E.A. van der Velde *	Senior manager bestuurszaken

* Mevrouw Van der Velde versterkt het bestuursbureau sinds 15 mei 2024.

Onafhankelijk risicomanager

Naam	Functie
Dhr. D.A.J. Kamp *	onafhankelijk risicomanager

* De heer Kamp is sinds 5 november 2024 Sleutelfunctiehouder Risicobeheer en onafhankelijk risicomanager. De rol van sleutelfunctiehouder Risicobeheer heeft hij overgenomen van de heer den Herder. De rol van onafhankelijk risicomanager heeft hij overgenomen van de heer Swaters.

Beleggingsadviescommissie

Naam	Functie
Dhr. F.F. van Koten *	voorzitter
Dhr. J. Hooghiem	lid
Dhr. J.S. Douma	lid
Dhr. G. Alserda	extern adviseur
Dhr. C. Tromp	extern adviseur

* Per 15 april 2025 wordt de rol van voorzitter ingevuld door de heer Douma.

Pensioen- en communicatiecommissie

Naam	Functie
Dhr. A.J. Algra	voorzitter
Mw. A.C.M. Melman	lid
Mw. B.K. van Boven	lid

Risk- en compliancecommissie

Naam	Functie
Dhr. A.J. den Herder *	voorzitter
Dhr. C.D. Vermeulen **	lid
Dhr. D. van den Brand ***	lid

*Tevens toehoorder bij de beleggingsadviescommissie.

** De heer Vermeulen is afgetreden per 23 september 2024.

***Tevens toehoorder bij de pensioen- en communicatiecommissie.

Compliance officer

Naam	Organisatie
Dhr. H. Pullen	TriVu

Verantwoordingsorgaan

Naam	Functie	Voorgedragen door	Termijn	Einde zittingsduur
Dhr. A.F. Elzinga (1961)	lid	werkgevers	3e termijn	01-07-2026
Dhr. A.E.C. Faas (1943)	lid	pensioengerechtigden	3e termijn	28-01-2027
Dhr. E.S. Ekamper (1985)	voorzitter	werknemers	2e termijn	28-01-2027

Raad van Toezicht

Naam	Functie	Termijn	Einde zittingsduur
Dhr. M.J.G. Driessen (1958)	voorzitter	2e termijn	01-10-2026
Dhr. H. Hoos (1968)	lid	2e termijn	01-10-2025
Mw. H. de Graaf (1957)*	lid	1e termijn	01-10-2028
Mw. D.J.M.P. Horsmeier (1951)*	lid	2e termijn	01-10-2024

* Mevrouw Horsmeier is na twee zittingstermijnen aftreden per 1 oktober 2024. Mevrouw de Graaf is per 1 oktober 2024 toegetreden tot de Raad van Toezicht en volgt hiermee mevrouw Horsmeier op.

Sleutelfunctiehouders

Naam	Functie	Benoemingsdatum
Dhr. A.J. den Herder	Risicobeheer	08-07-2020
Dhr. D.A.J. Kamp*	Risicobeheer	05-11-2024
Dhr. F.G.W. Boonstra	Interne audit	16-07-2021
Dhr. R.T. Schilder	Actuariel	21-11-2019
Dhr. J.L.A. Schilder**	Actuariel	01-01-2024

* De heer Kamp is per 5 november 2024 sleutelfunctiehouder Risicobeheer en volgt hiermee de heer Den Herder op.

** De heer J. Schilder is per 1 januari 2024 sleutelfunctiehouder Actuariel en volgt hiermee de heer R.T. Schilder op.

Nevenfuncties per 31 december 2024

Naam bestuurslid	Nevenfuncties
Dhr. A.J. Algra	Bestuurslid - Stichting RK Kerkhof Groningen Bestuurslid - Stichting Oud Papier Actie – Groningen Zuid Bestuurslid - Vermogensbeheerfonds Bisdom Groningen-Leeuwarden Eigenaar - Buro Adfysica (adviezen op energiegebied en ICT)
Mw. B.K. van Boven	Managing Director Gasunie Deutschland Transport Services Holding GmbH Managing Director Gasunie Deutschland Transport Services GmbH Managing Director Gasunie Deutschland Verwaltungs GmbH Bestuurder Stichting AFS Nederland en bestuurder AFS Interculturele Programma's vzw
Dhr. A.J. den Herder	Manager Operations Techniek Nederland - N.V. Nederlandse Gasunie NEN - Voorzitter Beleidscommissie Energie NEN - Voorzitter normcommissie Transportleidingen NEN - Lid commissie Schemabeheer NEN - Lid Raad van Advies Voorzitter Europese normcommissie voor CCUTS (Carbon Capture, Utilization, Transport and Storage) Voorzitter van de Europese normcommissie voor CCUTS (Carbon Capture, Utilization, Transport and Storage) Niet-uitvoerend directeur van Porthos System Operator B.V.
Dhr. J.S. Douma	Manager Business Development Hydrogen Import bij Gasunie
Dhr. J. Hooghiem	Directeur Waterstofnetwerk Nederland - N.V. Nederlandse Gasunie
Dhr. F.F. van Koten	CFO - GasTerra B.V.
Mw. A.C.M. Melman	Manager Corporate Legal - N.V. Nederlandse Gasunie Vennootschapssecretaris - N.V. Nederlandse Gasunie
Dhr. D. van den Brand	Commissielid van de Drentse Staten Vertegenwoordiger van de blinden en slechtzienden in Nederland in de EBU
Dhr. C.D. Vermeulen	Secretaris van Bridgeclub HBS

Externe accountant

EY Accountants B.V. - LLP Dhr. J. Slager RA

Adviserend actuaris

Willis Towers Watson Netherlands B.V. - Dhr. R.T. Schilder AAG

Certificerend actuaris

Willis Towers Watson Netherlands B.V. – Dhr. J.L.A. Schilder AAG

2.4 Bestuurscommissies en uitvoering**Bestuur**

Het bestuur voert het beheer van het fonds en is bevoegd alle zaken van het fonds te behandelen en beslissingen daaromtrent te nemen. Dit met inachtneming van wet- en regelgeving, de bepalingen in de statuten van het fonds, de uitvoeringsovereenkomsten met Gasunie en GasTerra en de pensioenreglementen. Het bestuur is, conform de Pensioenwet, altijd verantwoordelijk voor de juiste uitvoering van de uitbestede taken.

Bestuursbureau

Het bestuur heeft een bestuursbureau ingesteld om alle werkzaamheden voor het fonds te coördineren en het secretariaat te voeren. Het bestuursbureau coördineert en bewaakt tevens alle uitbestede werkzaamheden.

De werkzaamheden van het bestuursbureau zijn verdeeld over de drie aandachtsgebieden van de commissies:

- vermogensbeheer;
- pensioenbeheer, communicatie en governance en
- risicomanagement en compliance.

Tevens draagt het bestuursbureau zorg voor de ondersteuning van het bestuur, de commissies, het verantwoordingsorgaan en de Raad van Toezicht. Het bestuursbureau is het eerste aanspreekpunt voor het fonds en beheert alle contracten. Het bestuursbureau volgt ook de ontwikkelingen op het gebied van pensioenbeheer, wet- en regelgeving en deelt deze informatie met de commissies. De commissies adviseren vervolgens het bestuur hierover.

Het bestuur heeft een aantal bevoegdheden gedelegeerd aan het bestuursbureau. Deze bevoegdheden zijn vastgelegd in het document 'Delegatie van bevoegdheden'.

Uitvoering en financiële administratie

Het bestuur heeft alle dagelijkse werkzaamheden met betrekking tot het uitvoeren van de pensioenregelingen en de financiële administratie uitbesteed aan AZL. De beleggingsadministratie wordt uitgevoerd door CACEIS Bank, Netherlands Branch (hierna: CACEIS).

Vermogensbeheer

Het bestuur heeft het vermogensbeheer bijna volledig uitbesteed aan externe vermogensbeheerders.

Beleggingscategorie	Vermogensbeheerder	Met ingang van
Aandelen	State Street Global Advisors Europe Limited	12-09-2023
LDI- en rentederivaten		23-8-2016
Afdekken valutarisico		26-6-2023
Collateral management	Cardano Risk Management B.V.	15-2-2023
Krediet obligaties	Goldman Sachs Asset Management BV	01-03-2020
Woninghypotheke	DMFCO	21-05-2019
Beursgenoteerd vastgoed	DWS	01-04-2016
Niet-beursgenoteerde vastgoedfondsen	Altera CBRE Global Investors & Syntrus Achmea	21-09-2010, 08-07-2016, 12-12-2016
Adviseur niet-beursgenoteerd vastgoed	Finance Ideas	01-10-2023
Grondstoffen	Morgan Stanley	29-04-2010
Securities lending	CACEIS	22-08-2024

Het bestuursbureau stelt eens per kwartaal 'factsheets' op voor de beleggingsadviescommissie en het bestuur. Deze factsheets geven een overzicht van de belangrijkste ontwikkelingen bij iedere vermogensbeheerder en bevatten onder andere informatie over behaalde rendementen, beheerkosten en in hoeverre de gemaakte afspraken worden nageleefd. Verder worden er door het jaar heen regelmatig overleggen gevoerd met de vermogensbeheerders. Voor zover activiteiten op beleggingsgebied niet zijn uitbesteed, worden zij beheerd door het bestuursbureau. Niet uitbesteed zijn een beperkt deel van het liquiditeitenbeheer, transacties die noodzakelijk zijn voor het beheersen van het renterisico en transacties voor de uitvoering van het pijngrensbeleid.

Beleggingsadviescommissie

De beleggingsadviescommissie adviseert het bestuur over het strategische en operationele beleggingsbeleid, de financiële risico's en de uitgangspunten en uitkomsten van ALM-studies. Met inachtneming van het vastgestelde beleggingsbeleid brengt de beleggingsadviescommissie uit eigen beweging of op verzoek adviezen uit aan het bestuur.

Pensioen- en communicatiecommissie

De pensioen- en communicatiecommissie adviseert het bestuur over het te voeren pensioenbeleid, de governance, de communicatie over het pensioen en het beheer en de uitvoering van de pensioenregelingen.

Risk- en compliancecommissie

De risk- en compliancecommissie adviseert het bestuur over risicobeheer en compliance en ondersteunt het bestuur bij het beleid rondom zowel financiële als niet-financiële risico's. Tevens rapporteert de risk- en compliancecommissie regelmatig aan het bestuur over de status van risicobeheer en compliance, inclusief eventuele incidenten en afwijkingen.

Verantwoordingsorgaan

Het fonds heeft een verantwoordingsorgaan (VO) dat uit drie leden bestaat. Het bestuur legt jaarlijks over het gevoerde beleid verantwoording af aan het VO. Naast de jaarlijkse verantwoording vinden door het jaar heen minimaal twee overleggen plaats over adviesplichtige onderwerpen en andere onderwerpen van belang. Zo is in 2024 diverse malen overleg gevoerd over de aanstaande Wtp-transitie met een delegatie van het bestuur, het VO en de Raad van Toezicht (RvT).

Raad van Toezicht

De RvT oefent het interne toezicht uit op het bestuur van het fonds en is een verplicht orgaan voor pensioenfondsen met een belegd vermogen van meer dan één miljard euro. De RvT bestaat uit drie externe deskundigen. De taak van de RvT is om toezicht te houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het fonds. De RvT ziet er verder op toe dat het bestuur de risicobeheersing goed op orde heeft en bij de beslissingen een evenwichtige belangenafweging maakt. In 2024 hebben het bestuur en de RvT diverse malen overleg gevoerd over onder andere de aanstaande Wtp-transitie.

Sleutelfunctiehouders

Het fonds geeft invulling aan de richtlijnen uit IORP II omtrent het invullen van sleutelfuncties. Het bestuur heeft de rollen als volgt ingevuld:

- De rol van sleutelfunctiehouder Actuarieel is uitbesteed aan de certificerend actuaris.
- De rol van sleutelfunctiehouder Risicobeheer wordt sinds november 2024 uitgevoerd door een externe deskundige op het gebied van risicobeheer.
- De rol van sleutelfunctiehouder Interne audit wordt vervuld door een externe specialist op het gebied van audits.

Onafhankelijk risicomanager

De onafhankelijk risicomanager is vervuller van de sleutelfunctie Risicobeheer. De onafhankelijk risicomanager oefent zijn functie onafhankelijk van de commissies uit en ziet vanuit zijn rol toe op het naleven van het integraal risicomanagementbeleid. Met ingang van november 2024 voert de sleutelfunctiehouder Risicobeheer deze taken uit.

Compliance

De functie van complianceofficer is uitbesteed aan TriVu. TriVu heeft de compliancerapportage over 2024 verzorgd.

Overige externe ondersteuning

Het bestuur wordt bijgestaan door een externe adviserend actuaris van WTW. Daarnaast maakt het bestuur ten behoeve van de certificering van de jaarrekening gebruik van een certificerend actuaris (WTW) en een registeraccountant (EY Accountants B.V.). Ortec Finance B.V. ondersteunt het bestuur en de sleutelfunctie Risicobeheer door middel van het eens per kwartaal samenstellen van een integraal risicodashboard.

Montae & Partners begeleidt het fonds bij verschillende werkzaamheden in het kader van de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel, bij de implementatie en uitvoer van de Digital Operational Resilience Act (DORA) en op het gebied van communicatie. Indien nodig worden door het bestuur andere externe deskundigen geraadpleegd.

2.5 Missie, visie en doelstellingen

De huidige missie, visie en doelstellingen van het fonds hebben betrekking op de huidige pensioenregeling binnen het huidige Financieel Toetsingskader (FTK). Deze missie, visie en doelstellingen blijven van kracht zo lang het pensioenfonds de huidige pensioenregeling uitvoert.

Het pensioenfonds heeft in 2024 een nieuwe missie, visie en doelstellingen opgesteld, passend bij de periode na de overgang naar de nieuwe pensioenregeling (naar verwachting per 1 januari 2027). De kern van de missie en visie is gelijk gebleven. Als in de periode voorafgaand aan de overgang besluiten worden genomen die betrekking hebben op de periode na de overgang, zal het bestuur deze besluiten toetsen aan de nieuwe missie, visie en doelstellingen.

De sociale partners hebben in december 2024 een nieuwe opdracht (een nieuwe pensioenregeling) aan het pensioenfonds ter uitvoering voorgelegd, waarna het pensioenfonds in het kader van de opdrachtaanvaarding toetst of het pensioenfonds deze opdracht kan uitvoeren. Bij deze opdrachtaanvaarding hanteert het bestuur de nieuwe missie, visie en doelstellingen. Deze nieuwe missie, visie en doelstellingen vormen dan ook de achtergrond waartegen het pensioenfonds de besluitvorming, verantwoording, advisering en het toezicht toetst aan de gemaakte afspraken.

Als in dit jaarverslag naar de doelstellingen wordt verwezen, worden hiermee de doelstellingen onder het huidige FTK bedoeld, tenzij anders is weergegeven.

Huidige missie, visie en doelstellingen (FTK)

Missie

De Stichting Pensioenfonds Gasunie wil de (oud)medewerkers van Gasunie en GasTerra een aanvullend inkomen voor later bieden. Wij voeren de pensioenregelingen uit die de sociale partners samen hebben afgesproken: ouderdomspensioen, nabestaandenpensioen en arbeidsongeschiktheidspensioen.

Wij willen zorgen voor een pensioen dat zijn waarde behoudt. Daarvoor beheren wij het vermogen dat aan ons is toevertrouwd zo efficiënt mogelijk met aanvaardbare risico's en tegen redelijke kosten.

Besluiten nemen wij op een evenwichtige manier: wij wegen de verschillende belangen zo goed mogelijk. Wij vinden het belangrijk dat onze deelnemers begrijpen wat we doen.

Visie

De wereld om ons heen verandert voortdurend. Wij blijven daarom op de hoogte van de ontwikkelingen in de markt en in de politiek zodat we kunnen inspelen op veranderingen.

Wij proberen in elk geval de nominale pensioenen uit te keren. Een nominaal pensioen is het vastgelegde pensioenbedrag dat een deelnemer jaarlijks opbouwt op basis van het inkomen in dat jaar. Daarnaast willen we graag de pensioenrechten en -uitkeringen waardevast houden door die te corrigeren voor de effecten van inflatie, zodat de koopkracht behouden blijft.

Om dit te bereiken beleggen wij het kapitaal dat door het fonds beheerd wordt. Dat is nodig om voldoende rendement te behalen voor de uitkering van in elk geval een nominaal pensioen en bij voorkeur ook van een waardevast pensioen. Beleggen brengt wel risico's met zich mee. Het is geen zekerheid dat het pensioen door beleggen hoger wordt; het kan ook gelijk blijven of zelfs lager worden. Wij nemen maatregelen om de risico's te beperken en letten daarbij op de kosten.

Wij zijn een middelgroot ondernemingspensioenfonds. Daarom kennen wij de deelnemers en de deelnemers kennen ons. Wij vinden het belangrijk dat onze deelnemers begrijpen wat hun keuzemogelijkheden zijn. En ook dat zij realistische verwachtingen hebben over de hoogte van hun pensioen, zodat zij zo nodig aanvullende maatregelen kunnen treffen voor het inkomen na pensionering.

Doelstellingen

Op basis van de visie heeft het bestuur de volgende vier concrete doelstellingen geformuleerd. Daarbij is vermeld op welke manier in 2024 de doelstellingen zijn behaald.

Doelstelling 1: Het zeker stellen van de nominale pensioenaanspraken en pensioenrechten.

In 2024 zijn de nominale pensioenaanspraken en -rechten op peil gebleven. Een korting van nominale rechten en/of aanspraken is niet aan de orde geweest. Het fonds heeft verschillende beschermingsmaatregelen genomen om rechtenkortingen te voorkomen. Deze maatregelen zijn onder andere het uitvoeren van integraal risicomanagementbeleid en het pijngrensbeleid. De ontwikkelingen op dit gebied worden weergegeven in de risicoparagraaf. Het pijngrensbeleid wordt verder toegelicht in de beleggingsparagraaf, maar is in 2024 niet in werking getreden vanwege de goede financiële positie van het fonds. Aanvullend beschikt het fonds over een financieel crisisplan met daarin maatregelen die het fonds kan inzetten op het moment dat kortingen dreigen.

Doelstelling 2: Het waardevast houden van ingegane pensioenen en (premienvrije) pensioenaanspraken.

In 2023 waren de prijzen tijdens de maanden augustus, september en oktober 0,6% lager dan tijdens die maanden in 2022. Er was in die periode dus geen sprake van inflatie (stijgende prijzen) maar van deflatie (dalende prijzen). Het bestuur heeft besloten om per 1 januari 2024 de pensioenen niet te verlagen maar gelijk te houden. Het fonds heeft de deflatie van 0,6% voor de betreffende deelnemers per 1 januari 2025 verrekend met de inflatie over 2024. Op 31 december 2023 was de beleidsdekkingsgraad 133,9%. Deze was hiermee lager dan de TBI-grens van 136,9%. Dit betekent dat er in 2024 geen ruimte was voor inhaaltoeslag. Meer informatie over de toeslagen is te vinden in paragraaf 3.4 Toeslagbeleid.

Doelstelling 3: Het eigen pensioenbewustzijn en -verantwoordelijkheid vergroten door klantgericht en transparant te communiceren.

Er zijn diverse digitale nieuwsberichten en twee nieuwsbrieven naar de actieve deelnemers, gepensioneerden en gewezen deelnemers verstuurd. Via de intranetten van Gasunie en GasTerra en de website van de VGGasunie worden de actieve deelnemers en gepensioneerden geattendeerd op nieuwsberichten die op de pensioenfondswebsite gepubliceerd worden. Om de gewezen deelnemers te betrekken bij de transitie heeft het fonds hen in 2023 opgeroepen een eigen vereniging op te richten. De vereniging Inactieven Pensioenfonds Gasunie en GasTerra (VIG) is begin 2024 formeel opgericht. Via meerdere kanalen wordt geprobeerd alle belanghebbenden te bereiken en te informeren over de ontwikkelingen binnen het fonds.

In 2024 zijn door het bestuursbureau 12 workshops over pensioen georganiseerd waaraan 169 deelnemers hebben deelgenomen. In de workshops is algemene informatie over pensioen gegeven en zijn de keuzes die bij pensionering bestaan uitgelegd. Ook is aandacht besteed aan het nieuwe pensioenstelsel. Daarna is de gelegenheid geboden om onder begeleiding aan de slag te gaan met de individuele berekeningen in de pensioenplanner.

Doelstelling 4: Het zorgdragen voor een adequate uitvoering van de pensioenregeling.

De doelstelling om te zorgen voor een adequate uitvoering van de pensioenregeling is in 2024 behaald. Wel staat de pensioenuitvoering bij de pensioenuitvoeringsorganisatie AZL en andere dienstverleners onder druk als gevolg van de werkzaamheden die in het kader van de Wtp worden uitgevoerd. Naast continue monitoring aan de hand van kwartaalrapportages vindt frequent overleg plaats met AZL en de overige dienstverleners.

Nieuwe missie, visie en doelstellingen (Wtp)**Missie**

Stichting Pensioenfonds Gasunie voert de pensioenregelingen uit die het pensioenfonds met de sociale partners van Gasunie en GasTerra is overeengekomen.

Visie

Wij zorgen voor een waardevolle pensioenuitkering. Hiervoor is het nodig om het pensioenvermogen te laten groeien. Het pensioenvermogen kan ook omlaag gaan als het economisch tegenzit. Door de risico's gezamenlijk te dragen, kunnen we het pensioenvermogen efficiënt beheren.

Wij beleggen het pensioenvermogen dat door het pensioenfonds wordt beheerd. Dat is nodig om rendement te behalen. Beleggen brengt risico's met zich mee. Het is geen zekerheid dat het vermogen door te beleggen in de loop van de tijd hoger wordt; het kan ook gelijk blijven of zelfs lager worden. Wij nemen maatregelen om de risico's te beperken en letten daarbij op de kosten. Wij houden bij het beleggen rekening met de wensen van onze deelnemers. Daarom vragen we periodiek aan deelnemers hoeveel risico zij kunnen en willen nemen. Wij vinden het belangrijk dat onze deelnemers van hun pensioen kunnen genieten in een leefbare wereld en daarom beleggen wij

maatschappelijk verantwoord.

Het pensioenfonds heeft onderdelen van de bedrijfsprocessen uitbesteed aan externe partijen. Uitbesteding leidt tot operationele en financiële voordelen, betere kwaliteit en deskundigheid. Wij zijn ons ervan bewust dat uitbesteding ook kan leiden tot extra risico's. Wij selecteren de dienstverleners zorgvuldig en houden hierbij rekening met de prijs en kwaliteit. Wij blijven de dienstverlening nauwkeurig monitoren.

Wij kennen onze deelnemers en de deelnemers kennen ons. Wij voeren met de deelnemers een dialoog over hun belangen en voorkeuren en houden daar rekening mee. Wij vinden het belangrijk dat onze deelnemers begrijpen wat het pensioenfonds doet en wat hun keuzemogelijkheden zijn. Als onze deelnemers realistische verwachtingen hebben over de hoogte van hun pensioen, kunnen zij zo nodig aanvullende maatregelen treffen voor het inkomen na pensionering. Het pensioenfonds vindt het van belang dat deelnemers vertrouwen hebben in het pensioenfonds. Het pensioenfonds staat open voor klachten en signalen van deelnemers en gebruikt deze om de dienstverlening te verbeteren.

Doelstellingen

Doelstelling 1: Het verhogen van het pensioenvermogen in de opbouwfase, respectievelijk de pensioenuitkeringen in de uitkeringsfase, tegen aanvaardbare risico's, waarbij wordt getracht een daling van de ingegane pensioenen te beperken.

In 2024 is een ALM-studie uitgevoerd ter onderbouwing van het beleggingsbeleid voor de nieuwe Wtp-regeling. Hierbij wordt een leeftijdsafhankelijke balans gezocht tussen enerzijds het verwachte rendement en anderzijds de daarbij te lopen risico's. Het aangepaste beleggingsbeleid wordt in 2025 vastgesteld op basis van deze studie, het RPO-onderzoek onder de deelnemers (uitgevoerd in 2023), wetenschappelijke inzichten en fondsspecifieke deelnemerskenmerken.

Doelstelling 2: Het zorgdragen voor een adequate uitvoering van de pensioenregeling.

AZL gaat de nieuwe pensioenregeling administreren en uitvoeren in een nieuw ICT-systeem van Festina Finance. Het pensioenfonds heeft bij de planning van de transitiedatum nadrukkelijk gekozen niet als eerste fonds en niet als laatste fonds over te gaan en dus niet te fungeren als "koploper". Tijdens de ontwikkeling van het nieuwe ICT-systeem (en zo ook in 2024) heeft het pensioenfonds regelmatig overleg met AZL over de stand van zaken en het beheer van de risico's.

Doelstelling 3: Het pensioenbewustzijn van deelnemers vergroten door klantgericht en begrijpelijk te communiceren.

In september van 2024 is een deelnemersonderzoek uitgevoerd over de kennis over het nieuwe pensioen en de communicatie van het fonds. Meer over dit onderzoek is te lezen in paragraaf 6.1. Het fonds gebruikte de uitkomsten van het onderzoek bij het vormgeven van de communicatie over de nieuwe pensioenregeling en het opstellen van het Communicatieplan Wtp. Tijdens de workshops gehouden in 2024 is aandacht besteed aan de nieuwe pensioenregeling.

Doelstelling 4: Het maatschappelijk verantwoord beleggen van het pensioenvermogen omdat deelnemers van hun pensioen moeten kunnen genieten in een leefbare wereld.

In het deelnemersonderzoek, gehouden in 2023, is ook de mening van de deelnemers gevraagd over maatschappelijk verantwoord beleggen. Sinds de overgang in 2023 van de aandelenportfolio van beheerder BlackRock naar State Street voert het pensioenfonds een beleggingsbeleid gebaseerd op een eigen ESG-benchmark.

3. Financiële positie en beleid in 2024

3.1 Financiële positie

De dekkingsgraad is een belangrijke maatstaf voor de financiële positie van het fonds. De dekkingsgraad geeft het pensioenvermogen als percentage van de contante waarde van de pensioenverplichtingen in de toekomst weer. Dekkingsgraden kunnen wijzigen door diverse factoren, zoals de ontwikkeling van de waarde van de beleggingen, de ontwikkeling van de rente, actuariële ontwikkelingen en veranderende wet- en regelgeving. Een financieel gezonde positie heeft het fonds indien de beleidsdekkingsgraad boven de vereiste dekkingsgraad van 123,9% ligt. Bij de vereiste dekkingsgraad is het pensioenvermogen even groot als de pensioenverplichtingen plus de verplichte risicobuffer. Deze verplichte risicobuffer heet ook wel het vereist eigen vermogen (VEV).

Actuele dekkingsgraad

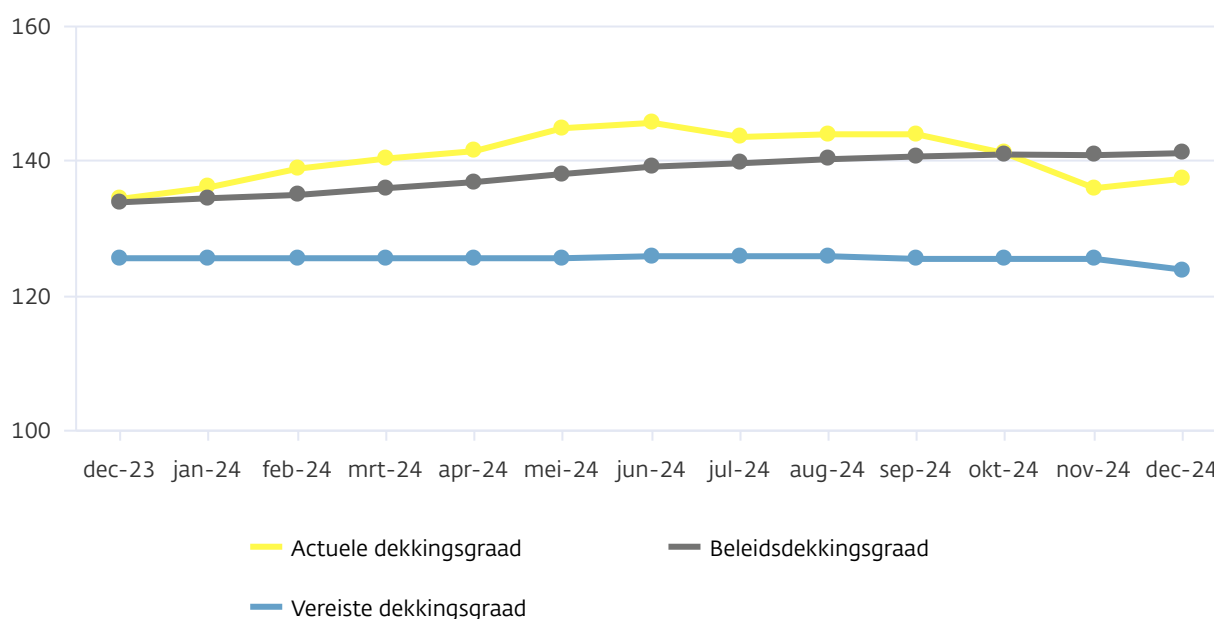
De actuele dekkingsgraad ultimo 2024 was 137,4% (2023: 134,4%). Dit houdt in dat naar verwachting aan de huidige verplichtingen kan worden voldaan en dat er voldoende risicobuffer aanwezig is. De dekkingsgraad is in de loop van 2024 gestegen met name als gevolg van gunstige ontwikkelingen op de financiële markten die hebben geleid tot een positief beleggingsrendement van 11,7%. Het effect daarvan op de dekkingsgraad was 10,5%-punt. De rente daarentegen daalde en heeft geleid tot een impact van -2,5%-punt op de dekkingsgraad. Het effect van toeslagverlening per 1 januari 2025 droeg tevens negatief bij aan de dekkingsgraad met -5,4%-punt. Per saldo steeg de dekkingsgraad dit jaar van 134,4% naar 137,4%.

Beleidsdekkingsgraad

De beleidsdekkingsgraad wordt berekend als het voortschrijdend gemiddelde van de actuele dekkingsgraden over 12 maanden en was ultimo 2024 141,2% (2023: 133,9%).

De ontwikkeling van de dekkingsgraden van het fonds gedurende het jaar is hieronder weergegeven.

Dekkingsgraadontwikkeling

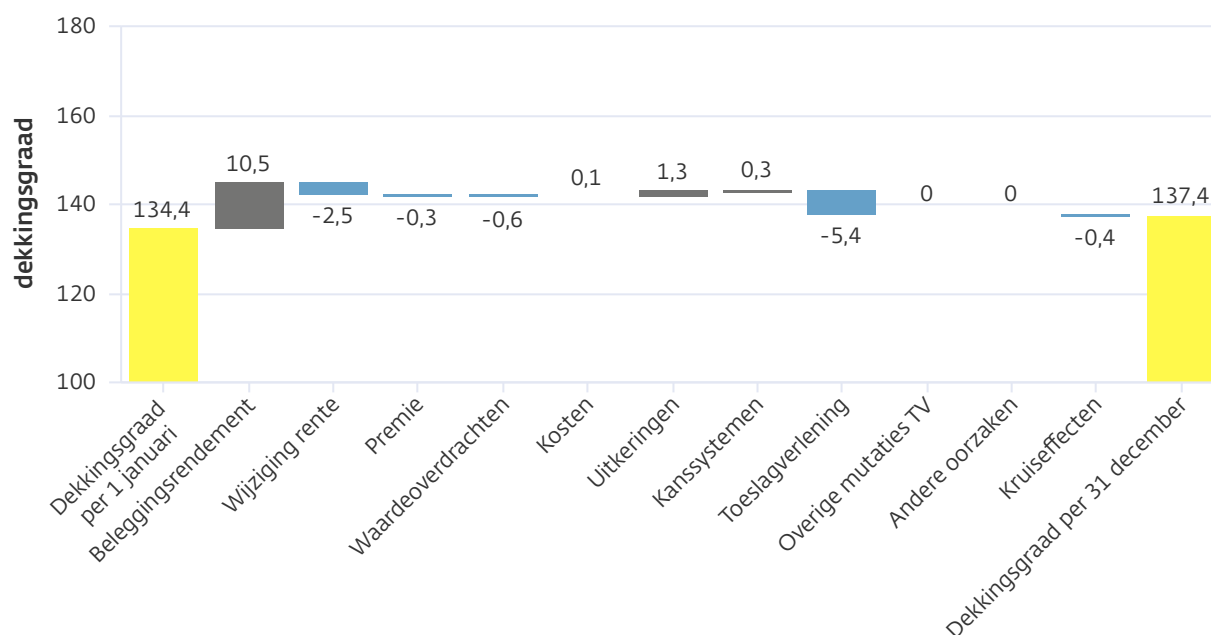

Dekkingsgraden	dec-23	jan-24	feb-24	mrt-24	apr-24	mei-24	jun-24	jul-24	aug-24	sep-24	okt-24	nov-24	dec-24
Actuele dekkingsgraad	134,4%	136,1%	138,9%	140,4%	141,5%	144,9%	145,7%	143,6%	144,0%	144,0%	141,2%	136,0%	137,4%
Beleidsdekkingsgraad	133,9%	134,5%	135,0%	136,0%	136,9%	138,1%	139,2%	139,7%	140,3%	140,7%	141,0%	140,9%	141,2%
Vereiste dekkingsgraad	125,6%	125,6%	125,6%	125,6%	125,6%	125,6%	125,9%	125,9%	125,9%	125,5%	125,5%	125,5%	123,9%

De beleidsdekkingsgraad wordt bepaald als het gemiddelde van de dekkingsgraden van de afgelopen twaalf maanden. De beleidsdekkingsgraad is 141,2% op basis van onafgeronde maanddekkingsgraden.

De verandering in de actuele dekkingsgraad gedurende 2024 werd door de volgende effecten veroorzaakt:

Ontwikkeling dekkingsgraad 2024

De grootste effecten worden hieronder benoemd:

- De component "Beleggingsrendement" droeg positief bij aan de dekkingsgraadontwikkeling in 2024. Het gerealiseerde beleggingsrendement was in 2024 positief, zowel in de zakelijkewaardenportefeuille- als de vastrentendewaardenportefeuille.
- Door de wijziging van de rente steeg de benodigde voorziening, wat een negatief effect op de dekkingsgraad heeft. Dit is in de bovenstaande grafiek separaat verantwoord onder de component "Wijziging rente".
- De nieuwe pensioenopbouw uit "Premie" resulteert in een negatief dekkingsgraadeffect doordat de premiedekkingsgraad lager is dan de aanwezige dekkingsgraad primo boekjaar.
- Het positieve dekkingsgraadeffect op "Uitkeringen" ontstaat primair door de solvabiliteitsvrijval over de verrichte uitkeringen (doordat de dekkingsgraad hoger dan 100% is).
- Per 1 januari 2025 is een toeslag toegekend. Doordat het besluit in 2024 is genomen heeft dit effect op de dekkingsgraad ultimo 2024. Voor medewerkers die in 2024 als nieuwe deelnemer zijn toegetreden tot het fonds bedraagt de toeslag 2,6%. Voor deelnemers die voor 1 januari 2024 al pensioen hadden opgebouwd bij het fonds bedraagt de toeslag 2,0%. Per 1 januari 2025 is tevens een inhaaltoeslag toegekend ter waarde van 2,0% van de totale technische voorzieningen (TV), waaruit 40,6% van de totale gemiste toeslagen kon worden gerepareerd. Het toekennen van deze toeslagen resulteert in een negatief dekkingsgraadeffect.
- De component "overige mutaties TV" omvat onder andere de resultaten uit hoofde van de gewijzigde actuariële grondslagen (wijziging prognosetafel) en een mutatie van de ziekenvoorziening.

Ten aanzien van de grafiek merken wij op dat alle procentuele resultaten berekend zijn als een individuele mutatie ten opzichte van de financiële positie primo boekjaar. De resultaten werken echter onderling op elkaar in. De component "kruiseffecten" dient daarom als sluitpost in het dekkingsgraadverloop.

3.2 Status herstelplan

Als een pensioenfonds op grond van de beleidsdekkingsgraad niet langer voldoet aan het vereist eigen vermogen (VEV), dan moet het binnen drie maanden een herstelplan bij De Nederlandsche Bank (DNB) indienen. De beleidsdekkingsgraad ultimo 2024 lag met 141,2% boven het niveau van de vereiste dekkingsgraad van 123,9%. Daarmee is de financiële situatie van het fonds goed en hoeft het fonds geen herstelplan bij DNB in te dienen. Het fonds heeft in 2020 voor het laatst een herstelplan bij DNB ingediend.

3.3 Haalbaarheidstoets en herstelkracht

Mede om toeslagen te kunnen financieren is het fonds bereid risico te lopen bij het beleggen. Het fonds meet het langetermijnsrisico in termen van het zogeheten "pensioenresultaat" en de verwachtingen daarvoor worden jaarlijks berekend met behulp van een haalbaarheidstoets.

De haalbaarheidstoets geeft aan in hoeverre een waardevast pensioen kan worden bereikt, althans voor alle deelnemers gemiddeld. Onder een door DNB aangeleverde set van 10.000 economische scenario's wordt per geboortear voor een periode van 60 jaar berekend wat het totaal uitgekeerde pensioen is als percentage van het pensioen dat zou zijn uitgekeerd als er nooit zou zijn gekort (ook niet op de pensioenopbouw) en er altijd zou zijn geïndexeerd met de prijsinflatie. Bij een uitkomst van 100% zijn pensioenen dus volledig met de inflatie meegegroeid.

In 2024 heeft het fonds geen haalbaarheidstoets uitgevoerd omdat het onder bepaalde voorwaarden in 2024 niet nodig was om een jaarlijkse haalbaarheidstoets uit te voeren. DNB geeft aan dat deze uitzondering alleen geldt voor pensioenfondsen die voornemens zijn volledig in te varen en geen vastgestelde uitkering gaan uitvoeren. Het fonds voldoet aan deze voorwaarden en heeft bij DNB gemeld dat er geen haalbaarheidstoets is uitgevoerd.

Bij de haalbaarheidstoets in het voorjaar van 2023 bevond het pensioenresultaat zich binnen de gestelde grenzen van de risicohouding.

Toetsing Pensioenresultaat	Risicohouding (lange termijn)	2023	Voldaan?
	Grens	Resultaat	
Vanuit feitelijke financiële positie			
Mediaan	>80%	95%	Ja
5e percentiel		79%	
Relatieve afwijking t.o.v. mediaan	<45%-punt	17%	Ja

3.4 Toeslagbeleid

Het bestuur streeft naar waardevastheid van de pensioenen door middel van het verlenen van een jaarlijkse toeslag (indexatie).

Toeslagverlening is voorwaardelijk: het bestuur beslist jaarlijks of - en zo ja hoeveel - toeslag wordt verleend op de pensioenrechten en pensioenaanspraken.

Maatstaf voor een eventuele toeslagverlening is de gemiddelde stijging van de consumentenprijsindex (CPI) voor alle bestedingen (afgeleid) gemiddeld voor de maanden augustus, september en oktober van het voorafgaande jaar zoals gepubliceerd door het CBS.

Voor het toeslagbeleid gelden de volgende regels:

- indien sprake is van een beleidsdekkingsgraad van 110% of lager wordt geen toeslag verleend;
- bij een beleidsdekkingsgraad boven de 110% en onder de TBI-grens (toekomstbestendige indexatie) van 131,0% kan een gedeeltelijke toeslag worden verleend;
- bij een beleidsdekkingsgraad boven 131,0% (TBI-grens) kan een volledige toeslag worden verleend.

Toeslag 2024

Ultimo 2023 bedroeg de beleidsdekkingsgraad 133,9%. De gemiddelde stijging van de prijzen in de maanden augustus 2023 tot en met oktober in 2023 ten opzichte van diezelfde periode een jaar eerder, was negatief 0,6%. Het bestuur heeft daarom besloten om geen toeslag te verlenen per 1 januari 2024 (over het jaar 2023). De deflatie van 0,6% wordt met de toeslag per 1 januari 2025 (over 2024) verrekend.

Toeslag 2025

Ultimo 2024 bedroeg de beleidsdekkingsgraad 141,2%. De gemiddelde stijging van de prijzen in de maanden augustus tot en met oktober in 2024 ten opzichte van diezelfde periode in 2023 was 2,6% positief. Het bestuur heeft daarom besloten om een toeslag te verlenen per 1 januari 2025 (over het jaar 2024). De negatieve prijsontwikkeling van -0,6% in 2023 wordt met de toeslag van 2024 van 2,6% verrekend. Voor deelnemers die voor 1 januari in dienst waren geldt dus een toeslag van 2,0%. Voor deelnemers die op of na 1 januari 2024 in dienst kwamen en deelnemer werden bij het fonds geldt een toeslag van 2,6%.

Per 1 januari 2025 is tevens een inhaaltoeslag toegekend ter waarde van 2,0% van de totale TV, waaruit 40,6% van de totale gemiste toeslagen kon worden gerepareerd.

3.4.1 Niet-verleende toeslagen

Vanaf 2009 zijn er veel jaren geweest waarbij de toegekende toeslag lager was dan de maatstaf. Hierdoor is een achterstand in de toeslagverlening (niet-verleende toeslagen) ontstaan die per (gewezen) deelnemer en pensioengerechtigde verschilt. De opgelopen achterstand wordt per persoon bijgehouden.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de maatstaf (volledige toeslag) en de toegekende toeslagen sinds 2009.

Jaar	Actieve deelnemers		Gewezen deelnemers en pensioengerechtigden	
	Maatstaf (volledige toeslag)	Toegekende toeslag	Maatstaf (volledige toeslag)	Toegekende toeslag
2009	nvt	nvt	2,90%	0,00%
2010	nvt	nvt	0,10%	0,10%
2011	nvt	nvt	1,30%	0,50%
2012	nvt	nvt	2,50%	0,00%
2013 *	nvt	nvt	2,00%	0,00%
2014	1,80%	1,80%	1,20%	0,20%
2015	1,70%	1,70%	0,60%	0,10%
2016	1,5% - 2,0%	1,50%	0,40%	0,00%
2017	0,20%	0,00%	0,20%	0,00%
2018	1,40%	0,00%	1,40%	0,00%
2019	1,60%	0,20%	1,60%	0,20%
2020	1,70%	0,00%	1,70%	0,00%
2021	0,90%	0,00%	0,90%	0,00%
2022	2,70%	2,70%	2,70%	2,70%
2023	16,10%	16,10%	16,10%	16,10%
2024	-0,60%	0,00%	-0,60%	0,00%
2025**	2,60%	2,00%-2,60%	2,60%	2,00%-2,60%

* Er was sprake van een eindloosregeling van deelnemers van Gasunie tot en met 30 juni 2013 en voor deelnemers van GasTerra tot en met 31 december 2013.

** In 2024 werden twee toeslagbesluiten genomen. Het besluit van januari 2024 ziet toe op de negatieve (maar niet verleende) toeslag over 2023 en het besluit van december 2024 ziet toe op de toeslag over 2024 van 2,6% die wordt toegekend per 1 januari 2025. Voor deelnemers die voor 1 januari 2024 reeds behoorden tot het deelnemersbestand het fonds wordt de toeslag van 2,6% verminderd met de negatieve toeslag van -0,6%. Voor deelnemers die in dienst kwamen op of na 1 januari 2024 is de toeslag van 2,6% van toepassing.

De toeslagachterstand verschilt per individu, afhankelijk van de periode dat iemand in het verleden actieve deelnemer, gewezen deelnemer en/of pensioengerechtigde is geweest. Door het toekennen van een inhaaltoeslag wordt de achterstand verkleind.

Volgorde inhaaltoeslagen

Bij een beleidsdekkingsgraad hoger dan de TBI-dekkingsgraad kunnen de in het verleden niet-verleende toeslagen alsnog worden toegekend door het bestuur. Voor het toekennen van niet-verleende toeslagen (inhaaltoeslagen) wordt de pro-ratamethode toegepast. De pro-rata methode heeft per april 2017 de LIFO-methode met terugwerkende kracht vervangen. Met deze methode haalt iedereen in gelijke procentuele stappen de individuele achterstand in. Een achterstand blijft bestaan totdat de niet-verleende toeslag volledig is ingehaald.

3.5 Kostentransparantie

Het bestuur vindt een transparante verantwoording en heldere communicatie over de gemaakte kosten van belang. Het fonds hanteert daarvoor de "Aanbevelingen Uitvoeringskosten" opgesteld door de Pensioenfederatie. Er wordt onderscheid gemaakt in drie kostensoorten: pensioenbeheer, vermogensbeheer en transactiekosten.

In de volgende tabel staan de uitvoeringskosten per kostensoort. Voor iedere kostensoort wordt ook een kostenratio vermeld: € per deelnemer en/of % van het gemiddeld belegd vermogen.

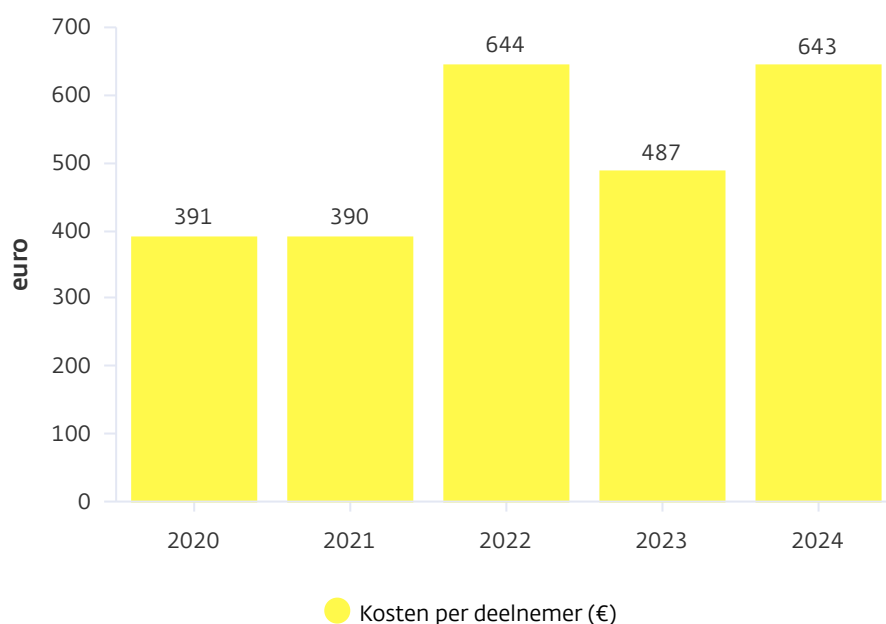
- Voor de bepaling van de kosten per deelnemer wordt uitgegaan van de richtlijnen van de Pensioenfederatie. Het aantal deelnemers wordt bepaald als het totaal van de actieve deelnemers en pensioengerechtigden aan het einde van elk jaar. Gewezen deelnemers worden conform aanbevelingen niet meegenomen in de telling.
- Het gemiddeld belegd vermogen over 2024 is ongeveer € 2,0 miljard. Eind 2023 was het gemiddeld belegd vermogen ongeveer € 1,9 miljard. Het gemiddeld belegd vermogen wordt bepaald conform de aanbevelingen van de Pensioenfederatie.

Uitvoeringskosten en kostenratio's per kostensoort	2024	2023	2022	2021	2020
Pensioenbeheer					
Kosten pensioenbeheer totaal (€ 1.000)	2.578	1.824	2.231	1.290	1.323
Kostenratio pensioenbeheer (€ per deelnemer)	643	487	644	390	391
Kostenratio (% van het gemiddeld belegd vermogen)	0,13%	0,10%	0,11%	0,06%	0,07%
Vermogensbeheer					
Kosten vermogensbeheer totaal (€ 1.000)	4.263	3.741	3.510	3.370	3.487
Kostenratio vermogensbeheer (% van het gemiddeld belegd vermogen)	0,21%	0,20%	0,18%	0,16%	0,19%
Transactiekosten					
Transactiekosten totaal (€ 1.000)	788	1.411	1.142	918	3.918
Kostenratio transactiekosten (% van het gemiddeld belegd vermogen)	0,04%	0,07%	0,06%	0,04%	0,21%
Uitvoeringskosten totaal					
Uitvoeringskosten totaal (€ 1.000)	7.628	6.976	6.883	5.578	8.728
Totale kostenratio (% van het gemiddeld belegd vermogen)	0,38%	0,37%	0,35%	0,26%	0,47%
Deelnemersaantallen t.b.v. kostenratio's					
Actief	2.273	2.016	1.752	1.571	1.571
Gepensioneerd	1.738	1.731	1.712	1.740	1.740
Totaal	4.011	3.747	3.464	3.311	3.311
Pensioenbeheer	0,13%	0,10%	0,11%	0,06%	0,07%
Vermogensbeheer	0,21%	0,20%	0,18%	0,16%	0,19%
Transactiekosten	0,04%	0,07%	0,06%	0,04%	0,21%
Totale kostenratio	0,38%	0,37%	0,35%	0,26%	0,47%

In de voorgaande tabel staan de realisaties voor de verschillende kostenratio's. Het bestuur beoordeelt of deze ratio's aan de maat zijn met behulp van een benchmark. Pensioenfondsen die per kostensoort vergelijkbaar zijn met ons fonds worden hierin aangeduid als "peergroup". Zowel de peergroup als de benchmark in deze paragraaf zijn ontleend aan de Bell kostenbenchmarkrapportage 2024.

A. Kosten pensioenbeheer

Onder pensioenbeheer vallen de kosten van de dienstverlening zoals uitgevoerd door de pensioenuitvoeringsorganisatie (PUO) AZL. Daarnaast bestaan de kosten voor pensioenbeheer uit contributies en bijdragen, bestuurskosten, communicatiekosten, accountantskosten en actuariskosten. Een uitsplitsing van de kosten voor pensioenbeheer staat in de onderstaande tabel. Een deel van deze werkzaamheden wordt verricht ten behoeve van het vermogensbeheer. De kosten daarvan worden toegerekend aan vermogensbeheer. De omvang daarvan is deels gebaseerd op een inschatting. Contributies en bijdragen en de controlekosten voor het jaarwerk worden voor 25% doorbelast. De kosten van het bestuursbureau, de advieskosten (zowel actuarieel, als risicomanagement en overige advieskosten), de kosten van sleutelfunctiehouders en compliance worden voor 50% doorbelast. Ook de kosten die samenhangen met Wtp worden voor 50% doorbelast aan de kosten van vermogensbeheer.

2022: Exclusief de eenmalige transitiekosten pensioenuitvoerder zijn de kosten per deelnemer € 451 i.p.v. € 644.

De uitvoeringskosten (voor doorbelasting naar kosten vermogensbeheer) zijn met circa € 1.580 duizend gestegen ten opzichte van 2023 en worden voornamelijk veroorzaakt door de toename van de kosten die samenhangen met Wtp. Wanneer de kosten voor Wtp buiten beschouwing worden gelaten voor de jaren 2024 en 2023 is de stijging € 200 duizend.

Categorie (bedragen x € 1.000)	Kosten pensioenbeheer 2024	Kosten pensioenbeheer 2023	Verskil
Bestuurskosten	1.201	1.061	140
Kosten verantwoordingsorgaan en Raad van Toezicht	57	57	0
Administratiekosten	873	825	48
Accountantskosten	54	54	0
Kosten actuaris (certificering)	30	29	1
Adviezen, contributies en bijdragen	467	429	38
Wtp	1.540	160	1.380
Overige	63	90	-27
Subtotaal uitvoeringskosten	4.285	2.705	1.580
Toerekening aan vermogensbeheer	-1.707	-881	-826
Totaal kosten pensioenbeheer	2.578	1.824	754

Toelichting

Bestuurskosten

De bestuurskosten behelzen een breed scala aan kosten, zoals het bestuursbureau, opleidingen en de bestuurdersvergoeding. Deze kosten zijn in 2024 toegenomen ten opzichte van 2023, voornamelijk door een uitbreiding van het bestuursbureau die samenhangt met de intensieve werkzaamheden die het nieuwe pensioenstelsel met zich meebrengt.

Administratiekosten

Dit zijn de kosten voor het uitvoeren van de pensioenadministratie door AZL. De gerealiseerde kosten in 2024 zijn licht gestegen ten opzichte van 2023. De stijging van deze kosten wordt voornamelijk verklaard door indexatie en wijzigingen in deelnemersaantallen.

Accountantskosten & kosten certificerend actuaris

De kosten voor de accountant zijn gelijk gebleven ten opzichte van voorgaand jaar. De kosten voor de certificerend actuaris namen licht toe. Beide bedragen zijn marktconform.

Wtp

Ten opzichte van 2023 zijn de kosten van Wtp gestegen met € 1.380 duizend. De kosten nemen met name toe doordat de inrichting van het nieuwe ICT-platform bij de PUO deels in rekening is gebracht (€ 1.101 duizend). Daarnaast zijn meerdere adviseurs op diverse vlakken intensief betrokken bij de voortgang.

Peergroup

De peergroup voor de kosten pensioenbeheer bestaat uit 60 pensioenfondsen met 2.000 tot 8.000 deelnemers. Er bestaan bij deze pensioenfondsen grote verschillen in de kosten per deelnemer. Verschillen worden veroorzaakt door meerdere factoren, zoals de hoogte van de reguliere uitvoeringskosten, incidentele uitvoeringskosten maar ook als gevolg van verschillen in deelnemersaantallen. De gemiddelde kosten pensioenbeheer in de periode 2021 tot en met 2023 waren voor de peergroup € 352 per deelnemer per jaar en voor ons fonds € 507 per deelnemer per

jaar. In 2022 bracht de transitie van de pensioenuitvoering van TKP naar AZL een incidentele kostenverhoging met zich mee die zich vertaalt in een hoger gemiddelde in de periode 2021-2023 en daarom een verhogend effect heeft op de kosten per deelnemer. De range met deelnemers van de peergroup is tussen de 2.000 en 8.000. Des te meer deelnemers een pensioenfonds heeft des te lager zijn de kosten per deelnemer.

De kosten pensioenbeheer bedragen in 2024 € 2.578 duizend oftewel € 643 per deelnemer. De cijfers van de peergroup voor 2024 zijn nog niet bekend, maar zullen vermoedelijk (als gevolg van de Wtp-kosten bij andere fondsen) ook gestegen zijn. Wanneer de kosten pensioenbeheer worden gedeeld door het gemiddeld belegd vermogen (ongeveer € 2 miljard) dan bedraagt de kostenratio 0,13%. Hiervoor zijn geen cijfers van de peergroup bekend. Dit is een stijging van circa 0,03%-punt ten opzichte van 2023.

Jaar	Pensioenfonds Gasunie	Peergroup	Pensioenfonds Gasunie	Peergroup
2020	€ 391 / deelnemer	€ 392/deelnemer *	0,07%	
2021	€ 390 / deelnemer		0,06%	Onbekend
2022	€ 644 / deelnemer	€ 352 **	0,11%	
2023	€ 487 / deelnemer		0,10%	Onbekend
2024	€ 643 / deelnemer	Nog niet bekend	0,13%	Onbekend

* De gemiddelde kosten pensioenbeheer van de peergroup in de periode 2018-2020.

** De gemiddelde kosten pensioenbeheer van de peergroup in de periode 2021-2023.

Oordeel bestuur

Het bestuur streeft bij het pensioenbeheer naar een acceptabele verhouding tussen enerzijds de geleverde kwaliteit en anderzijds de kosten. Hierbij weegt - vanwege [doelstelling 4](#) van het fonds - de kwaliteit zwaarder dan de kosten. Het bestuur is zich bewust van de impact van de uitvoeringskosten op het uiteindelijke pensioenresultaat en stelt zich kostenbewust op bij de uitvoering. Het bestuur merkt op dat kosten pensioenbeheer in 2024 relatief hoog uitvallen als gevolg van de gemaakte kosten die in het kader van de overgang naar de Wtp onvermijdelijk waren. De gemaakte kosten pensioenbeheer acht het bestuur aanvaardbaar.

B. Kosten vermogensbeheer

Onder "kosten vermogensbeheer jaarrekening" vallen de beheervergoedingen van de vermogensbeheerders, de kosten voor het inhuren van adviseurs en de kosten voor de custodian. Daarnaast is een deel van interne kosten pensioenbeheer - die betrekking hebben op vermogensbeheer - aan de kosten vermogensbeheer toegerekend. De "Overige kosten vermogensbeheer" bestaan onder andere uit accountantskosten, bewaarvergoedingen, administratiekosten en juridische kosten. Deze kosten worden gemaakt door de beleggingsfondsen waarin het fonds belegt en worden ten laste gebracht van het rendement. Het intern vermogensbeheer betreft onder andere cashmanagement, de allocatie van middelen over de externe vermogensbeheerders en de monitoring van de uitvoering van het vermogensbeheer. In onderstaande tabel zijn deze kosten inzichtelijk gemaakt.

2024

De 'Kosten vermogensbeheer jaarrekening' betreffen de directe kosten van het vermogensbeheer. De 'Overige kosten vermogensbeheer' zijn in mindering gebracht op het beleggingsresultaat.

Categorie	Gem. vermogen (€ mln.)	Kosten vermogensbeheer jaarrekening (€1.000)	Overige kosten vermogensbeheer (€1.000)	Totale kosten vermogensbeheer (€1.000)	Totale kosten als % gem. vermogen
Extern beheerd vermogen					
Aandelen	953	214	8	222	0,02%
Vastrentende waarden	652	760	347	1.108	0,17%
Grondstoffen	151	76	-	76	0,05%
Vastgoed beleggingen	201	74	453	527	0,26%
Intern beheerd vermogen	50		-	-	
Overige diensten					
Pijngrensbeleid			-		
Valuta- overlay/onderpandbeheer			-		
Bewaar en betaaldiensten		187	10	197	
Administratie en rapportage		346	80	426	
Totaal excl. toerekening	2.007	1.657	898	2.556	0,13%
Toerekening van deel kosten pensioenbeheer		1.707		1.707	0,09%
Totaal vermogensbeheer	2.007	3.364	898	4.263	0,21%

2023

Categorie	Gem. vermogen (€ mln.)	Kosten vermogensbeheer jaarrekening (€1.000)	Overige kosten vermogensbeheer (€1.000)	Totale kosten vermogensbeheer (€1.000)	Totale kosten als % gem. vermogen
Extern beheerd vermogen					
Aandelen	941	294	400	694	0,07%
Vastrentende waarden	632	704	240	944	0,15%
Grondstoffen	141	70	0	70	0,05%
Vastgoed beleggingen	189	161	352	513	0,27%
Intern beheerd vermogen	5	-	-	-	
Overige diensten					
Pijngrensbeleid		25	-	25	
Valuta- overlay/onderpandbeheer		79	-	79	
Bewaar en betaaldiensten		70	59	129	
Administratie en rapportage		282	124	406	
Totaal excl. toerekening	1.908	1.685	1.175	2.860	0,15%
Toerekening van deel kosten pensioenbeheer		881		881	0,05%
Totaal vermogensbeheer	1.908	2.566	1.175	3.741	0,20%

Toelichting

De totale kosten vermogensbeheer voor 2024 komen uit op € 4.263 duizend; dat is circa 14% hoger dan in 2023. De afspraken met externe beheerders over de beheerkosten zijn grotendeels op basis van een percentage van de waarde van de beheerde portefeuille. Dit betekent dat als het vermogen stijgt (zoals in 2024 het geval was) ook de beheerkosten (in euro) stijgen. Onderstaand zijn de belangrijkste mutaties en bijzonderheden ten opzichte van 2023 toegelicht:

- De toerekening van het deel van de uitvoeringskosten aan de kosten van vermogensbeheer is ten opzichte van 2023 gestegen. De toename van de toerekening bedraagt € 826 duizend en vormt daarmee de voornaamste verklaring van de stijging van de kosten van vermogensbeheer. De toerekening is hoger doordat er in 2024 meer kosten zijn gemaakt inzake het project Wtp en deze kosten voor 50% toegerekend worden aan vermogensbeheer. Wanneer we naar de overige onderdelen uit de bovenstaande tabel kijken zien we dat dat kosten van vermogensbeheer juist afgenomen zijn.
- De kosten van vermogensbeheer voor aandelen zijn sterk afgenomen. In 2023 vond de transitie van BlackRock naar State Street plaats. Hierdoor vielen de kosten voor de aandelenportefeuille in 2023 hoger uit.
- De waarde van de vastrentende waarden is in 2024 toegenomen. Hierdoor namen de kosten in 2024 toe.
- De kosten van het vermogensbeheer voor de beleggingen in grondstoffen zijn in 2024 iets toegenomen. Dit wordt met name veroorzaakt doordat beheerkosten zijn gebaseerd op de waarde van de beleggingen.
- De vastgoedbeleggingen bestaan uit beursgenoteerd en niet-beursgenoteerd vastgoed. Het beursgenoteerde vastgoed is in 2024 in waarde afgenomen en het niet-beursgenoteerde vastgoed is in waarde toegenomen. Doordat de vermogensbeheerkosten voor niet-beursgenoteerd vastgoed hoger zijn dan de vermogensbeheerkosten voor beursgenoteerd vastgoed zijn de kosten per saldo toegenomen.

- De kosten voor het vermogensbeheer 2024, uitgedrukt als percentage van het beheerd vermogen, zijn met 0,21% iets hoger dan in 2023 (0,20%). Dit percentage is relatief laag als gevolg van het zogeheten “passieve beleggingsbeleid”. Hierbij krijgen vermogensbeheerders de opdracht een bepaalde index te volgen binnen een zekere marge. Deze beleggingsstijl brengt minder kosten met zich mee dan een “actief beleggingsbeleid”. Het fonds heeft een relatief groot aandeel van het beheerd vermogen gealloceerd in passieve aandelen- en beursgenoteerde vastgoedfondsen. Hierdoor betaalt het fonds een relatief lage vergoeding over deze beleggingen. Er is daarnaast geen sprake van een prestatiegerelateerde beloning. De beleggingen in niet-beursgenoteerd vastgoed hebben een hogere beheervergoeding dan gemiddeld. Dit is inherent aan de karakteristieken van deze beleggingen, zoals de noodzaak van onderhoud en de inzet van woningbeheerders. Het fonds wordt daarnaast bij de monitoring van deze beleggingen ondersteund door een externe specialist. Vanuit het oogpunt van diversificatie en het verwacht rendement vindt het bestuur deze belegging goed passen binnen de beleggingsmix van het fonds.

Peergroup

De peergroup voor de kosten van vermogensbeheer bestaat uit 81 pensioenfondsen met een beheerd vermogen tussen € 0,5 miljard en € 3 miljard per eind 2023. In de tabel is te zien dat de kostenratio kosten vermogensbeheer (vermogensbeheerkosten als percentage van het gemiddeld belegd vermogen) van het fonds structureel lager is dan die van de peergroup. Over de periode 2021 tot en met 2023 bedraagt de gemiddelde kostenratio van het fonds 0,18% en die van de peergroup 0,31%. Het is aannemelijk te veronderstellen dat de lagere kosten het gevolg zijn van de gekozen passieve beleggingsstijl. In de meest recente rapportage in 2024 (Bell kostenbenchmark 2024) over de jaren 2021 tot en met 2023 hadden slechts vier van de eenentachtig peers een lagere kostenratio dan het fonds.

Kosten vermogensbeheer

Jaar	Pensioenfonds Gasunie	Peergroup
2020	0,19%	0,33%*
2021	0,16%	
2022	0,18%	0,31%**
2023	0,20%	
2024	0,21%	Nog niet bekend

* De gemiddelde kostenratio vermogensbeheer (vermogensbeheerkosten als percentage van het gemiddeld belegd vermogen) van de peergroup in de periode 2018-2020.

** De gemiddelde kostenratio vermogensbeheer (vermogensbeheerkosten als percentage van het gemiddeld belegd vermogen) van de peergroup in de periode 2021-2023.

Oordeel bestuur

Het bestuur is van mening dat de kostenratio kosten vermogensbeheer (vermogensbeheerkosten als percentage van het gemiddeld belegd vermogen) gunstig uitkomt ten opzichte van vergelijkbare pensioenfondsen. Dit is voornamelijk het gevolg van de gekozen passieve beleggingsstijl. Het bestuur meent dat de gekozen beleggingsstijl met lage vermogensbeheerkosten geenszins leidt tot een lager rendement. Verder worden de contracten behorende bij de uitbestedingen aan de vermogensbeheerders regelmatig opnieuw beoordeeld en wanneer nodig wordt een nieuw uitbestedingstraject gestart.

C. Transactiekosten

Onder "Transactiekosten jaarrekening" vallen de toe- en uittredingsvergoedingen van de beleggingsfondsen, de kosten van extern beheerde portefeuilles en de derivatentransacties. De "Overige transactiekosten" zijn kosten die door de beheerders ten laste van het rendement worden gebracht (zoals transacties binnen het fonds). Omdat de werkelijke transactiekosten meestal niet exact bekend zijn, zijn deze geschat in overleg met de betreffende vermogensbeheerder. In onderstaande tabel zijn deze kosten inzichtelijk gemaakt.

2024

Categorie	Gem. vermogen (€ mln.)	Transactiekosten jaarrekening (€1.000)	Overige transactiekosten (€1.000)	Totale transactiekosten (€1.000)	Kosten als % gem. belegd vermogen
Extern beheerd vermogen					
Aandelen	953	2	114	116	0,01%
Vastrentende waarden	652	-	14	14	0,00%
Grondstoffen	151	-	392	392	0,26%
Vastgoed beleggingen	201	-	8	8	0,00%
Intern beheerd vermogen	50	-	-	-	
Overige diensten					
Pijngrensoverlay			-	-	
Valuta/collateralbeheer		-	258	258	
Totaal	2.007	2	786	788	0,04%

2023

Categorie	Gem. vermogen (€ mln.)	Transactiekosten jaarrekening (€1.000)	Overige transactiekosten (€1.000)	Totale transactiekosten (€1.000)	Kosten als % gem. belegd vermogen
Extern beheerd vermogen					
Aandelen	941	-	486	486	0,05%
Vastrentende waarden	632	-	445	445	0,07%
Grondstoffen	141	-	428	428	0,30%
Vastgoed beleggingen	189	-	8	8	0,00%
Intern beheerd vermogen	5	-	-	-	
Overige diensten					
Pijngrensoverlay		-	-	-	
Valuta/collateralbeheer		-	44	44	
Totaal	1.908	-	1.411	1.411	0,07%

Toelichting

- Het fonds voert een passief beleggingsbeleid en heeft bij het overgrote deel van de beleggingen de intentie om deze voor langere tijd aan te houden ("buy-and-hold" strategie). De transactiekosten voor deze beleggingscategorieën zijn hierdoor relatief beperkt.

- Bij het beheer van de grondstoffenportefeuille worden derivaten ingezet. Kosten die gemaakt worden in de vorm van een opslag bij een derivatentransactie worden ook als transactiekosten gerekend. Dit verklaart de relatief hoge kostenratio bij de grondstoffen.
- Het fonds hanteert een dynamische rentestaffel voor het afdekken van de rente. In 2024 is de rente, ten opzichte van 2023, gedaald. Het fonds heeft de rente conform beleid afgedekt. De transactiekosten hiervan liggen in lijn met voorgaand jaar.
- Door de voldoende hoge dekkingsgraad van het fonds voerde het fonds gedurende 2024 (2023: idem) geen transacties uit hoofde van het pijngrensbeleid uit.
- De transactiekosten zijn in 2024 uitgekomen op 0,04% van het beheerd vermogen. Dat is lager dan de 0,07% in 2023. Deze afname wordt voornamelijk verklaard doordat in 2023 de aandelenportefeuille is overgegaan van BlackRock naar State Street. Dit ging toen gepaard met eenmalige transacties die transactiekosten met zich meebrachten.

Peergroup

De peergroup bestaat uit 81 pensioenfondsen met een pensioenvermogen tussen € 0,5 miljard en € 3,0 miljard per eind 2023. De gemiddelde kostenratio transactiekosten (transactiekosten als percentage van het gemiddeld belegd vermogen) van de peergroup in de periode 2021-2023 bedraagt 0,08% en is daarmee hoger dan die van het fonds (0,06%). Door de gunstige financiële positie van het fonds zijn er door het fonds gedurende 2021 tot en met 2024 geen transacties uit hoofde van het pijngrensbeleid meer uitgevoerd.

Transactiekosten

Jaar	Pensioenfonds Gasunie	Peergroup (mediaan)
2020 ***	0,21%	0,08% *
2021	0,04%	
2022	0,06%	0,08% **
2023	0,07%	
2024	0,04%	nog niet bekend

* De gemiddelde kostenratio (transactiekosten als percentage van het gemiddeld belegd vermogen) van de peergroup in de periode 2018-2020.

** De gemiddelde kostenratio (transactiekosten als percentage van het gemiddeld belegd vermogen) van de peergroup in de periode 2021-2023.

*** De relatief hoge transactiekosten in 2020 vallen vrijwel volledig toe te wijzen aan de uitvoering van het pijngrensbeleid van het fonds.

Oordeel bestuur

Het bestuur constateert dat de transactiekosten passend zijn bij het beleggingsbeleid. In 2024 nam de kostenratio af ten opzichte van 2023. In 2023 vond de transitie van de aandelenportefeuille van BlackRock naar State Street plaats. Deze wijziging zorgde voor eenmalige transactiekosten.

3.6 Besturing en toezicht

3.6.1 Code Pensioenfondsen

Bij het inrichten van de governance, het dagelijks functioneren en de daaruit voortvloeiende besluitvorming, leeft het bestuur de intenties van de Code Pensioenfondsen na. In dit jaarverslag wordt gerapporteerd op grond van de normen uit de herziene Code Pensioenfondsen 2024 die in januari 2024 in werking is getreden.

Deze herziening heeft plaatsgevonden tegen de achtergrond van de Wtp en beoogt recente relevante (maatschappelijke) ontwikkelingen in de Code Pensioenfondsen te laten terugkomen. De wijzigingen komen in het bijzonder tot uiting in de onderwerpen: duurzaamheid en beleggingsbeleid, visie, missie en strategie en diversiteit en inclusie.

Overzicht verplichte rapportagenormen Code Pensioenfondsen

Behoudens normen 34/35 inzake diversiteit, voldoet het fonds aan alle normen. Het bestuur heeft altijd het 'pas toe of leg uit principe' gehanteerd. Hierna volgt een overzicht van de verwerking van de verplichte rapportagenormen 1 en 4 en de normen waaraan het fonds niet voldoet (34 en 35).

Overzicht verplichte rapportagenormen Code Pensioenfondsen

Norm	Toelichting	Locatie jaarverslag
1	Het pensioenfonds heeft een missie, visie en strategie. Daarin beschrijft het pensioenfonds wat het pensioenfonds wil betekenen en bereiken voor zijn belanghebbenden, rekening houdend met hun voorkeuren en belangen. Op deze wijze bepaalt het pensioenfonds wat zijn strategische doelstellingen en beleidsuitgangspunten, waaronder de risicohouding, zijn. Het pensioenfonds evalueert zijn missie, visie en strategie periodiek en rapporteert hierover in zijn bestuursverslag. Toelichting fonds: Gedurende de uitvoering van de huidige pensioenregeling (FTK) geldt de missie, visie en doelstellingen (MVD) die vastgesteld is in 2020. In deze MVD vindt het fonds het belangrijk dat de belanghebbenden, de deelnemers, het fonds kennen en begrijpen wat de keuzemogelijkheden van de deelnemers zijn. In de communicatie richting deelnemers is het uitgangspunt dan ook dat het fonds begrijpelijk communiceert en dat deelnemers weten wanneer ze in actie moeten komen. In 2024 is de MVD herijkt en is een MVD voor de toekomstige uitvoering van de Wtp-regeling vastgesteld. In de MVD voor de Wtp-regeling is bepaald dat het van belang is om een dialoog met de deelnemers over hun belangen en voorkeuren te voeren en als fonds daar rekening mee te houden. Hier is in 2024 invulling aan gegeven door te onderzoeken op welke manier de dialoog gevoerd kan worden en hoe de informatie bij de deelnemers opgehaald kan worden. Het fonds heeft na bestudering van de bestaande communicatiemiddelen besloten om digitale spreekuren te organiseren. Daarnaast is afgesproken om in de workshops de mogelijkheid voor het stellen van open vragen te benadrukken. De informatie die het fonds van de deelnemers krijgt wordt vertaald naar onder andere verbetering van de communicatie richting deelnemers en wordt in combinatie met de uitkomsten van de periodieke deelnemersonderzoeken betrokken bij het bepalen van de doelstellingen en beleidsuitgangspunten.	Paragraaf 2.5 en website

Norm	Toelichting	Locatie jaarverslag
4	Het pensioenfonds verdiept zich in de voorkeuren van de bij het pensioenfonds betrokken belanghebbenden en betreft deze voorkeuren bij het bepalen van zijn strategische doelstellingen en beleidsuitgangspunten en gaat daarover met de belanghebbenden in gesprek. Het pensioenfonds rapporteert hierover in het bestuursverslag. Toelichting fonds: Het fonds vindt het belangrijk dat het nieuwe pensioen zoveel mogelijk aansluit bij de wensen en voorkeuren van de deelnemers. Daarom heeft begin 2023 een onderzoek plaatsgevonden onder de deelnemers. Dit onderzoek ging over drie thema's: - Keuzevrijheid en gezamenlijke verantwoordelijkheid - Risico's: Hoeveel risico kunt u en bent u bereid te nemen met uw pensioengeld (Risicopreferentieonderzoek)? - Beleggen: Hoe staat u tegenover maatschappelijk verantwoord beleggen? De uitkomsten van het onderzoek zijn door de sociale partners meegenomen bij het maken van hun keuzes rondom het nieuwe pensioen zodat de wensen en voorkeuren van alle deelnemersgroepen daarin vertegenwoordigd waren. Daarnaast zijn de uitkomsten van het onderzoek door het fonds meegenomen bij het bepalen van het beleggingsbeleid en de keuzes die daarin gemaakt zijn over maatschappelijk verantwoord beleggen op het gebied van milieu (Environment) en sociale (Social) en bestuursaspecten (Governance). In september 2024 heeft het fonds onderzoek gedaan onder de deelnemers naar drie thema's: 1. Beeld van het fonds 2. Kennis over en begrip van het nieuwe pensioen 3. Mening en wensen over de communicatie door het fonds Het fonds gebruikte de uitkomsten van het onderzoek bij het vormgeven van de fondscommunicatie, het communicatiebeleidsplan 2025-2026 en het Wtp-communicatieplan.	n.v.t.

Norm	Toelichting	Locatie jaarverslag
34 & 35	(34) Het pensioenfonds heeft een schriftelijk beleid vastgesteld om de diversiteit en inclusie in zijn fondsorganen te vergroten of in stand te houden. Dit beleid stelt passende doelen op ten aanzien van de mate van diversiteit op alle voor het pensioenfonds relevante maatschappelijke aspecten, waaronder tenminste geslacht of genderidentiteit, leeftijd en sociaal-culturele achtergrond. Op basis van dit beleid heeft het pensioenfonds een planmatige aanpak gericht op het bereiken van deze doelen. Het bestuur herijkt dit beleid periodiek en rapporteert in het bestuursverslag over de resultaten van dit beleid. (35) Ten aanzien van leeftijdsdiversiteit geldt als minimum dat er tenminste een persoon zitting heeft in het bestuur en het verantwoordingsorgaan (VO) of het belanghebbendenorgaan die jonger is dan 40 jaar. Ten aanzien van genderdiversiteit geldt als minimum dat er in de organen variatie is in geslacht of genderidentiteit.	Paragraaf 2.4
	Toelichting fonds: Het diversiteitsbeleid is begin 2024 geëvalueerd. Hierbij is geconstateerd dat het van belang blijft om het diversiteitsbeleid bij de voordragende partijen onder de aandacht te brengen. Als gevolg van de herziene Code Pensioenfonds 2024 heeft het fonds het diversiteitsbeleid geactualiseerd. Per eind maart 2024 geldt een nieuw diversiteits- en inclusiebeleid dat aan de Code Pensioenfonds 2024 voldoet en is er een Plan van aanpak vergroten diversiteit en inclusie vastgelegd. Bestuur Het bestuur van het pensioenfonds bestond ultimo 2024 uit acht leden, waarvan zes mannen en twee vrouwen. De jongste bestuurder was 35 jaar. Hiermee voldoet het fonds aan de minimale nagestreefde mate van diversiteit. In het kader van inclusie maakt ook een bestuurder met een visuele beperking deel uit van het bestuur. Het fonds is in het gesprek met de werkgever over voor te dragen bestuursleden. Gasunie heeft in de afgelopen jaren een diverser medewerkersbestand gekregen. Dit biedt kansen voor het fonds om in de toekomst het bestuur aan te laten sluiten op de diversiteit van het medewerkersbestand. Raad van Toezicht Wat betreft de RvT streeft het bestuur naar minimaal één lid onder de 50 jaar. De RvT bestaat ultimo 2024 uit één vrouw en twee mannen. Geen van de leden is jonger dan 50 jaar. Verantwoordingsorgaan Het VO bestaat uit drie mannen, waarvan één jonger is dan 40 jaar. Bij de herbenoemingen in de afgelopen jaren van alle bestaande leden van het VO is stilgestaan bij het diversiteitsbeleid. Er is bij de herbenoemingen bewust gekozen voor ervaring boven diversiteit, omdat het pensioenfonds een turbulente tijd tegemoet gaat met de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel.	

3.6.2 Zelfevaluatie en geschiktheidstoets

In 2024 heeft het bestuur tijdens een heidag een zelfevaluatie uitgevoerd. Het bestuur heeft tijdens de zelfevaluatie aandacht besteed aan het functioneren van het bestuur en de bestuursleden, de mix van kennis en ervaring van bestuursleden, de frequentie van vergaderen en opleiding en diversiteit. Tevens is informatie ingewonnen bij de andere gremia van het fonds.

Naast deze dag heeft het bestuur in oktober 2024 een risicomanagementdag georganiseerd waarbij onder begeleiding van externe partijen een aantal onderwerpen is behandeld. Tijdens deze dag zijn de SWOT-analyse en het IRM-beleid geactualiseerd. Daarnaast werd een brainstormsessie over crisisscenario's gehouden, waaruit diverse risico's benoemd zijn. De risicomanagementdag werd afgesloten met een educatiesessie over de DORA-wetgeving (Digital Operational Resilience Act).

De bestuursleden hebben in het jaar 2024 individuele opleidingen zowel digitaal als in persoon gevolgd. De opleidingen besloegen onderwerpen als de Wtp-transitie, DORA en vermogensbeheer.

In 2024 is net als in 2023 in de bestuursvergaderingen geruime aandacht besteed aan het project Wtp. Hierbij zijn diverse onderwerpen die samenhangen met de implementatie van Wtp uitgebreid behandeld. In 2024 zijn tijdens permanente-educatiesessies van het bestuur verschillende onderwerpen aan de orde gekomen, te weten: (her)verzekeren, de financiële opzet in de nieuwe pensioenregeling, het evenwichtigheidskader, de solidariteitsreserve en DORA. De beleggingsadviescommissie heeft zich daarnaast tijdens een permanente-educatiesessie nader verdiept in het theoretisch en feitelijk beschermingsrendement.

In 2023 is de beleidsregel geschiktheid 2012 gewijzigd. Het fonds heeft het geschiktheidsbeleid geactualiseerd aan de hand van de wijzigingen in de beleidsregel geschiktheid versie 2023. Ultimo 2024 is dit beleid actueel en ongewijzigd van toepassing.

3.6.3 Compliance en gedragscode

Het fonds maakt gebruik van een externe complianceofficer voor de uitoefening van het toezicht op de naleving van compliance-gerelateerde regelgeving. Begin 2024 hebben alle verbonden personen en insiders van het fonds de verklaring naleving gedragscode ondertekend. Daarnaast heeft de jaarlijkse inventarisatie van de nevenfuncties van de verbonden personen, relatiegeschenken, uitnodigingen, financiële belangen in zakelijke relaties, persoonlijke transacties en overige situaties van belangenverstrengeling plaatsgevonden. De complianceofficer heeft deze gegevens aangeleverd in een compliancerapportage.

Er zijn door de complianceofficer in de aangeleverde verklaringen geen afwijkingen vastgesteld met betrekking tot de naleving van de gedragscode.

Het pensioenfonds hanteert een gedragscode. De gedragscode is van toepassing op alle aan het fonds verbonden personen en insiders. In 2024 is de gedragscode geactualiseerd conform de Modelgedragscode 2023 van de Pensioenfederatie.

3.6.4 Naleving Gedragslijn verwerking Persoonsgegevens

In december 2022 is de Gedragslijn verwerking Persoonsgegevens 2023 van de Pensioenfederatie in werking getreden. Met deze Gedragslijn wordt gestreefd naar een sectorbreed kader voor privacybescherming.

Conform de bepalingen van de Gedragslijn is de naleving van de gedragslijn door het fonds getoetst door de externe complianceofficer. Uit de rapportage blijkt dat de privacydocumenten van het fonds van goede kwaliteit zijn en aan de AVG en de Gedragslijn voldoen.

4. Integraal risicomanagement

Integraal risicomanagement

Integraal risicomanagement (IRM) is een belangrijke factor om de doelstellingen van het fonds te verwezenlijken. Het bewust omgaan met risico's en deze beheersen op basis van de vastgestelde risicohouding en risicobereidheid zijn onderdeel van de pensioenfondsprocessen.

Dit hoofdstuk beschrijft eerst de governance van het risicomanagement bij het fonds. Daarna volgt een algemene beschrijving van het risicomanagementsysteem van het fonds, gevolgd door een beschrijving van de belangrijkste strategische risico's. Dit hoofdstuk wordt afgesloten met een risicobeeld van het fonds en een beschrijving van de ontwikkelingen in het afgelopen jaar.

4.1 Governance

Risicomanagement maakt integraal onderdeel uit van de besluitvorming van het bestuur. Het bestuur is verantwoordelijk voor het vaststellen, uitvoeren en monitoren van het risicobeleid. Hierbij wordt het bestuur ondersteund door externe adviseurs en het bestuursbureau. Het fonds hanteert voor de verdeling van de verantwoordelijkheden bij de risicobeheersing als basis het 'Three Lines' model. Daarnaast kent het fonds een vierde lijn in de vorm van de Raad van Toezicht. De vijfde lijn wordt gevormd door de toezichthouders, accountant en certificerend actuaris. Hieronder worden deze verschillende beschermingslagen beschreven.

De eerste lijn

Adviserend aan en beleidsvoorbereidend voor het bestuur zijn de beleggingsadviescommissie, de pensioen- en communicatiecommissie en de risk- en compliancecommissie. Binnen deze commissies komen beleidsvoorstellen en adviezen tot stand, die vervolgens ter besluitvorming worden voorgelegd aan het bestuur. De commissies nemen derhalve in beginsel zelf geen besluiten; besluiten worden door het bestuur genomen. Het bestuur en de onderliggende commissies vormen samen met het bestuursbureau de beleidsvormende en uitvoerende (1e-lijns) rol binnen het fonds. Gezamenlijk dragen zij zorg voor de bepaling en uitvoering van afgewogen beleid in het belang van (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. De borging van het IRM-proces is belegd bij de risk- en compliancecommissie.

De tweede lijn

Het fonds kent 2e-lijns rollen in de vorm van de sleutelfunctie Risicobeheer en de sleutelfunctiehouder Actuarieel. Deze sleutelfuncties worden nader toegelicht in paragraaf 4.1.1 Inrichting sleutelfuncties.

De derde lijn

De sleutelfunctiehouder Interne audit is verantwoordelijk voor de 3e-lijnsfunctie. De sleutelfunctiehouder Interne audit kan steunen op de interne-auditafdeling van Gasunie bij de uitvoering van de audits. De taken en de wijze van invulling van de sleutelfuncties zijn in paragraaf 4.1.1 Inrichting sleutelfuncties nader beschreven.

De vierde lijn

Het bestuur heeft een RvT ingesteld. De leden zijn onafhankelijk en laten dit tot uiting komen in het toezicht. De RvT houdt onder meer toezicht op:

- Het beleid van het bestuur.
- De algemene gang van zaken in het fonds.

- De adequate risicobeheersing.
- De evenwichtige belangenafweging door het bestuur.

Daarnaast fungeert de RvT als gesprekspartner van het bestuur en staat het bestuur met raad ter zijde.

De vijfde lijn

De vijfde lijn wordt gevormd door externe toezichthouders. De Nederlandsche Bank (DNB) controleert het gevoerde beleid en de uitvoering daarvan. De Autoriteit Financiële Markten (AFM) houdt toezicht op de informatie die aan deelnemers wordt verstrekt. De accountant controleert de jaarrekening en bekijkt of het bestuursverslag consistent is met de jaarrekening. De certificerend actuaris controleert of het fonds heeft voldaan aan de eisen van het financieel toetsingskader uit de Pensioenwet.

4.1.1 Inrichting sleutelfuncties

Inleiding

Op grond van de Europese richtlijn voor pensioenfondsen IORP II moet het fonds voldoen aan bepaalde regels voor de governance en het risicobeheer van het fonds. Eén van de organisatorische gevolgen is dat er drie zogeheten sleutelfuncties bestaan. Dat zijn de volgende:

- sleutelfunctie Risicobeheer (2e lijn);
- sleutelfunctie Actuarieel (2e lijn);
- sleutelfunctie Interne audit (3e lijn).

Voor sleutelfunctiehouders gelden de volgende richtlijnen:

- Een sleutelfunctiehouder wordt benoemd door het bestuur na goedkeuring door DNB.
- De sleutelfunctiehouder is eindverantwoordelijk voor de taken behorend tot de functie. De functiehouder mag de uitvoering overlaten aan andere personen.
- De sleutelfunctiehouder rapporteert schriftelijk aan het bestuur en aan de RvT.
- Indien het bestuur aanbevelingen niet (tijdig) opvolgt escaleert de sleutelfunctiehouder naar de RvT en eventueel naar DNB en brengt het bestuur hiervan op de hoogte.

Het fonds heeft de sleutelfuncties als volgt ingericht.

Sleutelfunctie Risicobeheer

- Taakgebied:
 - Beoordeelt, monitort en rapporteert over het risicobeheer;
 - Initieert en adviseert over de vormgeving van het risicobeheer.
- Tot 5 november 2024 was de invulling als volgt:
 - Sleutelfunctiehouder Risicobeheer: de voorzitter van de risk- en compliancecommissie;
 - Uitvoering van de sleutelfunctie Risicobeheer: de onafhankelijk risicomanager (sleutelfunctie vervuller).
- Vanaf 5 november 2024 is de sleutelfunctie Risicobeheer (zowel het houderschap als de uitvoering) belegd bij een externe deskundige op het gebied van risicobeheer.

Sleutelfunctie Actuarieel

- Taakgebied:
 - Houdt toezicht op de berekening van de technische voorzieningen.
 - Beoordeelt de betrouwbaarheid en adequaatheid van de berekening van de technische voorzieningen.
 - Beoordeelt het premiebeleid, het beleid bij collectieve waardeoverdrachten en de conversiefactoren of inkooptarieven bij het toekennen van (nieuwe) pensioenrechten of -aanspraken.
- Sleutelfunctiehouder en uitvoering van de sleutelfunctie actuarieel: de certificerend actuaris.

Sleutelfunctie Interne audit

- Taakgebied:
 - Evalueert periodiek of de interne controlemechanismen adequaat en doeltreffend zijn.
 - Evalueert de algehele bedrijfsvoering.
 - Draagt ertoe bij dat inefficiënties en 'blinde vlekken' worden onderkend en opgelost.
 - Vormt het sluitstuk van alle waarborgen voor een beheerste en integere bedrijfsvoering.
- Sleutelfunctiehouder en uitvoerder van de sleutelfunctie Interne audit: een externe deskundige op het gebied van interne audit.

4.2 Risico Management Systeem

De basis van de strategische managementcyclus is gebaseerd op vier fundamentele stappen:

Risicohouding

Om de risicohouding van het fonds vast te stellen zijn de individuele risicohoudingen van de bestuursleden geïnventariseerd en bediscussieerd. Vervolgens zijn de individuele risicohoudingen samengebracht tot een gezamenlijke visie en heeft het bestuur gezamenlijk een risicohouding vastgesteld. Deze gezamenlijke risicohouding is "gebalanceerd": in het bestuur worden er open discussies gevoerd, het bestuur staat open voor innovatie en vernieuwing en is bereid risico te nemen indien daar een passende beloning tegenover staat, behalve op het punt van integriteit en wet- en regelgeving.

Risicotolerantiegrenzen

Voor elk risico heeft het fonds de risicotolerantiegrenzen vastgesteld. Voor zover mogelijk zijn deze tolerantiegrenzen meetbaar (SMART) gemaakt. Indien sprake is van een significante wijziging in het risicoprofiel, zoals bij een wijziging van de pensioenuitvoeringsorganisatie, toetst het bestuur of de nieuwe situatie voldoet aan de risicotolerantie van het fonds.

Vastlegging en monitoring

Het fonds maakt gebruik van een integrale risicomonitor waarin zowel de financiële als de niet-financiële risico's terugkomen. Met ondersteuning van een externe adviseur rapporteert de sleutelfunctie Risicobeheer met deze integrale risicomonitor op kwartaalbasis aan het bestuur over de beheersing van de in het risicomanagementbeleid vastgestelde strategische risico's. Deze rapportage heeft specifiek aandacht voor de relatie tussen de risico's en de strategische doelstellingen. Daarbij vindt een toetsing plaats aan de risicotolerantiegrenzen van het fonds en wordt de werking van de beheersmaatregelen beoordeeld. Ook worden actualiteiten meegenomen die invloed kunnen hebben op het kunnen bereiken van de doelstellingen.

4.3 Concrete risico's

4.3.1 Strategische risico's

Het bestuur heeft in 2024 een reguliere eigenrisicobeoordeling (ERB) uitgevoerd en daarbij de risico's en het risicobeheerssysteem van het fonds beoordeeld. Daarbij is tevens de strategische risicoanalyse herijkt.

In onderstaande grafiek zijn de strategische risico's geclassificeerd in een risicodiagram, waarbij geldt:

Groen = laag risico

Geel = gemiddeld risico

Rood = hoog risico.

In het risicodiagram zijn de netto risico's weergegeven, dus na toepassing van de beheersmaatregelen.

Gevolgen bij optreden risico

1. Marktrisico
2. Renterisico
3. Veranderingen in wet- en regelgeving
4. Structureel te lage pensioenpremie
5. Inflatierisico
6. Liquiditeitsrisico
7. Onvoldoende duidelijk en begrijpelijk communiceren naar deelnemers over risico's en wat ze aan pensioen mogen verwachten
8. Onvoldoende inzicht in processen en kwaliteit bij uitvoerders (uitbestedingsrisico)
9. IT-risico bij de pensioenuitvoeringsorganisatie (cyberrisico, datalekken, fraude en persoonsgegevens)
10. Onvoldoende kennis en kunde van bestuur, uitvoerder en/of bestuursbureau waardoor de continuïteit van het fonds in gevaar komt
11. ESG-factoren
12. Datakwaliteit

4.4 Risicotolerantiegrenzen en beheersmaatregelen

4.4.1 Inleiding

De risicobereidheid voor de strategische risico's is gekwantificeerd door het bepalen van risicotolerantiegrenzen. Als het netto risico, dat wil zeggen het risico dat overblijft nadat beheersmaatregelen zijn toegepast, binnen deze grenzen blijft, wordt het geaccepteerd. Als het netto risico buiten deze grenzen komt, moeten (aanvullende) beheersmaatregelen worden getroffen.

In 2024 is het netto risico voor alle strategische risico's binnen de daarvoor gestelde risicotolerantiegrenzen gebleven. Het bestuur volgt de ontwikkelingen op de geformuleerde strategische risicogebieden en geeft tevens aandacht aan eventuele nieuwe opkomende risico's. Er wordt doorlopend getoetst of de beheersmaatregelen nog (goed) werken en/of verbeterd kunnen worden. Zo wordt bereikt dat de beheersmaatregelen tijdig worden aangepast en aangescherpt op basis van de actuele stand van zaken op het betreffende risicogebied. In 2024 heeft het bestuur de voorgeschreven ERB uitgevoerd, die minimaal eens in de drie jaar moet plaatsvinden. Daarbij heeft het bestuur geoordeeld dat het risicomanagementsysteem binnen het fonds voldoende tot sterk is ingericht. In 2022 heeft de sleutelfunctiehouder Interne audit het risicomanagementsysteem van het fonds beoordeeld en hierover gerapporteerd. De bevindingen uit zijn rapportage zijn in 2023 door het fonds opgevolgd. In 2024 heeft de sleutelfunctiehouder Interne audit beoordeeld of de opvolging door het fonds afdoende was. Hieruit bleek dat enkele punten verder moeten worden uitgewerkt, wat in 2025 zal worden opgepakt.

In de navolgende paragraaf worden de zes strategische risico's beschreven die als een gemiddeld risico zijn gekwalificeerd. Daarbij worden de risicotolerantiegrenzen en de belangrijkste beheersmaatregelen toegelicht. Er zijn geen risico's gekwalificeerd met een hoog netto risico.

4.4.2 Toelichting per strategisch risico

Onderstaand zijn de strategische risico's toegelicht met een gemiddeld risico na beheersmaatregelen:

1 Marktrisico

Dit is het risico dat de beurskoersen dalen waardoor het beleggingsresultaat van het fonds daalt.

Dit risico kan worden verdeeld in drie onderdelen:

- **Prijsvolatiliteit:** het risico van winst of verlies als gevolg van wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten.
- **Marktliquiditeit:** het risico dat aanwezige activa onvoldoende snel dan wel niet tegen acceptabele prijzen kunnen worden omgezet in liquide middelen.
- **Concentratie en correlatie:** het risico dat, als gevolg van ontoereikende diversificatie binnen de portefeuille, marktontwikkelingen leiden tot een waardedaling van de portefeuille.

Risicotolerantiegrenzen:

- Voor alle onderdelen:
 - De gewichten van de verschillende onderdelen van de portefeuille dienen binnen de grenzen van de strategische assetallocatie te blijven.

- Prijsvolatiliteit:
 - De performanceafwijking per beleggingscategorie mag niet te veel afwijken van de benchmark voor de betreffende beleggingscategorie (maximale tracking error).
 - Bij een 1% parallelle renteschok en/of een 30% aandelenschok mag de dekkingsgraad niet dalen onder de kritische dekkingsgraad, onder de voorwaarden zoals vastgelegd in het pijngrensbeleid.

Beheersmaatregelen:

- Algemeen: het periodiek uitvoeren van een ALM-studie om te beoordelen of de gekozen strategische portefeuille nog steeds aansluit bij de gewenste balans tussen risico en rendement.
- Prijsvolatiliteit: bij een aandelenschok van 30% mag de dekkingsgraad niet dalen onder de kritische dekkingsgraad, onder de voorwaarden zoals vastgelegd in het pijngrensbeleid. Dit wordt voortdurend gemonitord en zo nodig worden risico-afdekkende instrumenten aangekocht.
- Marktliquiditeit: het grootste deel van de portefeuille is liquide. Slechts een klein deel van de portefeuille (niet-beursgenoteerd vastgoed en hypotheek) is weinig liquide.
- Concentratie en correlatie: de beleggingen in aandelen vinden plaats voor bedrijven wereldwijd. Deze spreiding binnen de portefeuille (diversificatie) dempt het prijsrisico.

2 Renterisico

Dit is het risico dat veranderingen in de marktrente gevolgen hebben voor de waardering van de toekomstige verplichtingen van het fonds en op de koersen van beleggingen.

Een renterisico voor het fonds kan voorkomen, waarbij een dalende rekenrente de verplichtingen in waarde laat stijgen, hetgeen ongunstig is voor de dekkingsgraad van het fonds, en omgekeerd. Verder is het zo dat bezittingen in de vorm van vastrentende waarden bij een stijging van de rente in waarde dalen en omgekeerd. De dekkingsgraad is derhalve gevoelig voor renteschommelingen. Het bestuur beschouwt het beheersen van het renterisico als zeer belangrijk voor het kunnen nakomen van de nominale verplichtingen.

Risicotolerantiegrens:

Bij een stijging of daling van de marktrente moet de renteafdekking zodanig stijgen of dalen dat de pensioenverplichtingen op basis van de marktwaarde voor de eerste 20 jaar bij een gemiddelde rente van 3% volledig worden gematcht.

Beheersmaatregelen:

- Het renterisico wordt afgedekt met beleggingen in vastrentende waarden en derivaten. Dit gebeurt volgens een rentestafel. Die zorgt ervoor dat bij een hogere marktrente meer renterisico wordt afgedekt en bij een lagere rente minder renterisico wordt afgedekt. In het kader van de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel heeft het bestuur de renteafdekking eind 2024 verhoogd.
- Bij de uitvoering van een ALM-studie wordt de strategische beleggingsmix afgestemd op de rentegevoeligheid van de verplichtingen.
- Bij een parallelle renteschok van 1% mag de dekkingsgraad niet dalen onder de kritische dekkingsgraad, onder de voorwaarden zoals vastgelegd in het pijngrensbeleid. Dit wordt voortdurend gemonitord en zo nodig worden risico-afdekkende instrumenten aangekocht.

3 Veranderingen in wet- en regelgeving

Dit is het risico dat de werkwijze van het fonds (waaronder begrepen processen en producten) wordt beïnvloed dan wel niet meer houdbaar is als gevolg van veranderingen in de wet- en regelgeving.

Risicotolerantiegrens:

Als het fonds niet tijdig aan de veranderde regels kan voldoen waardoor een goede pensioenuitvoering niet langer kan worden gewaarborgd.

Beheersmaatregelen:

- Het bestuur zorgt dat het goed geïnformeerd blijft over aanstaande veranderingen in de wet- en regelgeving.
- Periodiek voert het bestuur een SWOT-analyse (Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats) uit. De meest recente SWOT-analyse is in 2024 uitgevoerd.

5 Inflatierisico

Dit is het risico dat het fonds onvoldoende in staat is om (toenemende) verplichtingen als gevolg van (verwachte aanpassing aan) inflatie te financieren zonder belanghebbenden te benadelen.

Risicotolerantiegrens:

Het fonds heeft de ambitie om de pensioenaanspraken en -rechten waardevast te houden (doelstelling 2). Het fonds dekt het inflatierisico impliciet af via de strategische assetallocatie. Als inflatie-correlerende activa worden aangemerkt de categorieën vastgoed, aandelen en grondstoffen. Het fonds accepteert het resterende inflatierisico.

Beheersmaatregelen:

- Toeslagverlening is voorwaardelijk; er is geen recht op toeslagen. Wel heeft het bestuur de ambitie om pensioenen waardevast te houden.
- Het fonds streeft via het beleggingsbeleid naar het behalen van rendement.
- Gewichten van de inflatie-correlerende activa (aandelen, vastgoed, grondstoffen) dienen binnen de grenzen van de strategische assetallocatie te blijven.

8 Onvoldoende inzicht in processen en kwaliteit bij uitvoerders (uitbestedingsrisico)

Dit is het risico dat de continuïteit van (een deel van) de bedrijfsvoering, de reputatie van het fonds dan wel de financiële positie van of de geleverde kwaliteit aan het fonds in gevaar komen.

Risicotolerantiegrenzen:

- Continuïteit bedrijfsvoering: continuïteit van de bedrijfsvoering mag niet in gevaar komen.
- Integriteit: integriteit van een uitbestedingspartij moet gewaarborgd zijn.
- Kwaliteit dienstverlening: een uitbestedingspartij moet voldoen aan de kwaliteitseisen die het fonds heeft vastgelegd.

Beheersmaatregelen:

- Continuïteit bedrijfsvoering en kwaliteit dienstverlening: selectie van externe partijen vindt plaats op basis van de eisen zoals beschreven in het uitbestedingsbeleid. Hierbij wordt grote aandacht besteed aan de juiste balans tussen prijs en kwaliteit.
- Met AZL is een Service Level Agreement (SLA) afgesproken. Daarnaast worden er diverse overige rapportages periodiek verstrekt en wordt elk kwartaal met AZL overlegd.

- Integriteit: in samenwerking met de externe complianceofficer is er een integriteitsbeleid opgesteld waaraan alle verbonden personen moeten voldoen.
- Integriteit: partijen worden gevraagd te verklaren of zij voldoen aan de Richtlijn beheerst beloningsbeleid.

9 IT-risico bij het fonds en de pensioenuitvoeringsorganisatie

Het fonds heeft geen eigen IT-systemen. Dit is uitbesteed aan externe dienstverleners.

In de uitbestedingsovereenkomsten zijn eisen voor IT-security en dergelijke vastgelegd. Verder is dit een terugkerend onderwerp bij besprekingen en evaluaties met leveranciers. Het IT-risico bij deze dienstverleners kan worden verdeeld in vier categorieën:

- Autorisatiemanagement en logische toegangsbeveiliging: het risico als gevolg van:
 - het niet volledig of niet accuraat zijn van informatie/informatiesystemen;
 - het toegankelijk zijn van informatie voor geautoriseerde gebruikers;
 - het niet toegankelijk zijn van informatie voor niet-geautoriseerde gebruikers.
- Business en IT continuity management: het risico dat de continuïteit van de (kritische) bedrijfsprocessen / de gehele instelling in gevaar komt als gevolg van het niet beschikbaar zijn van de IT-infrastructuur (waaronder applicaties en systemen).
- IT changemanagement: het risico als gevolg van:
 - ontoereikend beheer van de ICT-omgeving en/of -processen en/of;
 - het onvoldoende (tijdig) kunnen anticiperen op ontwikkelingen in de business, op technische innovaties of op overige externe factoren;
 - het niet tijdig en adequaat kunnen uitvoeren van changemanagement voor wijzigingen in de IT-architectuur.
- IT-incidentmanagement: risico dat een IT-incident niet of niet tijdig wordt onderkend, leidend tot een gebeurtenis waarbij de bedrijfsvoering van het fonds in gevaar komt.

Risicotolerantiegrenzen:

Voor alle categorieën geldt het volgende:

- Het fonds accepteert de kans dat een incident mogelijk is gedurende het komende jaar. Het fonds is zich ervan bewust dat nooit volledig uit te sluiten valt dat zich een incident voordoet, maar de impact van een incident dient altijd beperkt te zijn.
- Een enkel negatief effect is acceptabel, zolang het fonds zelf voldoende vertrouwen heeft in het eigen beleid en/of in staat is dit aan te passen. Structureel negatieve effecten zijn niet acceptabel, omdat dit zou betekenen dat het fonds niet langer voldoet aan de geldende wet- en regelgeving.

Beheersingsmaatregelen:

In de overeenkomsten met dienstverleners worden de volgende afspraken gemaakt:

- Autorisatiemanagement en logische toegangsbeveiliging: awarenesstrainingen voor phishing, social engineering en social surfing.
- Business en IT-continuity management: een business continuity plan met voldoende aandacht voor ICT-security, beleid op het gebied van disaster recovery, end-user computing (EUC), uitwijklocatie(s) en back-up- en recoverysystemen.

- IT-changemanagement: changemanagementbeleid waarbij vaste procedures gelden, periodieke controles worden uitgevoerd en updates tijdig worden geïmplementeerd.
- IT-incidentmanagement: incidentmanagementbeleid met procedures om incidenten te ontdekken, te classificeren en de (mogelijke) impact te bepalen, waarna effectieve beheersmaatregelen worden geselecteerd en geïmplementeerd.
- Locaties van functies en gegevensverwerking: ICT-dienstverleners dienen de serverlocaties te vermelden en het fonds op de hoogte te stellen bij wijzigingen van locaties.
- Met AZL, de kritieke ICT-dienstlener van het fonds, zijn in het kader van Digital Operational Resilience Act (DORA) aanvullende afspraken gemaakt over het testen van bedrijfsnoodplannen en ICT-beveiligingsmaatregelen, het rapporteren over ICT-gerelateerde incidenten en het uitvoeren van kwetsbaarheidsscans.

4.5 Risicobeeld pensioenfonds

4.5.1 Ontwikkeling VEV en vereiste dekkingsgraad

Een maat voor het financiële risico van het fonds is het Vereist Eigen Vermogen (VEV) en de bijhorende vereiste dekkingsgraad. De vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische portefeuille per ultimo 2024 was 123,9%. De beleidsdekkingsgraad op 31 december 2024 was met 141,2% hoger dan de dekkingsgraad behorende bij het VEV. Het fonds monitort de financiële positie doorlopend.

4.5.2 Impact markt- en renterisico op de dekkingsgraad per eind 2024 (gevoeligheidsanalyse)

Ieder kwartaal beoordeelt het bestuur de gevoeligheid van de dekkingsgraad ten opzichte van het markt- en renterisico door middel van het doorrekenen van stressscenario's. Hierin wordt gekeken naar de impact van een (combi)schok van 1% parallele rentedaling en een daling van 30% van de waarde van de beleggingen in aandelen. Eind 2024 bedroeg de actuele dekkingsgraad 137,4%. De kritische dekkingsgraad, de dekkingsgraad waarbij het fonds waarschijnlijk over moet gaan tot korting van de pensioenaanspraken, is ultimo 2024 berekend op 97,5%. Uit de doorerekende stressscenario's blijkt dat het fonds bij zowel een afzonderlijke als een gecombineerde schok boven de kritische dekkingsgraad blijft. Hierbij wordt rekening gehouden met de werking van het pijngrensbeleid.

4.5.3 Werking van het risicomanagement in 2024

Het risicomanagement heeft in 2024 op diverse momenten invloed gehad op de besluiten die zijn genomen. Dit betrof onder andere de volgende situaties:

- Via de IRM-rapportage rapporteert de sleutelfunctiehouder Risicobeheer op kwartaalbasis over de belangrijkste risico's van het fonds. Hiermee wordt een consequente monitoring over zowel de financiële als niet-financiële risico's gewaarborgd.
- Ieder kwartaal toetst het bestuur of de economische uitgangspunten van het fonds passend zijn bij de aannames die voor de laatste ALM zijn gemaakt. Dat was in 2024 steeds het geval.
- De dekkingsgraad was in 2024 op een zodanig hoog niveau dat er geen posities uit hoofde van het pijngrensbeleid zijn gekocht voor bescherming tegen een combischok op de financiële markten.

- Het fonds heeft in 2024 aanzienlijke inspanningen geleverd om per 17 januari 2025 te voldoen aan DORA. Deze wetgeving heeft als doel dat financiële instellingen hun IT-risico's beter gaan beheersen en daarmee hun digitale weerbaarheid vergroten. In 2025 zal het fonds het opgestelde beleid ten uitvoer brengen en eventuele verbeteringen doorvoeren om de weerbaarheid tegen cyberdreigingen te versterken.
- Het bestuur heeft in 2024 een reguliere eigen risicobeoordeling (ERB) uitgevoerd en daarbij de risico's en het risicobeheerssysteem van het fonds beoordeeld. Daarbij is tevens de strategische risicoanalyse herijkt.
- Het bestuursbureau heeft een risicomodel ontwikkeld waarin de risico's bij de belangrijkste uitbestedingspartijen zoveel mogelijk geobjectiveerd worden vastgesteld en door middel van een dashboard overzichtelijk in beeld worden gebracht. Dit risicomodel wordt ondergebracht in de IRM-monitor die het bestuur ieder kwartaal bespreekt.
- Het fonds onderkent Wtp-risico's en heeft voor elk van deze risico's beheersmaatregelen vastgesteld en geïmplementeerd. Indien de bestaande beheersmaatregelen niet adequaat zijn, dan worden deze aangevuld en/of aangescherpt. Het fonds onderscheidt risico's die gelden voorafgaand aan de transitie, risico's die verband houden met de transitie en risico's die gelden na de transitie. Om in alle fasen de juiste risico's te identificeren, te beheersen en te monitoren, heeft het fonds een specifieke Wtp-RSA (Risk Self Assessment) opgesteld, die ten minste elk kwartaal wordt besproken in de bestuursvergadering. Daarbij beoordeelt het bestuur de effectiviteit van de beheersmaatregelen aan de hand van het actuele risicobeeld. Indien het actuele netto risico hoger is dan de risicobereidheid van het bestuur, dan worden additionele beheersmaatregelen getroffen dan wel wordt het risico bewust geaccepteerd.
- In 2024 heeft het fonds een compliance-uitvraag uitgevoerd bij de uitbestedingspartijen, waarbij de sanctiewetgeving, de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft), incidenten en compliance aan de orde zijn geweest. Uit deze compliance-uitvraag zijn geen materiële zaken naar voren gekomen.

4.5.4 Activiteiten ten aanzien van de transitie naar een nieuwe pensioenregeling

De transitie naar de Wtp-regeling brengt aanzienlijke veranderingen met zich mee voor het fonds. Deze veranderingen kunnen een grote impact hebben op het risicoprofiel van het fonds en de pensioenregeling die wordt uitgevoerd. Daarom is het essentieel dat een risicobeoordeling wordt uitgevoerd om zo de risico's die gepaard gaan met de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel te identificeren en te beheersen. Deze beoordeling omvat onder andere de evaluatie van financiële risico's, operationele risico's en de risico's voor de pensioenuitkeringen van deelnemers. Door deze risico's tijdig in kaart te brengen, kan het fonds passende maatregelen nemen om de stabiliteit en duurzaamheid van de pensioenregelingen te waarborgen.

Daarnaast draagt een risicobeoordeling bij aan een toekomstgerichte en strategische besluitvorming. Deze risicobeoordeling stelt het fonds in staat om beter voorbereid te zijn op de implementatie van de nieuwe regelgeving en om de nodige aanpassingen door te voeren. Dit is cruciaal om ervoor te zorgen dat de overgang naar de Wtp soepel verloopt en dat de belangen van alle betrokkenen goed worden beschermd.

Het fonds heeft maatregelen geïmplementeerd om de continuïteit van de huidige pensioenregeling te waarborgen. Tegelijkertijd is het fonds proactief bezig met de voorbereidingen voor de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel. Door middel van gedetailleerde risicobeoordelingen, strategische planning en voortdurende communicatie met alle belanghebbenden, zorgt het fonds ervoor dat zowel de huidige verplichtingen worden nagekomen als dat de overgang naar het nieuwe stelsel soepel en efficiënt verloopt.

Risk Self Assessment

Het fonds is verplicht om periodiek een Risk Self Assessment (RSA) uit te voeren. Deze zelfbeoordeling helpt het fonds om de belangrijkste risico's te identificeren en te prioriteren. De RSA wordt ieder kwartaal besproken in de vergadering van de risk- en compliancecommissie en vastgesteld in de daaropvolgende bestuursvergadering. Deze RSA is opgesteld met begeleiding van het adviesbureau Montae & Partners. De RSA omvat verschillende typen risico's, waaronder financiële risico's, operationele risico's, juridische risico's en strategische risico's. De periodieke update van de RSA helpt het fonds om proactief in te kunnen spelen op potentiële bedreigingen en om passende beheersmaatregelen te implementeren.

Tripartiet overleg

In de voorfase van de Wtp-transitie was frequent tripartiet overleg van groot belang. Dit overleg vond plaats tussen drie belangrijke partijen: de werkgevers, de vakorganisaties en het bestuur van het fonds. Het doel van dit overleg was om te komen tot een gedragen transitieplan van de sociale partners. Door dit gezamenlijke overleg zorgen de partijen ervoor dat de transitie soepel verloopt en dat de belangen van alle deelnemers goed worden beschermd.

Beleggingsbeleid

Een recent uitgevoerd Asset Liability Management onderzoek (ALM-studie), specifiek gericht op de nieuwe Wtp-regeling, biedt inzicht in de financiële positie van het fonds en de verwachte ontwikkelingen. Dit onderzoek helpt bij het afstemmen van de beleggingsstrategie op de nieuwe pensioenregeling en het minimaliseren van financiële risico's.

Daarnaast heeft het fonds extra aandacht voor het beschermen van de dekkingsgraad met het oog op de overgang naar de Wtp. Uitgangspunt is het beschermen van de dekkingsgraad onder FTK en zo goed mogelijk voorsorteren op de Wtp-regeling door middel van het beschermen van de transitiedoelen. Als gevolg hiervan is de risicohouding van het fonds bijgesteld en is de renteafdekking van de verplichtingen verhoogd.

De rol van sleutelfuncties

Bij de besluiten die het bestuur neemt in het kader van Wtp, worden de opinies van de sleutelfunctiehouders gevraagd en meegewogen in de besluitvorming. Hiermee waarborgt het fonds een zorgvuldig en compleet besluitvormingsproces.

Professionele begeleiding door externe adviesbureaus

Het inschakelen van externe adviesbureaus, zoals Montae & Partners, WTW en Ortec Finance, biedt professionele begeleiding en expertise. Deze adviseurs helpen bij het opstellen van een gedetailleerd implementatieplan, het uitvoeren van risicoanalyses en het implementeren van risicobeheersmaatregelen.

5. Beleggingen

5.1 Resultaten beleggingen

Performance

In 2024 bedroeg het behaalde totaalrendement op de beleggingen 11,7%. Het gerealiseerde rendement op de beleggingsportefeuille in 2024 was 1,6% lager dan het rendement van de benchmark.

	In % per categorie 2024		In % per categorie 2023	
	Realisatie	Benchmark	Realisatie	Benchmark
Vastrentende waarden portefeuille	0,5	4,8	8,1	6,4
Zakelijke waarden portefeuille				
Aandelen	24,9	24,5	17,5	18,5
Grondstoffen	9,1	12,4	-6,6	-11,0
Vastgoedfondsen	4,7	4,0	4,1	3,8
Zakelijke waarden (excl. derivaten)	20,1	20,0	12,6	12,8
Valutaderivaten	-1,2	-1,2	0,5	0,5
Aandelenderivaten	-	-	-	-
Zakelijke waarden (incl. derivaten)	18,9	18,8	15,5	11,8
TOTAAL	11,7	13,3	11,6	11,1

Door een gedaalde rente presteerde de vastrentendewaardenportefeuille in 2024 licht positief. Het resultaat was minder dan dat van de benchmark. De beleggingen in staatsobligaties droegen hier vooral aan bij. Begin 2024 waren de rentes op euro renteswaps hoger dan de rentes op euro staatsobligaties. Eind 2024 is dat helemaal omgedraaid: de swapspread was per eind 2024 negatief. Schuldenposities van de landen zijn verslechterd en de Europese Centrale Bank (ECB) heeft posities in staatsobligaties afgebouwd. Ook pensioenfondsen beleggen minder in staatsobligaties. Dit had een negatief effect op het rendement van staatsobligaties. Daarnaast heeft het fonds de renteafdekking op een ongunstig moment opgehoogd.

In de categorie zakelijke waarden presteerden vooral aandelen goed. Met name de beleggingen in de Verenigde Staten vielen hierbij positief op. De afwijkingen van de benchmark voor aandelen waren minimaal.

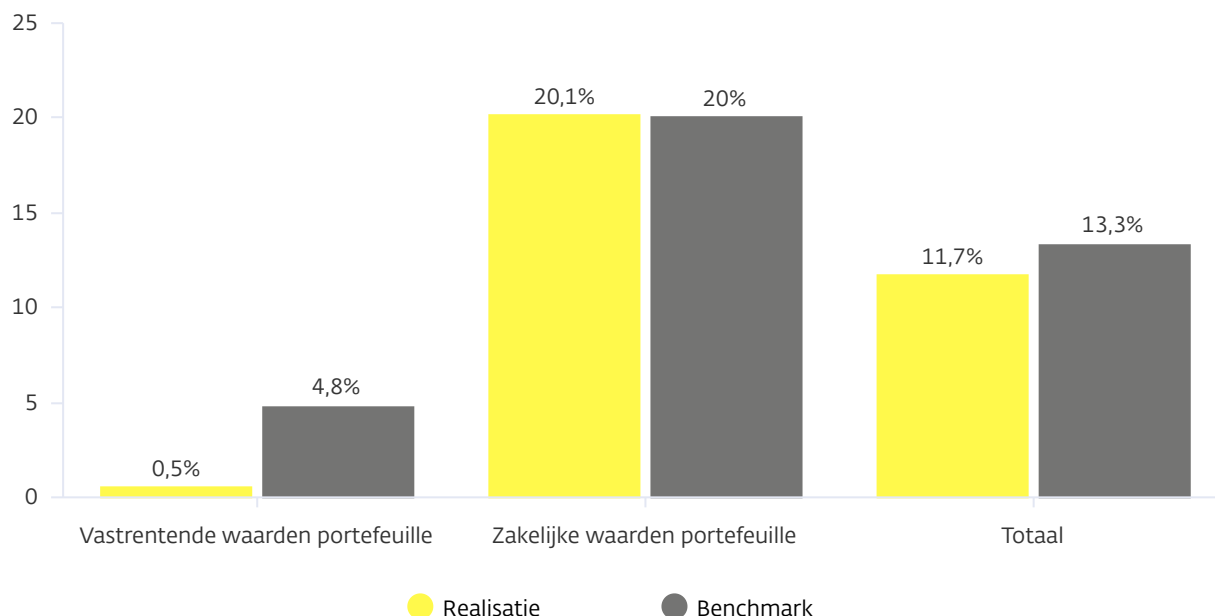
De beleggingen in grondstoffen presteerden in absolute termen in 2024 positief maar bleven wel achter op de benchmark. Het ontbreken van enkele goed renderende grondstoffen in de meest actieve strategie zorgde voor een lager rendement dan de benchmark.

Vastgoed had over 2024 een positief rendement. Vooral de beleggingen in niet-beursgenoteerd vastgoed renderden sterk positief.

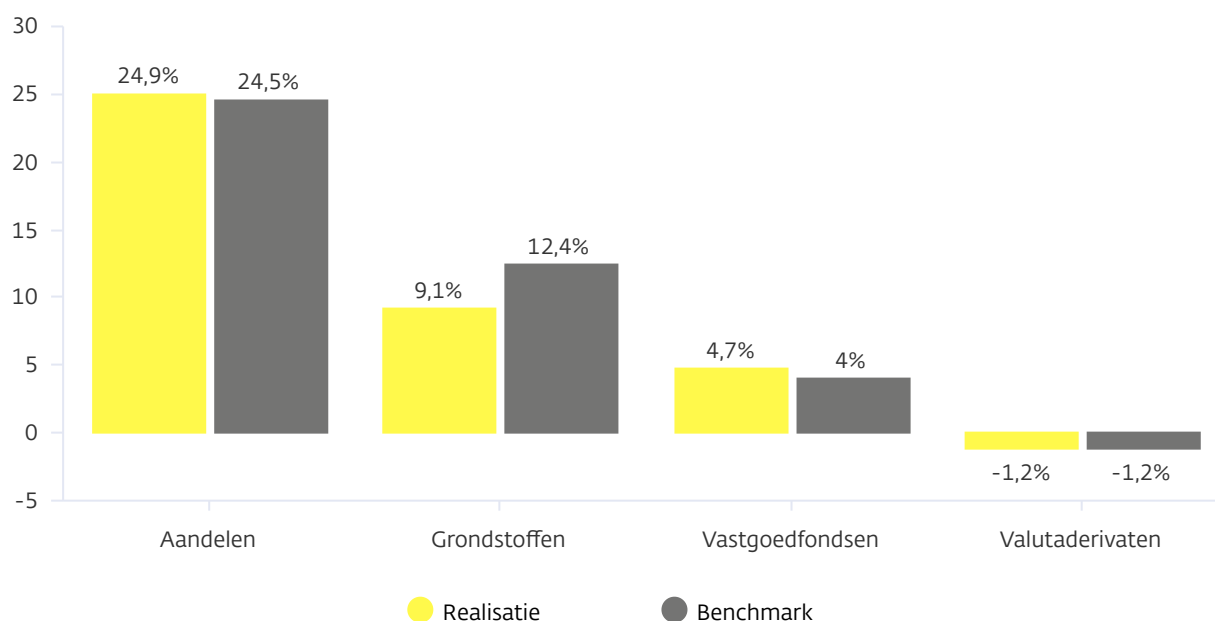
Beleggingen in beursgenoteerd vastgoed presteerden negatief. De resultaten van vastgoed lagen in 2024 boven de benchmark. Per saldo resulteerde op de totale beleggingsportefeuille een absoluut rendement van 11,7% en een relatieve underperformance van 1,6%. Het absolute rendement is berekend na aftrek van de kosten van

vermogensbeheer en zonder de kosten die doorbelast worden vanuit pensioenbeheer. Indien ook deze kosten in mindering worden gebracht is het rendement 11,6%.

Performance

Performance zakelijkewaarden-portefeuille

5.2 Beleggingsbeleid

Het strategische beleggingsbeleid gedurende 2024 is op hoofdlijnen gelijk gebleven aan het beleid in 2023. Het fonds hanteert een passieve beleggingsstijl. Het grootste deel van de portefeuille wordt belegd in producten die een benchmark zo goed mogelijk volgen. Het vaststellen van de strategische assetallocatie (SAA) is daarmee de

belangrijkste keuze ten aanzien van het rendement en het risico van het fonds. De keuze voor de SAA is gebaseerd op de risicohouding van het fonds. Het beperken van het risico is nodig om de huidige opgebouwde rechten en pensioenen zo goed mogelijk te beschermen (doelstelling 1). Om op termijn koopkracht te behouden (doelstelling 2) is het nodig om extra rendement te behalen en daardoor is het nodig om beperkte risico's te nemen. De afweging tussen rendement en risico wordt gemaakt in een ALM-studie. In 2022 heeft het fonds een uitgebreide ALM-studie uitgevoerd. Geconcludeerd is dat de bestaande SAA nog steeds de best passende is voor het fonds. Elk kwartaal doet het fonds een macro-economische verkenning en beoordeelt het fonds of de gehanteerde ALM-uitgangspunten nog passend zijn.

Een gebalanceerde afweging tussen het behalen van rendement en het inbouwen van zekerheid heeft dus geresulteerd in de huidige SAA. Ongeveer twee derde van de portefeuille wordt ingezet voor het halen van rendement. Dit gedeelte van de portefeuille noemen we de zakelijkewaardenportefeuille. Deze portefeuille is erop gericht om voldoende rendement te realiseren om te kunnen herstellen van tegenvallers en om op termijn de (toekomstige) pensioenen te kunnen laten stijgen met de inflatie.

Het resterende deel van de beleggingen wordt gebruikt om de huidige hoogte van de (toekomstige) pensioenen met een grote mate van zekerheid te kunnen vasthouden, ofwel het behalen van doelstelling 1. De waarde van dit gedeelte van de portefeuille beweegt gecontroleerd mee met de waarde van de verplichtingen, die sterk afhankelijk is van schommelingen in de rente. Dit gedeelte van de portefeuille noemen we de vastrentendewaardenportefeuille. Onder andere het afdekken van het renterisico vindt met dit deel van de beleggingen plaats.

De waarde van de verplichtingen van het fonds is gevoelig voor een renteverandering. De verplichtingen van het fonds zijn alle naar verwachting uit te keren pensioenen in de nabije en de verre toekomst. Deze verplichtingen worden daarbij naar het heden teruggerekend op basis van de huidige rente. Bij een lagere rente neemt de waarde van de verplichtingen toe en bij een hogere rente neemt de waarde van de verplichtingen af. Een deel van de beleggingen stijgt ook in waarde bij een dalende rente en daalt in waarde bij een stijgende rente. Daarmee volgt dit gedeelte van de beleggingen de waarde van de verplichtingen.

Het renteafdekpercentage geeft aan voor welk percentage het renterisico van de verplichtingen afgedekt is. Het fonds hanteert hiervoor een dynamische rentestafel. Het uitgangspunt hierbij is: bij een lage rente minder afdekken, bij een hoge rente meer afdekken. De achterliggende gedachte is dat er bij een zeer lage rente een groter potentieel is om te stijgen dan om te dalen. Om het renterisico ook bij lage rentestanden op een acceptabel niveau te houden is de dynamische rentestafel zo ingericht dat het renteafdekpercentage minimaal 30% is. Voor het beschermen van de dekkingsgraad in de periode tot de transitiedatum, als waarborging voor het behalen van de transitiedoelstellingen bij de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel, heeft het bestuur eind 2024 besloten de renteafdekking te verhogen naar minimaal 75% van de verplichtingen. De dynamische rentestafel is hierop aangepast.

Het renterisico kan via verschillende soorten beleggingen beheerst worden. Het fonds gebruikt hiervoor staats(gerelateerde) obligaties en covered bonds, kredietobligaties, hypotheeklen en rentederivaten. Het verlagen van een risico (in dit geval het renterisico) resulteert echter vaak in andere risico's. Het beleggen in staatsobligaties betekent dat het vermogen van het fonds gevoelig wordt voor een andere rente dan de rente waarmee de verplichtingen worden bepaald. De rente op staatsobligaties is namelijk een andere rente dan de rekenrente die pensioenfondsen moeten hanteren voor de waardering van de pensioenverplichtingen. De rekenrente voor de

waardering van de pensioenverplichtingen is gebaseerd op de UFR-curve (Ultimate Forward Rate). Afdekking van de hiermee samenhangende renterisico's kan het meest nauwkeurig worden uitgevoerd met renteswaps. Door de afwijking van het rendement van obligaties van het rendement van renteswaps ontstaat een spreadrisico. Bij het afdekken met renteswaps ontstaat weer een liquiditeitsrisico.

Het fonds staat niet alleen bloot aan het renterisico. In hoofdstuk 4 wordt in meer detail aandacht gegeven aan de risico's en de monitoring van alle risico's. Het beleggingsbeleid is zodanig ingericht dat het totale risico acceptabel blijft bij een zo hoog mogelijk rendement. Een belangrijke maatregel om een gunstige verhouding tussen risico en rendement te realiseren is het spreiden van het risico in de beleggingen. Het fonds belegt daarom in verschillende beleggingscategorieën zoals aandelen, grondstoffen, vastgoed, obligaties en hypotheeklen die ieder voor zich anders reageren op marktontwikkelingen. Ook binnen iedere beleggingscategorie wordt gespreid belegd. Zo geldt bij aandelen dat er wereldwijd belegd wordt en dat er in bedrijven in verschillende sectoren belegd wordt.

Het fonds erkent dat er ook extreme schokken kunnen optreden in de markt, zoals extreme wijzigingen in het niveau van rente en/of waarde van aandelen. Om de negatieve impact van de extreme situaties te beperken heeft het bestuur een pijngrensbeleid gedefinieerd. Onder de pijngrens dreigt het korten van rechten en het niet meer kunnen voldoen aan doelstelling 1. Met het pijngrensbeleid moet zo goed als mogelijk voorkomen worden dat de dekkingsgraad bij het optreden van een extreem scenario onder de pijngrens komt. Het fonds koopt voor deze bescherming swaptions en/of aandelenopties. De swaptions geven bescherming tegen de gevolgen van een snelle, extreme rentedaling. De aandelenopties beschermen tegen grote koersdalingen van de aandelenportefeuille. Het door het fonds gehanteerde extreme scenario is een aandelenschok van -30% en/of een parallelle renteschok van -100 basispunten. Het fonds hanteert een maximaal budget dat besteed mag worden aan het pijngrensbeleid. Het is belangrijk te beseffen dat hierdoor niet alle marktschokken opgevangen kunnen worden. Het fonds accepteert dit restrisico. In het beleid is een beoordeling van de effectiviteit van de pijngrensmiddelen opgenomen. In extreem volatiele markten kunnen opties en swaptions relatief veel geld kosten ten opzichte van de bescherming die ze bieden. Het inzetten van de beschermingsmiddelen is dan niet effectief en daarom kan op zo'n moment worden afgezien van het inzetten van dit beschermingsmiddel. In 2019 en 2020 heeft het pijngrensbeleid bij extreme marktschokken zijn nut bewezen. Vanwege een relatief hoge dekkingsgraad heeft het fonds in 2024 geen transacties uit hoofde van het pijngrensbeleid hoeven uit te voeren.

5.3 Samenstelling beleggingsportefeuille

Algemeen

Alle beleggingen zoals vermeld in dit hoofdstuk zijn gewaardeerd tegen de marktwaarde ultimo 2024 en zijn inclusief te vorderen interest, dividendbelasting en af te wikkelen transacties. Voor op de beurs verhandelde effecten geldt dat de marktwaarde gelijk is aan de beurskoers. Voor beleggingen waarvoor geen of geen actuele beurskoers beschikbaar is, wordt de zogenoemde "net asset value" (NAV) volgens opgave van de vermogensbeheerder of een waardering volgens een algemeen geaccepteerd model als indicatie gebruikt voor de bepaling van de marktwaarde. Wat betreft de beleggingsportefeuille wordt er gewerkt met een structuur, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen een vastrentendewaardenportefeuille en een zakelijkewaardenportefeuille.

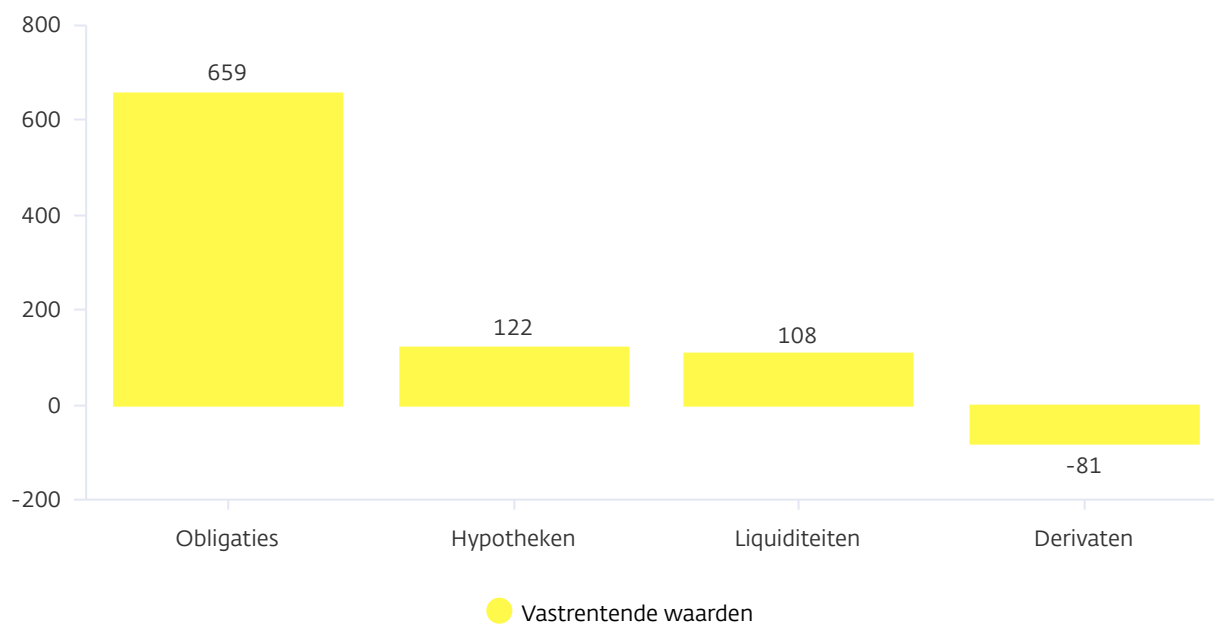
Verhouding vastrentende en zakelijke waarden

(in procenten)

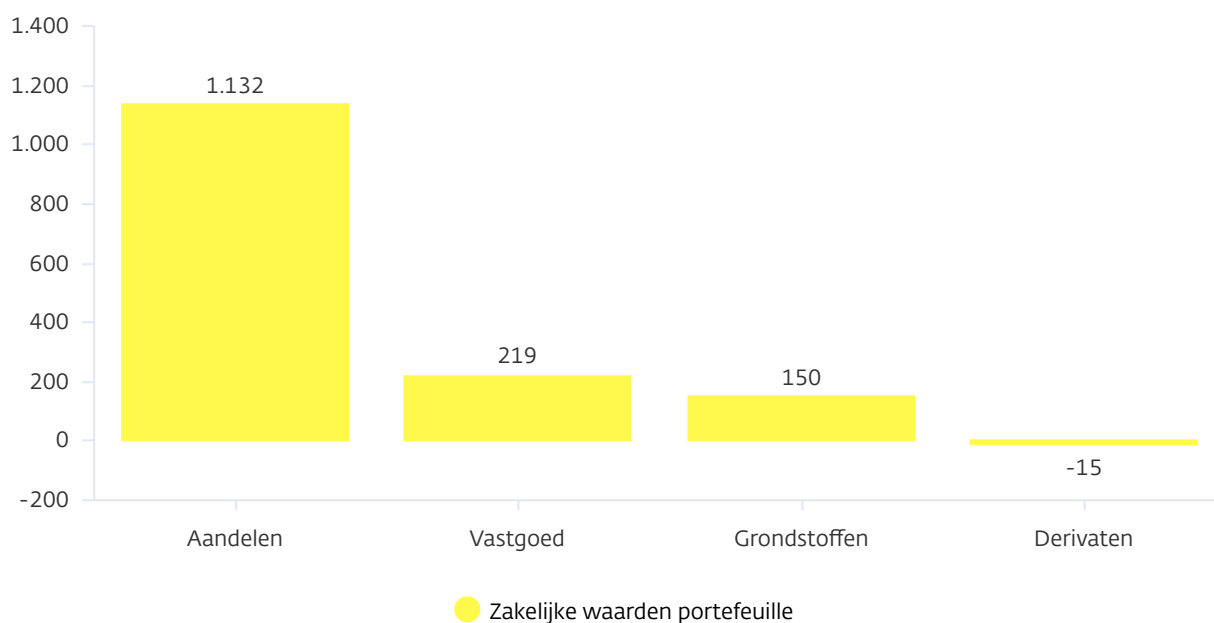
Vastrentendewaardenportefeuille

(bedragen in miljoen €)

Zakelijkewaardenportefeuille

(bedragen in miljoen €)

De **vastrentendewaardenportefeuille** bestaat uit staats(-gerelateerde) obligaties en covered bonds, hypotheekbeleggingen en kredietobligaties aangevuld met renteswaps.

De **zakelijkewaardenportefeuille** bestaat uit aandelen, onroerend goed en grondstoffen. In onderstaande tabel en toelichting wordt beschreven hoe de indeling van het belegd vermogen van het fonds aansluit op de RJ610 indeling in de jaarrekening.

Overzicht belegd vermogen voor risico pensioenfond

(in miljoen euro)

	Stand RJ610	Vershil	2024			2023		
		€	€	%	Norm	€	%	Norm
Vastrentende waarden								
Staatsobligaties, credits en Floating Rate Notes	817,0	-158,3	658,7	28,8	26,0	546,3	26,7	26,0
Hypotheke	121,8	-0,0	121,8	5,3	6,5	98,0	4,8	6,5
Liquiditeiten/Money Market Funds	101,0	7,2	108,2	4,7	2,5	134,0	6,5	2,5
Vastrentende waarden ex overlay	1.039,8	-151,1	888,7	38,8	35,0	778,3	38,0	35,0
Overlay bij Vastrentende waarden								
Swaps/swaptions	-81,9	0,0	-81,9	-3,6		-72,1	-3,5	
Totaal Overlay	-81,9	0,0	-81,9	-3,6		-72,1	-3,5	
Totaal incl. overlay	957,9	-151,1	806,8	35,2		706,2	34,5	
Zakelijke waarden								
Onroerend goed	242,0	-22,9	219,1	9,6	10,0	212,0	10,3	10,0
Aandelen	1.107,7	24,4	1.132,1	49,4	47,5	985,3	48,1	47,5
Grondstoffen	-	149,7	149,7	6,5	7,5	137,1	6,7	7,5
Zakelijke waarden ex overlay	1.349,7	151,2	1.500,9	65,5	65,0	1.334,4	65,1	65,0
Overlay bij Zakelijke waarden								
Aandelenopties	0,0	-0,0	0,0			0,0		
Grondstoffenderivaten	-0,0	0,0	0,0			0,0		
Valutaderivaten	-15,3	0,0	-15,3	-0,7		8,6	0,4	
Totaal Overlay	-15,3	0,0	-15,3	-0,7		8,6	0,4	
Totaal incl. overlay	1.334,4	151,2	1.485,6	64,8	65,0	1.343,0	65,5	65,0
Totaal	2.292,3	-0,0	2.292,3	100,0	100,0	2.049,2	100,0	100,0

Toelichting bij de tabel

De indeling van de beleggingen in bovenstaande tabel is vormgegeven conform het beleggingsbeleid van het fonds. De indeling is uitgebreider dan de verplichte indeling in de jaarrekening (RJ610 indeling). In de kolom "Vershil" wordt het rubriceringsverschil aangegeven tussen de standen van ultimo 2024 op basis van RJ610 indeling en de indeling zoals het fonds die hanteert. De grootste verschillen zijn herleidbaar naar de rubricering van hypotheke en grondstoffen. De belegging in hypotheke bij DMFCO is in bovenstaande tabel gerubriceerd van vastrentend naar hypotheke. De belegging zoals door het fonds ingedeeld onder grondstoffen is volgens de RJ610 in de jaarrekening ingedeeld bij zowel vastrentende waarden als bij derivaten. Het betreft hier het onderpand in US Treasury's en de nog af te wikkelen derivaten transacties.

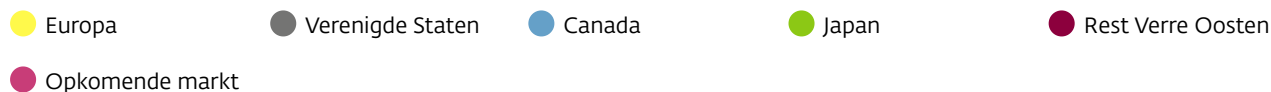
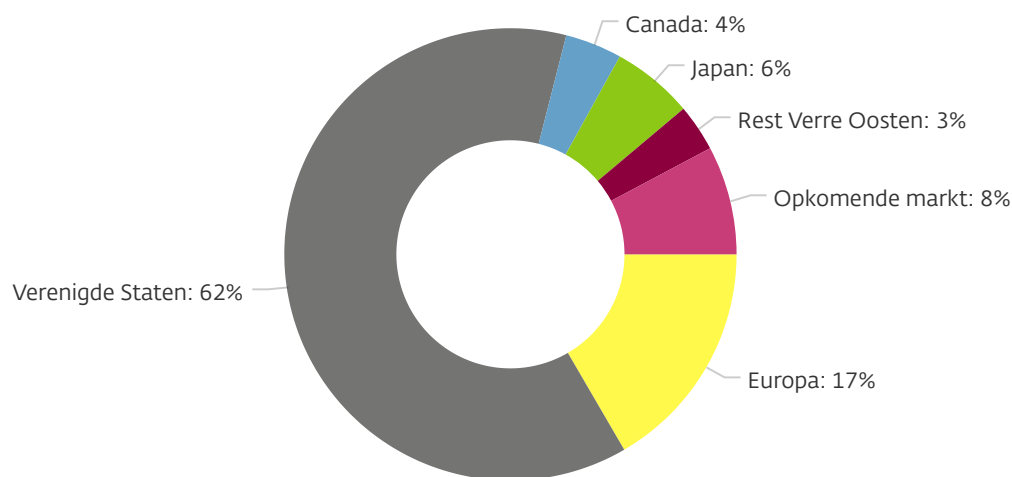
In de navolgende paragraaf "afdekking van financiële risico's" wordt de onderliggende blootstelling aan valuta in detail weergegeven. Evenals ultimo 2023 zijn de wegingen ultimo 2024 op basis van de marktwaarde van de beleggingen in lijn met de strategische beleggingsmix. De wegingen van de strategische beleggingsmix zijn in 2024 ten opzichte van 2023 niet gewijzigd.

Aandelen

Over geheel 2024 heeft het fonds de aandelenportefeuille belegd via een eigen mandaat door een externe beheerder. Gedurende 2024 is de totale aandelenportefeuille met € 147 miljoen in waarde toegenomen tot € 1.132 miljoen per eind 2024. Om binnen de strategische bandbreedte te blijven heeft het fonds gedurende 2024 per saldo voor € 90 miljoen aan aandelen verkocht.

Regionale verdeling aandelen

(in procenten)

Regionale verdeling aandelen

(bedragen in miljoen €)

	Marktwaaarde aandelen ultimo 2024		Marktwaaarde aandelen ultimo 2023	
	In mln. €	In %	In mln. €	In %
Europa	188	17%	182	18%
Verenigde Staten	706	62%	555	56%
Canada	46	4%	38	4%
Japan	66	6%	66	7%
Rest Verre Oosten	38	3%	62	6%
Opkomende markt	88	8%	82	8%
Totaal	1.132	100%	985	100%

Vastgoedfondsen

Ultimo 2024 is er voor € 219 miljoen belegd in vastgoedfondsen. Dit is een toename van € 7 miljoen ten opzichte van de stand ultimo 2023. Ongeveer 50% van de vastgoedportefeuille is belegd in beursgenoteerde vastgoedfondsen en ongeveer 50% is belegd in niet-beursgenoteerde vastgoedfondsen. Niet-beursgenoteerd

vastgoed rendeerde in 2024 positief, beursgenoteerd vastgoed rendeerde juist negatief. Per saldo was het rendement positief. Het fonds heeft in 2024 geen transacties uitgevoerd in onroerend goed.

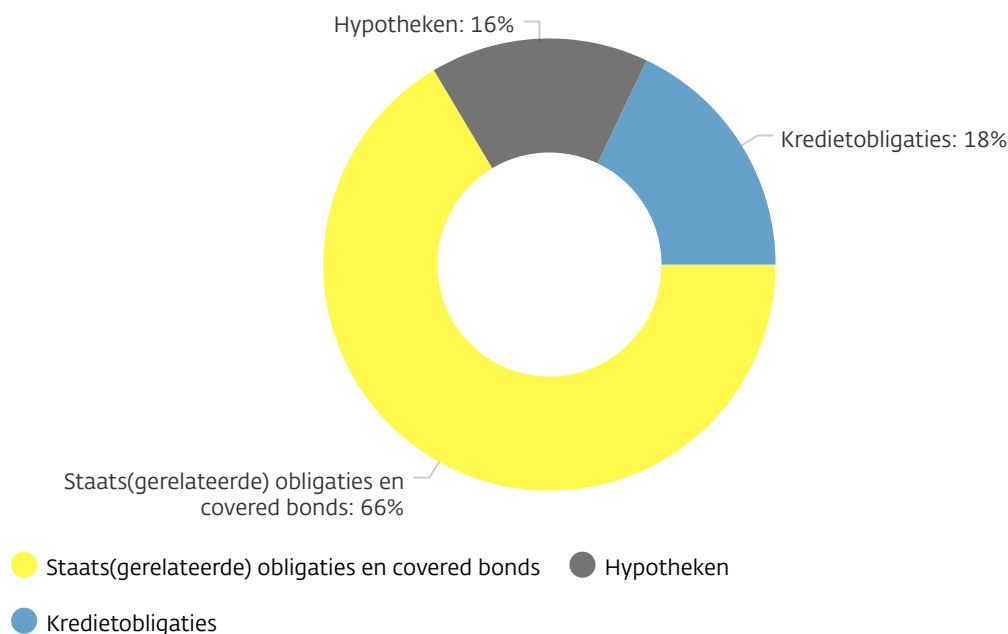
Grondstoffen

Ultimo 2024 is er voor € 150 miljoen belegd in grondstoffen middels zogeheten 'total return swaps'. Dit zijn derivaten die ervoor zorgen dat een hoofdsom de rendementsontwikkelingen van een aantal grondstoffenmarkten volgt, zonder dat daarbij de grondstoffen fysiek worden aangehouden. De bij de swaps behorende onderliggende waarden zijn US Treasury Bills met een maximale looptijd van 1 jaar. Ten opzichte van de stand per ultimo 2022 is de waarde van deze portefeuille met € 13 miljoen toegenomen. In 2024 heeft het fonds geen transacties uitgevoerd in deze categorie van de beleggingsportefeuille.

Vastrentende waarden

Gedurende 2024 is de totale vastrentendewaardenportefeuille met € 137 miljoen in waarde toegenomen tot € 781 miljoen. Hiervan is € 519 miljoen belegd in staats(gerelateerde) obligaties en covered bonds en € 140 miljoen in kredietobligaties. Verder is € 122 miljoen in hypotheek belegd. De spreiding ultimo 2024 over staats(gerelateerde) obligaties, hypotheek en kredietobligaties is niet in lijn met de strategische mix die voorschrijft dat 60% belegd is in staats(gerelateerde) obligaties en covered bonds, 20% in hypotheek en 20% in kredietobligaties. In 2024 heeft het fonds voor € 15 miljoen kredietobligaties bijgekocht. In 2024 is een herbalanceringsorder uitgevoerd van resterend € 18 miljoen om extra hypotheek bij te kopen. Gedurende 2024 is niet volledig in lijn met de strategische mix belegd, maar wel binnen de bovenliggende norm (vastrentende waarde).

Verdeling vastrentende waarden

	Marktwaaarde in 2024		Marktwaaarde in 2023	
	€ miljoen (incl. opgelopen		€ miljoen (incl. opgelopen	
	rente)	In % van totaal	rente)	In % van totaal
Staats(gerelateerde) obligaties en covered bonds	519	66%	430	67%
Hypotheke	122	16%	98	15%
Kredietobligaties	140	18%	116	18%
Totaal	781	100%	644	100%

Liquide middelen

Ultimo 2024 is door het fonds voor € 108 miljoen aangehouden als liquide middelen. Dit betekent een daling van € 26 miljoen ten opzichte van het jaar daarvoor. Een gedeelte wordt aangehouden als onderpand voor derivaten. Een ander gedeelte wordt aangehouden als alternatief voor kortlopende obligaties.

5.4 Afdekking van financiële risico's

Valutarisico's

Beleggingen in aandelen, vastgoedfondsen en grondstoffen vinden ook buiten het eurogebied plaats. De voornaamste valutarisico's zijn in US Dollars, Japanse Yen en Britse Pond. Door middel van valutaderivaten wordt het valutarisico in US Dollars, Japanse Yen en Britse Pond voor 50% afgedekt. Uit oogpunt van risico, rendement en kosten is voor zakelijke waarden een valuta-afdekking van circa 50% optimaal. De overige valutarisico's worden niet afgedekt omdat dit niet kostenefficiënt mogelijk is. Vanwege redenen van diversificatie wordt het valutarisico van de grondstoffenportefeuille ook niet afgedekt.

Renterisico's

Het fonds heeft ook in 2024 gebruikgemaakt van rentederivaten. Een groot deel van de rentederivaten bestaat uit renteswaps met per ultimo 2024 een marktwaaarde van € 82 miljoen negatief. Het doel van deze derivaten is het nominale renterisico van de verplichtingen aanvullend af te dekken boven op de reeds bestaande renteafdekking d.m.v. obligaties en hypotheke. Het fonds heeft ultimo 2024 geen rentederivaat met een voorwaardelijk karakter in positie om het proces van periodieke herbalanceren te vereenvoudigen. Het fonds heeft ultimo 2024 geen gekochte swaptions in positie in het kader van het pijngrensbeleid.

	Feitelijke afdekking voor de gevolgen van rente- daling in % van de TV*	Afdekking voor de gevolgen van een extreme rentedaling (min 1%- punt) in % van de TV*	Totale afdekking
Renteafdekking door obligaties en rentederivaten			
Nominale obligaties en hypotheke	26%		26%
Swaps	49%	0%	49%
Swaptions	0%	0%	0%
Totaal	75%	0%	75%

* TV staat voor Technische voorzieningen.

Beleggingen in staats(gerelateerde) obligaties, covered bonds, kredietobligaties en hypotheeklen beschermen het fonds tegen de gevolgen van een rentedaling. Ultimo 2024 was op die manier ongeveer 26% van het renterisico van de verplichtingen afgedekt. Posities in renteswaps vullen de renteafdekking op jaareinde aan tot het strategisch niveau van 75%. Er zijn geen geschreven swaptions in positie op jaareinde.

Het fonds heeft gedurende 2024 geen posities gehad in gekochte swaptions in het kader van het pijngrensbeleid. Deze posities beschermen het fonds bij een extreme rentedaling, maar aankoop was volgens beleid niet aan de orde. Inzet van gekochte swaptions heeft als voordeel dat een goede bescherming tegen de gevolgen van een sterke rentedaling wordt geboden, terwijl het opwaartse potentieel bij een rentestijging behouden blijft en er dan geen liquiditeitsrisico ontstaat.

In 2024 zijn wel swaptions verkocht. Deze posities leiden tot extra renteafdekking door het aankopen van een swap indien de rente stijgt en tot minder renteafdekking door het verkopen van een swap indien de rente daalt. Door het verkopen van swaptions wordt het proces van renteafdekking via de dynamische rentestapel gestroomlijnd. In 2024 zijn twee swaptions verkocht voor een premie van in totaal € 2,7 miljoen.

Aandelenrisico's

Het fonds heeft in 2024 geen gebruik gemaakt van aandelenderivaten. In het kader van het pijngrensbeleid was aankoop van posities in aandelen putopties niet aan de orde.

5.5 Maatschappelijk verantwoord beleggen

Algemeen

Het fonds belegt met het oog op de lange termijn, ten behoeve van de toekomstige uitkeringen aan aanspraak- en pensioengerechtigden. Het bestuur vult deze verantwoordelijkheid in op basis van risico-rendement-afwegingen in lijn met de doelstellingen van het fonds. Integraal onderdeel van deze verantwoordelijkheid is het rekening houden met de specifieke risico's en kansen van milieu, sociale en bestuurlijke aspecten, ook wel aangeduid als ESG (Environmental, Social en Governance). Hierbij valt te denken aan drie (soms overlappende) terreinen waarop ESG-overwegingen een rol kunnen spelen in het beleggingsbeleid:

- ESG-factoren hebben een impact op de financiële resultaten en risico's van het fonds. Bepaalde investeringen kunnen vanwege klimaatverandering bijvoorbeeld te risicovol worden om in de beleggingsportefeuille op te nemen. Andere kunnen juist kansen bieden.
- Daarnaast kunnen ESG-factoren een rol spelen bij het managen van niet-financiële risico's zoals het imago van het fonds. Hierbij valt te denken aan beleggingen in controversiële wapens of kinderarbeid.
- Ten slotte kunnen deelnemers specifieke voorkeuren hebben op het terrein van ESG, waarbij zij bereid zijn om rendement op te geven (of risico te verhogen) met het doel om een positieve impact op onze leefomgeving te bereiken.

Het fonds heeft het ESG-beleid primair vormgegeven vanuit een risico-rendementsgedachte, de eerste twee bovengenoemde terreinen. Het fonds is echter ook stappen aan het zetten op het derde bovengenoemde terrein. Begin 2023 heeft het fonds een uitvraag onder de deelnemers gehouden, mede om hierover een beeld te vormen. Het ESG-beleid is tot stand gekomen op basis van al deze elementen.

Verder heeft het bij de huidige invulling van het ESG-beleid een rol gespeeld dat de wereld van ESG-management, wet- en regelgeving, de beschikbaarheid van goede meetdata en beleggingsproducten continu in ontwikkeling zijn. Het fonds wil hierbij weloverwogen te werk gaan met het ons toevertrouwd vermogen. Dit houdt in dat we stap voor stap willen leren en verbeteren en met de markt meegroeien wat betreft ESG-inrichting van de portfolio. Hierbij houden we ook rekening met de belasting en kosten voor het bestuursbureau. Dit houdt in dat wij als fonds met ons ESG-beleid niet voorop zullen lopen, maar met de markt meebewegen.

Onder de Overige gegevens in dit jaarverslag is de bijlage Annex IV opgenomen waarin informatie staat over de E/S kenmerken.

ESG-wensen van de deelnemers

Begin 2023 heeft het fonds een deelnemersonderzoek gedaan naar de houding van de deelnemers ten opzichte van maatschappelijk verantwoord beleggen. Ruim één derde van de actieven en één derde van de gepensioneerden hebben hierop gereageerd. Het bleek dat de meningen over maatschappelijk verantwoord beleggen uiteenlopen. Sommige deelnemers vinden dat het fonds verantwoord moet beleggen, ook als dat minder rendement oplevert. Anderen vinden dat maatschappelijk verantwoord beleggen niet ten koste mag gaan van een positieve uitkomst.

Over het algemeen vinden deelnemers het belangrijker om goed gedrag aan te moedigen, dan om slecht gedrag te vermijden. Niet iedereen wil investeren in fossiele energie. Maar als er toch in fossiele energie wordt belegd, dan geven deelnemers regelmatig aan dat ze willen dat het geld gaat naar bedrijven die laten zien dat ze goede stappen zetten in de energietransitie.

ESG-uitgangspunten

Het fonds heeft in 2022 ter voorbereiding op de her-uitbesteding van de aandelenportefeuille een aantal ESG-gerelateerde overtuigingen vastgelegd. Deze zijn als volgt:

- Het fonds geeft actief invulling aan de maatschappelijke rol die het als institutionele belegger kan spelen via het ESG-beleid. Het ESG-beleid past bij de deelnemerspreferenties en maatschappelijke eisen, waarbij wij streven naar een positieve maatschappelijke impact, binnen de risico-rendementskaders van het beleggingsbeleid.
- Het fonds is ervan overtuigd dat ESG-integratie (meewegen van duurzaamheidskenmerken) op lange termijn leidt tot een verbetering van het risico-/rendementsprofiel van de beleggingsportefeuille. Bij het toepassen van ESG-integratie in de beleggingsportefeuille kijkt het fonds kritisch naar de kwaliteit van de data en research die hieraan ten grondslag ligt.
- Het fonds vindt dat de inzet van een stem- en engagementbeleid met name effectief zal zijn wanneer dit in collectief verband wordt gedaan. Daarom wenst het voor de beïnvloeding van ondernemingen waarin het belegt, aan te sluiten bij breed gedragen initiatieven van andere institutionele beleggers.
- Bij de selectie van nieuwe beleggingsvormen zijn ESG-aspecten een belangrijk criterium voor het bestuur. Het bestuur geeft duidelijke ESG-kaders mee bij de zoektocht naar nieuwe beleggingsvormen, maar geeft ook andere aspecten, waaronder kosten & rendementsverwachtingen in de besluitvorming een plek.

- Het fonds heeft de overtuiging dat het meegeven van ESG-doelstellingen aan aangestelde managers het ESG-beleid versterkt. Het fonds wenst in relevante delen van de beleggingsportefeuille te sturen op ESG-kenmerken, ter optimalisatie van het risico-/rendementsprofiel van de beleggingsportefeuille. Hierbij richt het bestuur zich primair op verbetering van het brede duurzaamheidsprofiel (milieu, sociaal en governance factoren) en secundair op het terugbrengen van de CO₂-uitstoot.
- Het fonds ziet klimaatverandering als één van de belangrijkste duurzaamheidsthema's voor de beleggingsportefeuille. Het fonds wil echter niet op voorhand CO₂-intensieve sectoren uitsluiten, maar wenst door middel van bovengenoemde manieren van stimulering – door belegd te blijven – een bijdrage te leveren aan de transitie naar een CO₂-arme maatschappij.

Op basis van het bovenstaande heeft het bestuur de volgende beleidselementen gedefinieerd:

- Niet vooroplopen, maar zeker ook niet achteraan.
- Stap voor stap de portefeuille blijven verbeteren. Focus eerst op elementen die meeste impact hebben en focus in eerste instantie op financiële en niet-financiële ESG-risico's. Het fonds wil hierbij gebruikmaken van de instrumenten insluiten, uitsluiten en – indien relevant – stemmen.
- Slechts zeer beperkt actief kosten maken om met een positieve impact de leefomgeving te beïnvloeden. Dus ook zeer beperkt gebruikmaken van het instrument engagement. In collectief verband heeft dit instrument nog het meeste effect. Daarom bij eventuele beïnvloeding van ondernemingen waarin het belegd aansluiten bij initiatieven van andere institutionele beleggers.
- Het fonds classificeert de pensioenregeling als een pensioenproduct conform artikel 8 onder de SFDR, maar wil zich nog niet committeren aan artikel 4 van de SFDR, vanwege de onzekere omvang en impact van rapportageverplichtingen.
 - Het fonds vindt het belangrijk dat de externe vermogensbeheerders de algemene duurzaamheidsprincipes onderschrijven. Dit betreft de algemene duurzaamheidsprincipes van UNPRI (United Nations Principles for Responsible Investment), UN Global Compact, OESO-richtlijnen en UNGP's (UN Guiding Principles).
- Het fonds deelt de OESO-richtlijnen en leeft de UNGP's na, zoals beschreven in het IMVB-convenant (Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen), "brede spoor" variant van de Pensioenfederatie, maar wil zich nog niet committeren vanwege onzekere omvang en impact van rapportageverplichtingen.
- Om dit te bewerkstelligen neemt het fonds maatregelen om ervoor te zorgen dat externe dienstverleners dit beleid toepassen. Deze maatregelen hebben betrekking op de uitbesteding zelf, de monitoring van de uitbestede werkzaamheden en op de rapportages van de externe dienstverleners.
- Bij (her-)uitbestedingen zullen ESG-elementen een centrale plaats krijgen, waarbij specifieke doelstellingen zullen worden geformuleerd in de search.
- Het fonds zal in investmentcases per beleggingscategorie beschrijven welke ESG-risico's het fonds ziet en welke ESG-elementen zijn opgenomen. ESG is expliciet opgenomen als één van de zeven investment beliefs.

Op basis van bovenstaande uitgangspunten is de invulling van het beleid per beleggingscategorie als volgt uitgewerkt.

Aandelen

Wat betreft de aandelenbeleggingen heeft het fonds eind 2023 de overstap gemaakt van ESG-indexfondsen van BlackRock naar een separaat aandelenmandaat, beheerd door State Street. Het fonds belegt nu in een separaat aandelenmandaat conform een voor het fonds op maat gemaakte MSCI All Country World Index Climate Transition

Benchmark met een ESG+20% uplift en uitsluitingen. Het fonds streeft een CO₂-uitstoot na van de bedrijven waarin het belegt van -30% ten opzichte van de reguliere ACWI benchmark. Verder streeft het fonds via de Climate Transition Benchmark een jaar-op-jaar daling van de CO₂ uitstoot van -7% na. Dit alles gebaseerd op insluitingen van de op dit gebied beter presterende bedrijven met relatief hoge scores op het gebied van ESG. Het fonds kijkt hierbij naar de ESG-score van MSCI. MSCI beoordeelt bedrijven op basis van hun beleid en prestaties op het gebied van ESG-factoren. Het fonds streeft een 20% hogere ESG-score dan de grijze MSCI aandelenwereldindex na. Het fonds heeft de benchmark door MSCI volledig op maat laten maken door het toepassen van extra uitsluitingen. Dit op basis van het uitsluitingsbeleid van het fonds. Ten slotte stemt het fonds in de aandeelhoudersvergaderingen van de aandelen waarin het belegt in lijn met het ESG- beleid.

Vastrentende waarden

Bij de vastrentende waarden geldt dat bij de beleggingen in kredietobligaties sinds 2013 gebruik wordt gemaakt van een apart obligatiefonds waarin zaken zoals controversiële wapens en kinderarbeid zijn uitgesloten. Bij de belegging in staats(gerelateerde) obligaties wordt een ESG landenlijst gehanteerd. Indien dit economisch opportuun is belegt het fonds ook in staatsobligaties met een ESG-karakter. Er kan onderscheid worden gemaakt tussen:

- Green bonds: de opbrengsten worden uitsluitend gebruikt om groene projecten met een positieve bijdrage aan het milieu te financieren, zoals bijvoorbeeld investeringen in duurzame energie;
- Social Bonds: de opbrengsten worden uitsluitend gebruikt om sociale projecten met een positieve bijdragen aan de gemeenschap, zoals investeringen in de aanbouw van woningen voor personen met afstand tot de woningmarkt;
- Blue bonds: de opbrengsten worden uitsluitend gebruikt om water gerelateerde uitdagingen aan te pakken, zoals investeringen om duurzame visserij verder te ontwikkelen;
- Sustainable bonds: de opbrengsten worden gebruikt om projecten te financieren in een combinatie van de bovenstaande categorieën.

Of een obligatie in aanmerking komt voor één van de bovenstaande classificaties wordt bepaald op basis van de EU Taxonomy. Het fonds heeft op 31 december 2024 belegd in 67 Europese staats(gerelateerde) obligaties en covered bonds. De beleggingen in staatsgerelateerde obligaties bestaan voor 17% uit *green bonds*, voor 1% uit *social bonds* en voor 5% uit *sustainable bonds*.

Via de hypotheekportefeuille moedigt het fonds verduurzaming van woningen aan door de mogelijkheid te bieden om energiebesparende maatregelen tot 6% boven de maximale hypotheek mee te financieren. Op 31 december 2024 behoort 28% van de woningen gefinancierd door de door ons verstrekte hypotheek tot de 15% meest energiezuinige woningen van Nederland met energielabel A en beter. Voor vastrentende waarden is stembeleid en stemgedrag niet van toepassing.

Grondstoffen

De belegging in grondstoffen vindt plaats via derivaten gerelateerd aan de goederentermijnmarkten. Ook hier is stembeleid niet van toepassing.

Vastgoed

De vastgoedbeleggingen worden gehouden in beursgenoteerde- en in niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen. Van deze laatste categorie worden de aandeelhoudersvergaderingen actief bezocht door adviseur Finance Ideas. Door middel van dit 'actief aandeelhouderschap' worden fondsbeheerders uitgedaagd om, voor zover dat nog niet

aanwezig is, te komen tot een scherp gedefinieerd duurzaamheidsbeleid en deel te nemen aan GRESB (Global Real Estate Sustainability Benchmark). GRESB is een onafhankelijke wetenschappelijke benchmark die het duurzaamheidsbeleid van vastgoedfondsen en –portefeuilles wereldwijd beoordeelt. Het fonds vindt een goede score op deze benchmark belangrijk. De drie woningfondsen behaalden afgelopen jaar de volgende scores (max. 100)

1. Altera Residential Fund: 93
2. Achmea Residential Fund: 91
3. CBRE Dutch Residential Fund: 90

De GRESB benchmark per eind 2024 bedraagt 88. De drie fondsen behalen met hun relatief goede score de “Green Star”. Indien een woningfonds deze niet behaalt zal het fonds om een plan vragen om deze binnen 2 jaar wel te behalen. Het Altera Residential Fund is met deze score het leidende niet-beursgenoteerde woningfonds in Nederland.

DWS beheert het beursgenoteerd vastgoed. Het fonds heeft met DWS afspraken gemaakt over stembeleid en stemgedrag zodat DWS in lijn stemt met het beleid van het fonds.

6. Pensioenen

6.1 Pensioencommunicatie

Website

De website van het fonds bevat zowel algemene informatie als op deelnemersgroepen afgestemde informatie. De teksten op de website zijn zoveel mogelijk geschreven in begrijpelijke taal. Ook is er een woordenlijst beschikbaar om pensioentermen uit te leggen, ook specifiek voor de nieuwe Wtp-pensioenregeling. Verder is er een pagina op de website voor berichten over het nieuwe pensioen dat naar verwachting per 1 januari 2027 ingaat.

Tijdens het jaar zijn er nieuwsberichten geplaatst op de website. Onder andere over de negatieve inflatie in 2023, de toeslag per 1 januari 2025, de dekkingsgraden, de besluiten en planning met betrekking tot het project voor de nieuwe pensioenregeling, het rendement op en de kosten van onze beleggingen, de oprichting van de vereniging van inactieven (gewezen deelnemers), waardeoverdracht en nieuwsberichten over de workshops pensioen en de pensioenplanner in het voor- en najaar.

Uniform Pensioenoverzicht (UPO)

Het UPO voor actieve deelnemers is in september 2024 verzonden. Het pensioenoverzicht is gebaseerd op de standen per 31 december 2023 en op de pensioenregeling die op 1 januari 2024 gold. De actieve deelnemers van het fonds die de voorkeur hebben voor digitale communicatie, hebben hun UPO digitaal ontvangen.

De gepensioneerden hebben in oktober 2024 hun pensioenoverzicht ontvangen. Hierin staat hoeveel pensioen een gepensioneerde krijgt en hoeveel een eventuele partner krijgt bij overlijden van de pensioengerechtigde. Naast het pensioenoverzicht krijgen gepensioneerden ook een jaaropgave en specificatie van hun pensioenuitkering. Deze wordt ieder jaar in januari verzonden.

Actuele nieuwsverspreiding en bezoek website

Het fonds heeft er in 2024 voor gekozen om zich meer te richten op actuele nieuwsverspreiding. Daarom is gekozen voor maandelijkse artikelen met nieuwswaarde op de website, die via een e-mailservice onder de aandacht van de deelnemers werden gebracht. Daarbij werd de berichtgeving afgestemd op de doelgroepen actieven, gewezen deelnemers en gepensioneerden, gesegmenteerd naar doelgroep. Dit heeft tot het resultaat geleid dat in 2024 meer deelnemers vaker de website hebben bezocht en dat ze per bezoek langer op de website bleven.

Digitale en gedrukte nieuwsbrief

In 2024 heeft het fonds in juni en november een nieuwsbrief aan alle deelnemers verzonden. Ook de nieuwsbrieven zijn gesegmenteerd naar actieve deelnemers, gewezen deelnemers en gepensioneerden, zodat elke doelgroep zoveel mogelijk relevante informatie ontvangt. De nieuwsbrieven zijn digitaal verstuurd als er een e-mailadres bekend is. De deelnemers waarvan het e-mailadres niet bekend is, hebben de nieuwsbrieven per post ontvangen. In de nieuwsbrieven plaatst het fonds meestal een interview en speelt het fonds in op pensioenvraagstukken, de pensioenregeling en de relevante ontwikkelingen. Alle nieuwsbrieven zijn ook via de website te bekijken.

Workshops

De pensioenplanner is voor actieve en gewezen deelnemers een gemakkelijk en overzichtelijk hulpmiddel om inzicht te krijgen in hun pensioen. Met de pensioenplanner kunnen zij diverse pensioenberekeningen maken en de financiële gevolgen van verschillende keuzes bij pensionering in beeld brengen. In 2024 zijn er – verdeeld over het voor- en het najaar – 12 workshops over pensioen georganiseerd waaraan 169 (actieve en gewezen) deelnemers hebben deelgenomen. In de workshops is algemene informatie over pensioen en een uitleg over het nieuwe

pensioen gegeven. Ook is uitleg gegeven over de keuzes die bij pensionering mogelijk zijn. Daarna is de gelegenheid geboden om onder begeleiding aan de slag te gaan met de individuele berekeningen in de pensioenplanner. De deelnemers beoordelen de workshops positief. Het fonds blijft daarom deze workshops aanbieden.

Deelnemersonderzoek

In september van 2024 is een deelnemersonderzoek uitgevoerd over de kennis over het nieuwe pensioen en de communicatie van het fonds. De vragenlijst is ingevuld door 14,9% van de deelnemers, waarbij zowel actieven, gepensioneerden als gewezen deelnemers goed vertegenwoordigd waren. Het onderzoek betrof drie thema's:

1. Beeld van het fonds (vertrouwen, tevredenheid, transparantie etc.)
2. Kennis over en begrip van het nieuwe pensioen
3. Mening en wensen over de communicatie door het fonds

Het fonds gebruikte de uitkomsten van het onderzoek bij het vormgeven van de communicatie over de nieuwe pensioenregeling en het opstellen van het Communicatieplan Wtp.

Communicatiebeleidsplan 2025-2026

De uitkomsten van het deelnemersonderzoek van september 2024 zijn ook gebruikt om het communicatiebeleidsplan 2025-2026 op te stellen. In dit communicatiebeleidsplan heeft het pensioenfonds zich een aantal doelen gesteld. In de eerste plaats wil het fonds bereiken dat deelnemers een positief beeld hebben van pensioen en van het fonds. Ten tweede vindt het fonds het belangrijk dat de deelnemers zich thuis voelen bij het fonds. Ten derde wenst het fonds dat de deelnemers een beeld van hun eigen pensioensituatie hebben en in actie komen als dat nodig is. Om deze doelstellingen te bereiken richt het fonds zich op persoonlijke en eenvoudig te begrijpen communicatie, die aanzet tot actie als dat nodig is.

Vereniging voor gewezen deelnemers opgericht

Het fonds heeft in 2023 een oproep gedaan aan alle gewezen deelnemers om zich te verenigen, omdat het fonds grote waarde hecht aan het evenwichtig wegen van de belangen van alle groepen binnen het fonds bij het nemen van de besluiten in het kader van het nieuwe pensioenstelsel. Deze oproep heeft succes gehad. De Vereniging van Inactieven Pensioenfonds Gasunie en GasTerra is in januari 2024 opgericht. De vereniging heeft ruim 200 leden. In 2024 maakte de vereniging gebruik van het hoorrecht bij de sociale partners conform de Wtp, net zoals de VGGasunie dat voor de gepensioneerden heeft gedaan.

6.2 Pensioenregeling en uitvoeringsovereenkomsten

6.2.1 (Voorgaande) pensioenregelingen

Het fonds voert de pensioenregelingen uit voor het personeel van Gasunie en van de aangesloten onderneming GasTerra. Hierin zijn ouderdomspensioen, partnerpensioen, wezenpensioen en arbeidsongeschiktheidspensioen geregeld.

In 2024 hebben de actieve deelnemers pensioen opgebouwd volgens het Pensioenreglement 2013, geldend vanaf 1 januari 2022 tot het moment van de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel (gepland op 1 januari 2027). De pensioenrichtleeftijd is 68 jaar. Het betreft een voorwaardelijke middelloonregeling met CDC-financiering. Kenmerkend voor de CDC-regeling is dat de werkgever een vaste premie afdraagt aan het fonds. De pensioenopbouw is beperkt tot een pensioengevend salaris van maximaal € 137.800 (2024), het

opbouwpercentage is 1,875% van de pensioengrondslag en de franchise is gelijkgesteld aan de fiscaal minimale franchise. Sinds 2015 komen gedeeltelijk arbeidsongeschikte werknemers met een uitkering op basis van de WIA ook in aanmerking voor een gedeeltelijk arbeidsongeschiktheidspensioen.

De premie voor de pensioenregeling bedraagt 27,6% van het pensioengevend jaarsalaris. Hiervan wordt 2,45% van de pensioengrondslag door de deelnemers bijgedragen. Daarnaast is er een aanvullende deelnemersbijdrage van 6% boven het grensbedrag van € 118.746 (2024). Er geldt een voorwaardelijke toeslagverlening en de jaarlijkse pensioenopbouw is aan voorwaarden verbonden. Indien per peildatum (31 december van het voorgaande jaar) de beleidsdekkingsgraad hoger is dan het VEV-niveau vindt geen verlaging van het opbouwpercentage plaats. Indien de beleidsdekkingsgraad lager is en indien het verwachte M1-effect voor het jaar negatiever is dan -0,6% wordt het opbouwpercentage zodanig verlaagd dat het verwachte M1-effect -0,6% zal zijn. Met andere woorden, de pensioenopbouw mag niet voor meer dan 0,6% uit het eigen vermogen van het fonds gefinancierd worden.

Daarnaast voert het fonds een aantal voorgaande regelingen uit die geen actieve deelnemers meer kennen.

Dit zijn de volgende pensioenregelingen:

- Pensioenreglement 1991 voor deelnemers geboren vóór 1 juli 1937.
- Pensioenreglementen 1994 voor deelnemers die na 30 juni 1937 en vóór 1 januari 1950 zijn geboren en tevens in dienst zijn gekomen vóór 1 januari 2006. Dit betreft het Pensioenreglement 1994, Overgangsbepalingen 1994 en het Reglement Regeling Vervroegd Uittreden.
- Pensioenreglement 2006 voor deelnemers die op of na 1 januari 1950 zijn geboren, dan wel voor deelnemers die na 31 december 2005 in dienst zijn gekomen. Voor werknemers van Gasunie is de opbouw in dit pensioenreglement per 30 juni 2013 beëindigd. Voor werknemers van GasTerra is dit per 31 december 2013 het geval.
- Pensioenreglement 2010 voor werknemers die op of na 1 juli 2010 zijn toegetreden tot de Raad van Bestuur van Gasunie. De opbouw in dit pensioenreglement is per 30 juni 2013 beëindigd.

6.2.2 Uitvoeringsovereenkomsten

Uitvoeringsovereenkomst: Gasunie

De uitvoeringsovereenkomst voor de periode 2022 tot en met 2026 is op 24 maart 2022 gesloten en met terugwerkende kracht per 1 januari 2022 in werking getreden. Op 22 maart 2023 is er een addendum aan deze uitvoeringsovereenkomst toegevoegd en met terugwerkende kracht per 1 januari 2023 in werking getreden. In dit addendum is de wijziging van de premie voor de uitvoeringskosten en de risicopremie voor arbeidsongeschiktheid over het jaarsalaris boven het gemaximeerd pensioengevend jaarsalaris vastgelegd.

Uitvoeringsovereenkomst: GasTerra

De uitvoeringsovereenkomst voor de periode 2022 tot en met 2026 is op 24 maart 2022 gesloten en met terugwerkende kracht per 1 januari 2022 in werking getreden. Op 22 maart 2023 is er een addendum aan deze uitvoeringsovereenkomst toegevoegd en met terugwerkende kracht per 1 januari 2023 in werking getreden. In dit addendum is de wijziging van de premie voor de uitvoeringskosten en de risicopremie voor arbeidsongeschiktheid over het jaarsalaris boven het gemaximeerd pensioengevend jaarsalaris vastgelegd.

6.3 Pensioenadministratie

Deelnemersvragen

In 2024 zijn er 2.237 vragen gesteld aan het pensioenfonds (2023: 2.452). Deelnemers stelden in 2024 vooral vragen over waardeoverdrachten, uitkeren pensioen en betaalbaar stellen, toekennen ouderdomspensioen en het Nationaal Pensioenregister. De overige vragen gingen veelal over pensioen vervroegen.

Klachten

Het fonds heeft conform de Gedragslijn Goed omgaan met klachten een klachtenbeleid en een klachtenreglement. In 2024 is de 2-meting van de Gedragslijn uitgevoerd. Het fonds is tevreden met de uitkomsten van de 2-meting waaruit blijkt dat het fonds voldoet aan de kerncompetenties die in de gedragslijn worden genoemd: ontvankelijk, klantgevoelig en lerend.

In 2024 heeft het pensioenfonds 15 klachten van deelnemers ontvangen (2023: 37). In de onderstaande tabel is een overzicht van de afgehandelde klachten opgenomen.

Van de klachten zijn dertien klachten naar tevredenheid afgehandeld. Van de twee resterende klachten is onbekend hoe de klachtafhandeling werd ervaren. Geen van de genoemde klachten is geëscaleerd of bij de geschilleninstantie aanhangig gemaakt.

Rubriek gedragslijn	Aantal klachten	Geëscaleerde klachten	Geschillen
Behandelingsduur	1	0	0
Deelnemersportaal	2	0	0
Duurzaamheid	0	0	0
Financiële situatie	2	0	0
Informatieverstrekking	6	0	0
Keuzebegeleiding	0	0	0
Pensioenberekening en -betaling	3	0	0
Registratie werknemersgegevens	0	0	0
Service en klantgerichtheid	0	0	0
Toepassing wet- en regelgeving algemeen	1	0	0
Toepassing wet- en regelgeving invaren transitie	0	0	0
Overig	0	0	0
Totaal	15	0	0

Incidenten

In 2024 zijn er veertien operationele incidenten gemeld (zoals bijvoorbeeld het tijdelijk niet beschikbaar zijn van het deelnemersportaal door een ict-storing of de overschrijding van een SLA-termijn) en twee datalekken. Eén datalek is gemeld bij de Autoriteit Persoonsgegevens en is daarmee afgehandeld. Geen van de datalekken had betrekking op meerdere deelnemers.

7. Wet- en regelgeving en relevante ontwikkelingen

Wet toekomst pensioenen (Wtp)

Op 30 mei 2023 heeft de Eerste Kamer ingestemd met de Wtp. De Wtp trad per 1 juli 2023 in werking. De uiterste termijn waarop pensioenfondsen moeten overstappen naar het nieuwe pensioenstelsel is daarbij verlengd van 1 januari 2027 naar 1 januari 2028.

Door invoering van de Wtp wordt een nieuw pensioenstelsel ingevoerd. Pensioenfondsen dienen te bepalen of ze bestaande pensioenaanspraken en -rechten over willen brengen naar het nieuwe stelsel ('invaren'). Daarbij dient een nieuwe pensioenregeling afgesproken te worden door de sociale partners (werkgever en vakorganisaties). De sociale partners maken daarbij verschillende keuzes, waarvan het pensioenfondsbestuur moet beoordelen of deze keuzes evenwichtig zijn. Daarbij moet de nieuwe regeling uitvoerbaar, financieerbaar en uitlegbaar zijn. Zo ja, dan kan het pensioenfonds de opdracht tot uitvoering van de pensioenregeling aanvaarden. Bij het eindoordeel over de nieuwe pensioenregeling wordt het verantwoordingsorgaan (VO) om advies gevraagd en de Raad van Toezicht (RvT) om goedkeuring. Ook moet goedkeuring (in de vorm van een beschikking dat er geen verbod wordt opgelegd) ontvangen worden van de toezichthouders DNB en AFM.

De sociale partners van Gasunie en GasTerra hebben gekozen voor een solidaire pensioenregeling, waarbij de standaard van invaren wordt gevolgd. In nauw overleg wordt door het bestuur vormgegeven aan de nieuwe pensioenregeling, waarbij het pensioenfonds heeft gewaakt voor de uitvoerbaarheid van de nieuwe regeling. Deelnemers worden geïnformeerd over de nieuwe regeling. De beoogde transitiedatum is 1 januari 2027. De benodigde documenten worden naar verwachting vóór 1 oktober 2025 ingediend bij toezichthouders DNB en AFM, na ontvangst van een positief advies van het VO en goedkeuring van de RvT.

Wet bedrag ineens

De Wet Bedrag ineens, RVU en verlofsparen is inmiddels in het Staatsblad gepubliceerd. Het voorstel tot aanpassing van het onderdeel 'bedrag ineens' zou op 1 juli 2023 van kracht worden, maar dit voorstel is tot op heden niet behandeld door het Parlement. Het onderdeel 'bedrag ineens' is zodoende uitgesteld en de beoogde inwerkingtredingsdatum is 1 juli 2026.

Code Pensioenfondsen

Op 1 januari 2024 is de herziene Code Pensioenfondsen 2024 in werking getreden. Het fonds heeft in 2024 de wijzigingen doorgevoerd en rapporteert hierover in dit jaarverslag over 2024.

DORA

Op 17 januari 2025 is de Verordening betreffende de digitale operationele weerbaarheid voor de financiële sector, (ook wel 'Digital Operational Resilience Act', of DORA) van kracht geworden. In 2024 heeft het fonds voorbereidingen getroffen om aan DORA te kunnen voldoen in januari 2025. Het fonds heeft hieraan voldaan en is sinds januari 2025 DORA-compliant.

Geschillen Instantie Pensioenfondsen

Op 1 januari 2024 is de Geschillen Instantie Pensioenfondsen (GIP) gestart. De GIP is een onafhankelijke externe geschilleninstantie. Alle pensioenfondsen zijn hier verplicht bij aangesloten en het fonds heeft hier de betreffende beleidsdocumenten mee in lijn gebracht. Geschillen tussen een deelnemer en een pensioenfonds kunnen ter bemiddeling of beslechting bij de GIP worden voorgelegd. Hierover wordt in het jaarverslag gerapporteerd.

8. Actuariële analyse

Analyse van het resultaat

Analyse van het resultaat

Het verloop van de technische voorziening van het fonds werd voor een groot deel bepaald door de bewegingen van beleggingsrendementen en markttrentes.

In onderstaande tabel staat een analyse van het actuariële resultaat. Hierbij worden de actuariële uitgangspunten van het fonds vergeleken met de werkelijke actuariële ontwikkelingen over het verslagjaar. De bedragen wijken af van de bedragen in de jaarrekening, die boekhoudkundig zijn bepaald.

Bedragen x € 1.000	2024	2023
Beleggingsopbrengsten	182.951	162.622
Wijziging rentetermijnstructuur	-29.060	-50.913
Premies en koopsommen	9.492	8.208
Waardeoverdrachten	-4.379	1.609
Kosten	816	1.232
Uitkeringen	21	7
Sterfte	1.162	1.499
Arbeidsongeschiktheid	1.605	407
Resultaat mutaties	500	-141
Wijziging grondslagen	3.042	-1.383
Toeslagverlening	-63.238	-227.797
Incidentele mutaties voorziening	-2.703	2.848
Overige oorzaken	122	103
	100.331	-101.699

In 2024 zijn de volgende belangrijke effecten op actuariële resultaat te onderscheiden:

Beleggingen

Onder beleggingsrendementen worden verstaan:

- alle directe en indirecte beleggingsopbrengsten inclusief kosten van het vermogensbeheer;
- de rentelasten over vreemd vermogen, achtergestelde leningen en rekening-courantverhoudingen met andere partijen; de benodigde interesttoevoeging aan de technische voorzieningen. Deze wordt vastgesteld aan de hand van de eerstejaars spot rate uit de door DNB gepubliceerde RTS per jaar ultimo van het vorige verslagjaar.

Het resultaat op beleggingen in het boekjaar bedraagt € 182.951 duizend. Dit bedrag bestaat uit het behaalde beleggingsresultaat conform jaarverslag (€ 235.924 duizend) en benodigde interest (€ -52.973 duizend). Het rendement op de beleggingen draagt in 2024 derhalve positief bij aan de dekkingsgraad.

Wijziging rentetermijnstructuur (RTS)

De reguliere wijziging van de rentecurve leidt tot een toename van de voorziening en dus tot een negatief resultaat. Het resultaat hiervan bedraagt € -29.060 duizend.

Premie

De toename van de pensioenverplichtingen in het verslagjaar wordt gefinancierd door middel van een doorsneepremie. Voor het jaar 2024 bedraagt het premiepercentage betaald door de werkgever 27,6% (2023: 27,6%) van het gemaximeerde pensioengevend salaris. Deze premie bevat tevens de werknemersbijdrage van 2,45% van de pensioengrondslag. De deelnemersbijdrage boven het grensbedrag van € 118.746 bedraagt 6% (2023: € 115.254). Het resultaat op premie bedraagt € 9.492 duizend.

Waardeoverdrachten

Op de waardeoverdrachten die in het boekjaar zijn afgerond, ontstaat een resultaat. Dat komt omdat de overdrachtswaarde berekend is op de wettelijke waarderingsgrondslagen op het moment van overdracht, terwijl de mutatie in de technische voorzieningen is gebaseerd op de grondslagen van het fonds. In boekjaar 2024 is een negatief resultaat op binnenkomende waardeoverdrachten behaald. Op uitgaande waardeoverdrachten is een positief resultaat behaald.

Het totale resultaat op waardeoverdrachten bedraagt € -4.379 duizend.

Kosten

De kosten voor de uitvoering van de pensioenregeling worden deels gedekt door de bijdrage uit de kostenvoorziening. Jaarlijks valt hieruit 2,5% van de uitgekeerde pensioenbedragen vrij. Daarnaast wordt een deel van de directe kosten gefinancierd uit de pensioenpremie. Uit de pensioenpremie is in 2024 een bedrag van 1,0% van de parttime pensioengevende salarissom beschikbaar ter dekking van de directe kosten. In boekjaar 2024 resulteert een positief resultaat van € 816 duizend op directe kosten.

Uitkeringen

In 2024 is er een klein resultaat (€ 21 duizend) op uitkeringen. Dit ontstaat onder meer door nabetalingen over eerdere boekjaren en als gevolg van het vrijvallen van niet-opgevraagde pensioenen.

Kanssystemen

Aan het vaststellen van de technische voorzieningen liggen kanssystemen ten grondslag. De belangrijkste zijn sterfte (€ 1.162 duizend) en arbeidsongeschiktheid (€ 1.605 duizend).

Wijzigingen grondslagen

De "wijziging actuariële grondslagen" in 2024 bestaat uit de volgende onderdelen:

- Het fonds is overgestapt op AG Prognosetafel AG2024. Dit resulteert in een bate van € 3.039 duizend.
- De grondslagwijziging van de ziekenvoorziening vormt een last van € 3 duizend.

Toeslagverlening

De aanpassing van de pensioenaanspraken van de (gewezen) deelnemers hangt af van de financiële positie van het fonds. Het bestuur heeft besloten om per 1 januari 2025 een toeslag van 2,6% toe te kennen. Voor personen die in 2024 als nieuwe deelnemer zijn toegetreden tot het fonds bedraagt de toeslag 2,6%. Voor personen die voor 1 januari 2024 al pensioen hadden opgebouwd bij het fonds bedraagt de toeslag 2,0% door de verrekening van de doorgeschoven negatieve inflatie van 0,6%.

Per 1 januari 2025 is tevens een inhaaltoeslag toegekend ter waarde van 2,0% van de totale technische voorzieningen, waaruit 40,6% van de totale gemiste toeslagen kon worden gerepareerd. Het totale resultaat op toeslagverlening is € 63.238 duizend negatief.

Overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen

Naast de wijziging van de TV als gevolg van de gewijzigde grondslagen kan de TV ook door andere redenen een incidentele wijziging ondergaan. In het boekjaar zorgde dit voor een negatief resultaat van € -2.703 duizend. Onder deze post worden de wijzigingen van de ziektevoorziening die niet veroorzaakt wordt door RTS-effect (€ -2.684 duizend). Het resultaat op "correcties" bedraagt € -19 duizend in 2024.

Andere oorzaken

Dit zijn overige actuariële resultaten die ontstaan doordat de feitelijke uitkomsten afwijken van hetgeen actuariel verondersteld is. Deze resultaten zijn niet toe te wijzen aan één van de eerder genoemde categorieën.

Kostendekkende premie

De kostendekkende premie bestaat uit een actuariel benodigde premie voor de pensioenopbouw en de risicodekkingen voor overlijden en arbeidsongeschiktheid, de solvabiliteitsopslag, de opslag voor uitvoeringskosten en de opslag voor toeslagverlening en reservetekort.

In de volgende tabel is een overzicht van de kostendekkende premie opgenomen. De kostendekkende premie voor 2024 is berekend op basis van de rentetermijnstructuur per 31 december 2023. De gedempte kostendekkende premie is op basis van verwacht rendement vastgesteld.

Bedragen x € 1.000	Kostendekkende premie	Gedempte premie	Feitelijke premie
Inkoop onvoorwaardelijke opbouw	39.820	19.828	
Risicopremie overlijdensrisico	1.183	827	
Risicopremie arbeidsongeschiktheidsrisico	1.987	1.987	
Opslag voor toekomstige uitvoeringskosten	996	496	
Opslag voor directe uitvoeringskosten	1.987	1.987	
Solvabiliteitsopslag	11.260	5.923	
Opslag onvoorwaardelijke onderdelen		9.948	
Ontvangen premie			55.465
Afrekening vorig jaar			0
	57.233	40.996	55.465

Premiedekkingsgraad

De premiedekkingsgraad geeft aan in hoeverre de ontvangen pensioenpremie in een jaar voldoende is om de nieuwe pensioenaanspraken te kunnen financieren. Deze wordt bepaald door de beschikbare premie voor inkoop onvoorwaardelijke onderdelen te delen door de actuariel benodigde premie voor inkoop onvoorwaardelijke onderdelen. De beschikbare premie wordt verminderd met de opslag voor uitvoeringskosten. Bij een premiedekkingsgraad van minder dan 100% is er een tekort en daalt het vermogen van het fonds.

Bedragen x € 1.000

Feitelijk minus opslag uitvoeringskosten:	$55.465 - 1.987 = 53.478$
Actuarieel benodigd:	$39.820 + 1.183 + 1.987 + 996 = 43.986$
Premiedekkingsgraad:	$= 53.478 / 43.986 = 121,6\%$

Vereist eigen vermogen (VEV)

Het VEV is gebaseerd op de risico's die horen bij de verschillende delen van de strategische assetallocatie en is bepaald op 23,9%. Indien het vereist eigen vermogen bepaald zou zijn op basis van de actuele portefeuille ultimo 2024 zou deze uitkomen op 24,2%.

Oordeel van de externe actuaris over de financiële positie

De financiële positie van het pensioenfonds is naar de mening van de certificerend actuaris voldoende omdat de beleidsdekkingsgraad ultimo 2024 boven het VEV ligt. Bij het oordeel is bepalend in hoeverre het pensioenfonds zal kunnen voldoen aan de verplichtingen, aangegaan tot balansdatum, in aanmerking nemend het streven inzake toeslagen, zoals aan verzekerden meegedeeld en de in wet- en regelgeving opgenomen criteria.

9. Vooruitblik

Financiële markten

De financiële markten in 2025 blijven sterk beïnvloed worden door geopolitieke gebeurtenissen, technologische innovatie en het rentebeleid in Europa en de VS. De verhoging van handelstarieven en het invoeren van sancties hebben geresulteerd in volatiliteit in de aandelen- en obligatiemarkten en zorgen voor onzekerheid over de toekomst van de wereldwijde handel. De technologie- en AI-sectoren blijven nog wel potentieel voor groei bieden, hoewel markten ook voorzichtig blijven vanwege volatiliteit en inflatiedruk. Centrale banken doen er alles aan om economische groei te stimuleren en tegelijkertijd inflatie onder controle te houden. Obligatie- en valutamarkten worden hierdoor beïnvloed. Met het oog op de energietransitie en investeringen in duurzaamheid zullen groene obligaties en ESG-gerelateerde activa naar verwachting ook in 2025 een belangrijke rol spelen. Mocht 2025 een jaar van onzekerheid en volatiliteit worden, dan is het pensioenfonds goed voorbereid. Met een breed gespreide beleggingsportefeuille is het pensioenfonds in staat strategisch te navigeren in een complexe omgeving.

Vorbereidingen nieuwe pensioenregeling 2025

Transitieplan

Het jaar 2025 zal met name in het teken staan van voorbereidingen op de transitie in het kader van de Wet toekomst pensioenen (Wtp). De bedoeling is dat het fonds met ingang van 1 januari 2027 zal overgaan naar een nieuwe pensioenregeling, waarbij de bestaande pensioenen worden ingevaren in de nieuwe regeling. De sociale partners hebben in december 2024 de definitieve transitieplannen bij het pensioenfonds ingediend. In de transitieplannen zijn de nieuwe pensioenregeling en de transitiedoelen (de verdeling van de buffer) beschreven. Tevens hebben de sociale partners door middel van de transitieplannen bij het fonds formeel het verzoek tot invaren van de opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten gedaan.

Implementatieplan en door het fonds te nemen besluiten

Het fonds gaat in 2025 verder met de voorbereidingen voor de implementatie en uitvoering van de nieuwe pensioenregeling. Het fonds dient hiervoor een implementatieplan op te stellen en dit ter goedkeuring voor te leggen aan DNB. Tevens dient het fonds in 2025 gefundeerd te besluiten of het fonds het invaarverzoek van de sociale partners honoreert (besluit tot invaren) en of het fonds de opdracht voor het uitvoeren van de nieuwe pensioenregeling aanvaardt (besluit tot opdrachtaanvaarding). Deze besluiten dient het fonds op diverse aspecten te onderbouwen. Belangrijke aspecten zijn het beheerst en integer kunnen uitvoeren van de nieuwe pensioenregeling, de borging van de datakwaliteit, de evenwichtigheidsafweging en -onderbouwing ten aanzien van het invaren, de risicohouding, het beleggingsbeleid en het communicatieplan. Hierbij zullen de bevindingen en aanbevelingen van de sleutelfunctiehouders Actuarieel en Risicobeheer worden meegenomen. De sleutelfunctiehouder Interne audit zal onder andere de kwaliteit van de uitwerking van het aspect beheerste en integere bedrijfsvoering in het implementatieplan toetsen. Het verantwoordingsorgaan (VO) van het fonds heeft een adviesrecht op het besluit tot invaren en de inzet van het vermogen van het fonds. De Raad van Toezicht (RvT) van het fonds heeft op dit besluit een goedkeuringsrecht.

Wtp-project

Om de hiervoor beschreven besluiten gefundeerd te kunnen nemen, heeft het fonds medio 2024 het 'Wtp-project' opgestart. Door middel van een gestructureerde en projectmatige aanpak beoogt het fonds alle onderdelen die noodzakelijk zijn voor die besluitvorming tijdig en gefundeerd af te ronden. Het fonds zal vervolgens het implementatieplan, het besluit tot invaren en het besluit tot opdrachtaanvaarding met alle onderbouwingen, overwegingen en documentatie naar verwachting voor 1 oktober 2025 indienen bij DNB (de uiterste datum van

indienen is 31 december 2025). Na indiening zal het beoordelingsproces van DNB starten. Het fonds streeft ernaar om uiterlijk in het vierde kwartaal van 2026 een verklaring van 'geen bezwaar' op het invaren van DNB te ontvangen.

Beheerste en integere uitvoering van de nieuwe pensioenregeling

Onderdeel van het implementatieplan en van besluit tot opdrachtaanvaarding is dat het fonds moet beoordelen of het de nieuwe pensioenregeling beheerst en integer kan uitvoeren. Om dit te borgen maakt fonds onder andere afspraken over de pensioenadministratie met uitbestedingspartij AZL. AZL moet een majeure transitie in haar IT-systemen bewerkstelligen om de nieuwe pensioenregeling voor haar klanten te kunnen uitvoeren. Het fonds volgt de voortgang van deze IT-wijziging op de voet en beoordeelt regelmatig of het fonds hier risico's loopt en hoe het fonds die kan beheersen. Daarnaast moeten de beleggingsadministratie en de pensioenadministratie aan elkaar gekoppeld worden om de nieuwe pensioenregeling goed te kunnen administreren. Ook hiervoor zal het fonds in 2025 afspraken maken met de uitbestedingspartijen die hierbij betrokken zijn.

Datakwaliteit

Een ander onderdeel in het kader van de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel is 'datakwaliteit'. Samen met de pensioenuitvoeringsorganisatie AZL heeft het fonds in 2024 alle data-elementen in de pensioenadministratie nauwkeurig gecontroleerd. Hierbij zijn de verschillende fasen doorlopen die de Pensioenfederatie heeft voorgeschreven. Ook de externe accountant heeft hierbij werkzaamheden voor het fonds verricht en daarover een concept Agreed Upon Procedure-rapportage opgeleverd aan het fonds. Op deze wijze is voorafgaand aan het invaren de datakwaliteit zoveel mogelijk geborgd. Het fonds heeft het onderdeel datakwaliteit eind maart 2025 afgerond en ter partiële beoordeling ingediend bij DNB.

Evenwichtigheidsafweging en -onderbouwing

Onderdeel van het besluit tot invaren en het besluit tot opdrachtaanvaarding is de onderbouwing van de evenwichtigheid van de transitie. Het fonds dient zelfstandig te onderbouwen dat de overgang naar de nieuwe pensioenregeling evenwichtig is. De onderbouwing hoe de belangen van (de verschillende groepen) deelnemers bij deze besluitvorming zijn gewogen, is daarbij essentieel. In 2025 zal het fonds hiervoor een verantwoordingsdocument opstellen. In dit document legt het bestuur verantwoording af over de complete besluitvorming (doelstellingen, maatstaven, bandbreedtes en voorrangsystemen) en de beoordeling van de integrale evenwichtigheid daarbij. Gelet op artikel 105 Pensioenwet dienen namelijk alle belanghebbenden zich op evenwichtige wijze vertegenwoordigd te voelen. Meer specifiek geldt dit ten aanzien van het nieuwe (solidaire) pensioencontract, in het bijzonder de inrichting en de initiële vulling van de solidariteitsreserve, de vormgeving van de transitie (vermogensverdeling bij invaren) en de compensatie voor afschaffing van de doorsneesystematiek.

Risicohouding en het beleggingsbeleid

In de nieuwe pensioenregeling heeft iedere deelnemer een individueel pensioenkapitaal. De pensioenkapitalen worden belegd op basis van een beleggingsbeleid per leeftijdscategorie, de zogeheten lifecycle. Het fonds zal in 2025 het beleggingsbeleid vaststellen. Hierbij wordt rekening gehouden met de risicohouding van de deelnemers, wetenschappelijke inzichten en fondsspecifieke kenmerken. Voor het vaststellen van de risicohouding van de deelnemers maakt het fonds gebruik van de informatie die het fonds heeft verkregen aan de hand van het uitgevoerde risicopreferentieonderzoek onder de deelnemers. Het fonds zal voor het vaststellen van de risicohouding ook overleggen met het VO en met de RvT.

Communicatieplan

Een onderdeel van het implementatieplan is het communicatieplan Wtp. Hierin staat op welke wijze de deelnemers worden geïnformeerd over de gevolgen van de overstap naar het nieuwe pensioenstelsel. Het fonds heeft het communicatieplan Wtp in het eerste kwartaal van 2025 opgesteld en voorgelegd aan het VO voor een advies. Het VO heeft daarover een positief advies uitgebracht op 2 mei 2025.

Monitoring uitbestedingspartijen

Het bestuur blijft ook in 2025 de ontwikkelingen en de risico's bij uitbestedingspartijen monitoren. De ontwikkelingen op het gebied van de IT-vernieuwing bij AZL worden nauwlettend gevolgd en waar nodig zoekt het fonds hierover contact met AZL. Ook met de andere uitbestedingspartijen zal regelmatig worden overlegd over de gang van zaken.

Groningen, 19 juni 2025

J. (Joost) Hooghiem (voorzitter)

A.J. (Ale Jan) Algra

B.K. (Britta) van Boven

D. (Dick) van den Brand

J.S. (Johan) Douma (secretaris)

A.J. (Adriaan) den Herder

A.C.M. (Sandra) Melman

10. Verslag Raad van Toezicht

Inleiding

Dit verslag van de Raad van Toezicht (RvT) betreft het jaar 2024.

Met de inwerkingtreding van de Code Pensioenfondsen 2024 (CP24) heeft de RvT de opzet van zijn rapportage gewijzigd, en doet hiermee verslag van de invulling door alle betrokkenen bij pensioenfonds Gasunie van 'Goed Pensioenfondsbestuur'.

Taak en werkwijze Raad van Toezicht

De RvT heeft op grond van de Pensioenwet tot taak het houden van toezicht op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het pensioenfonds, met daarbij aandacht voor adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging.

De RvT wil zijn toezichtstaak zodanig uitvoeren dat het bijdraagt aan een effectief en slagvaardig functioneren van het pensioenfonds. Daarbij is het de intentie om invulling te geven aan een brede taakopvatting met een kritische en onafhankelijke blik, gericht op de implementatie van de strategische doelstellingen van het fonds en het behouden, en waar nodig verbeteren, van de voorwaarden waaronder de gehele fondsorganisatie haar werkzaamheden ten behoeve van de deelnemers kan volbrengen.

Met de regelgeving van de Wet toekomst pensioenen (Wtp) verkrijgt het Intern Toezicht, bij pensioenfonds Gasunie de RvT, aanvullende verantwoordelijkheden en bevoegdheden. Dit noopte de RvT tot een herbezinning over de balans tussen 'betrokkenheid' vs. 'onafhankelijkheid', waarbij niet altijd makkelijke keuzes voorlagen. Gedurende 2024 nam de RvT (of een van haar leden) deel aan circa 20 formele vergaderingen met diverse fondsorganen.

Samenvattend oordeel

De RvT heeft het functioneren van het bestuur van het fonds gedurende 2024 gevolgd en onderzocht. De RvT stelt vast dat het beleid van het bestuur zorgvuldig tot stand is gekomen en uitgevoerd, en dat daarmee het bestuur, naar het oordeel van de RvT, gedurende 2024 'in control' was en de continuïteit van het fonds in voldoende mate heeft geborgd. Het fonds betreft de 'evenwichtige belangenafweging' in meer dan voldoende mate bij haar besluitvormingstrajecten en beschikt over een 'adequate risicobeheersing'.

Observaties van de Raad van Toezicht

1 Goed zorgen voor het pensioen van belanghebbenden,

start vanuit het gekozen bestuursmodel met een gedegen governance en beleid op basis van de belangen van de deelnemers waarover helder gecommuniceerd wordt.

Het functioneren van de governance

Het fonds hanteert het paritair bestuursmodel en de governance is conform wet- en regelgeving ingericht. Beleidsbepaling en besluitvorming geschieden door het bestuur, na voorbereiding door een van de commissies (PCC, RCC, BAC), met uitzondering van Wtp. Uitvoering en coördinatie van het beleid is belegd bij het bestuursbureau, alsmede de uitbestedingspartijen. Verantwoording over het gevoerde beleid en het toezicht daarop geschiedt aan het verantwoordingsorgaan (VO), respectievelijk door de RvT.

Beleid van het bestuur

Het bestuur pakt zijn taken professioneel op en beziet jaarlijks of de fondsdoelstellingen en de strategische koers nog adequaat gerealiseerd worden, dan wel bijstelling behoeven. Het bestuur betreft hierbij nadrukkelijk de belangen van de deelnemers, deze worden periodiek uitgevraagd (risicopreferentieonderzoek, enquêtes).

Communicatie

Het fonds communiceert frequent en planmatig met zijn deelnemers door middel van een scala aan uitingen. Belangrijke fondsdocumenten zijn openbaar (website) en voor grote thema's worden aanvullende, gerichte, communicatie-acties ondernomen.

2 Goed besturen,

is teamwork en geschiedt door een transparante, deskundig bemenste organisatie op basis van een vastgelegde taakverdeling.

Bestuur

Het bestuur initieert nieuw beleid en besluit na voorbereiding in een van de commissies, op basis van gedocumenteerd onderzoek, en in notulen vastgelegde overwegingen door het gehele bestuur, met aandacht voor evenwichtige belangenbehartiging en risicomanagement.

Pensioen- en communicatiecommissie

Het pensioenbeleid, de uitvoering van de pensioenregeling, de communicatie met de deelnemers, vormen het reguliere domein van de pensioen- en communicatiecommissie.

De PCC kwam in 2024 zevenmaal bijeen. De PCC werkt met een jaarplan voor het reguliere 'onderhoud' van beleidsdocumenten. Deze planning werd volledig afgewerkt. Diverse beleidsdocumenten werden geactualiseerd en/of voorzien van actuele parameters.

Daarnaast werd een belangrijk deel van de werkzaamheden van de PCC bepaald door de aanstaande Wtp-transitie, welke soms, maar helaas niet altijd, kon worden gecombineerd met de reguliere werklast. Dit gold evenzo voor een aantal beleidsdocumenten welke aanpassing behoeften na inwerkingtreding van de Code Pensioenfondsen 2024. Pensioenfonds Gasunie sloot aan bij de Geschilleninstantie Pensioenfondsen (GIP) en de bestaande klachtenprocedure werd hiertoe licht aangepast.

Ter vereenvoudiging van de uitvoering in de toekomst wordt in goed overleg met de werkgever gewerkt aan een oplossing voor het 'derdenpensioen'. Belangrijk voorbereidend werk in het kader van de Wtp-transitie werd gedaan in de dossiers 'communicatie' en 'keuzebegeleidingsbeleid'.

Ten behoeve van het communicatieplan is een deelnemersonderzoek uitgevoerd, dat input gaf voor het plan; deze data zijn tevens bruikbaar voor het communicatieplan 2025-2026 e.v. van het fonds. Vanwege de omvang werd dit dossier in een aantal fasen behandeld. Voor het keuzebegeleidingsbeleid werd een eerste invulling gegeven aan de open norm in de wet, mede gebruikmakend van de daarover gepubliceerde uitwerkingen van de Pensioenfederatie en de AFM. Onderzocht werd in hoeverre aansluiting kon worden gevonden bij de 'communicatie-infrastructuur' van pensioenuitvoeringsorganisatie AZL. Nadere concretisering vindt plaats in 2025, en vormt uiteindelijk ook mede een cruciaal onderdeel van het toekomstige communicatiebeleidsplan.

Tegen het einde van het jaar werden het pensioenreglement en de ABTN (nogmaals) aangepast teneinde het per september 2024 gewijzigde Toeslagbeleid per 2025 te kunnen effectueren.

Beleggingsadviescommissie

De beleggingsadviescommissie wordt ondersteund door het bestuursbureau, aangevuld met ervaren externe deskundigen, waardoor een brede discussie gevoerd wordt, gedragen door een brede visie. Hierbij komen de beleggingen, de beleggingsrisico's en het financieel beheer aan de orde en worden deze grondig en vanuit diverse invalshoeken beschouwd. Dit komt de adviezen en onderbouwing van de beleggingsadviescommissie en de besluitvorming in het bestuur ten goede.

Het fonds heeft een beleggingscyclus waarbij de aansluiting met de risicohouding duidelijk is vastgelegd. De RvT is tevreden over hoe de informatie wordt besproken en de goed voorbereide stukken worden bediscussieerd.

ESG en beleggingen is een speerpunt geworden. ESG is meegenomen in de verwoording in de investment beliefs en binnen de investmentcases. Tijdens het risicopreferentieonderzoek is aan de deelnemers specifiek gevraagd naar hun wensen op dit gebied. Daarbij kwam naar voren dat de visie wisselend is, maar de meerderheid het wel erg belangrijk vindt. Dat past bij de eerder door het bestuur uitgesproken ambitie op ESG-gebied, zonder daarbij het rendement te veronachtzamen. Een goede rapportage is daarbij van belang en daar is veel aandacht aan besteed. Deze rapportage is inmiddels ingericht.

In 2024 stond de Wtp centraal. De BAC heeft hier veel tijd en aandacht aan besteed (er is afgelopen jaar 13 keer vergaderd). Er is een volledige ALM-studie uitgevoerd, waarbij richting het invaren zelf nog een nadere invulling van de portefeuille inclusief omzetting zal volgen. Ook hier zijn grondig alle voor- en nadelen door bestuur en BAC goed afgewogen, hetgeen de besluitvorming ten goede is gekomen.

In de zelfevaluatie kwam als punt naar voren dat veel punten vaak terugkomen op de agenda van de BAC. Dat is op zich geen probleem omdat er altijd een gedegen stuk naar het bestuur gaat. En ook logisch omdat in de oordeelsfase niet alles in één keer hoeft te staan. Bij de selectie van een zorgvastgoedfonds is een gedegen en goed proces doorlopen.

De countervailing power in het bestuur en de discussies naar aanleiding van de inbreng van de BAC in het bestuur zijn goed.

Risicocompliancecommissie (RCC)

Het fonds gebruikt het '3 lines'-model voor de verdeling van verantwoordelijkheden van de risicobeheersing en in het kader van de internal controls. De RCC heeft een adviserende rol naar het bestuur waar het risicomanagement betreft. De RCC werkt conform een jaarlijks vast te stellen plan waarbij de monitoring van financiële en niet-financiële risico's een belangrijke rol speelt.

Het bestuur heeft in het laatste kwartaal een externe sleutelfunctiehouder Risicobeheer aangesteld die standaard de vergaderingen bijwoont van de RCC. Die aanstelling heeft ertoe geleid dat concreter invulling kan worden gegeven aan eerstelijns en tweedelijns risicorapportages. Dit uit zich in een meer expliciete wegging van de verschillende risico's in de besluitvorming van het bestuur. Een voorbeeld daarvan is de vaststelling van het evenwichtigheidskader. Mede door de risico-opinie van de sleutelfunctiehouder Risicobeheer heeft het bestuur een verdiepingsslag gemaakt bij de besluitvorming daarover. Het bestuur had in dat opzicht ook nog wel een slag te

maken. Hoewel op papier het integraal risicomanagement op orde is, was de uitwerking daarvan in de praktijk niet altijd conform het in dat plan neergelegde kader. Dat uitte zich met name in het risicodenken met betrekking tot ICT. Door de verplichting om in januari 2025 DORA te implementeren is met name wat ICT betreft veel ingehaald en bestaat een grotere focus op ICT. Het ICT-beleidsplan is geactualiseerd, het incidentenbeleid is geactualiseerd en een Business Control Program is opgezet.

In 2024 is in de RCC veel aandacht geweest voor de risico's die de uitbesteding aan CACEIS met zich bracht. Ook de wijze waarop AZL zich voorbereidt op de Wtp is een terugkerend onderwerp op de agenda van de RCC geweest. De monitoring van de RCC waar het die voorbereiding betrof, bleek terecht. De invaardatum die het fonds voor ogen had is een jaar opgeschoven, onder meer omdat AZL niet te veel fondsen op dezelfde datum wilde laten invaren en de planning daarop heeft aangepast. In het kader van de Wtp heeft met name het datakwaliteitsbeleid een grote rol gespeeld bij de RCC. In 2024 zijn de fases 1 en 2 (conform het kader dat de Pensioenfederatie hiertoe heeft opgesteld) afgerond.

In 2024 is ook de driejaarlijkse ERB gehouden. De wijze waarop deze tot stand is gekomen, is eveneens een voorbeeld van een grotere volwassenheid van het bestuur waar het expliciet nadenken over risico's betreft.

3 Effectief intern toezichthouden en controle uitoefenen,

maken integraal deel uit van de processen binnen het fonds, eigenstandige signalering verhoogd de kwaliteit van het (gevoerde) beleid.

Sleutelfunctiehouders (SFH's)

De drie sleutelfuncties zijn ingericht en werken volgens afgestemde (meerjaren)plannen en rapporteren periodiek. Waar de actualiteit dat vraagt signaleren de SFH's dit en brengen hun bevindingen onder de aandacht van de relevante fondsorganen. Sinds 2024 vindt periodieke afstemming tussen de SFH's plaats, hetgeen de efficiency van hun werkzaamheden, met name in het Wtp-traject, ten goede komt.

Compliance

Het fonds voldoet aan wet- en regelgeving. Hierop wordt toegezien door een externe complianceofficer, die jaarlijks aan het bestuur rapporteert. De complianceofficer is op eigen verzoek aangeschoven bij het sleutelfunctiehoudersoverleg. Dit vergroot de betrokkenheid en de rol van deze functie binnen het fonds.

Intern toezicht

De werkwijze van de RvT is hierboven toegelicht. Naast de gebruikelijke aandacht voor de reguliere bestuursagenda (bestuur en commissies) en verantwoording (VO) nam in 2024, vanwege het Wtp-traject, de intensiteit van de werkzaamheden toe. De verdieping van de werkzaamheden rondom Wtp, tezamen met het VO vond de RvT waardevol.

4 Verantwoording en inspraak organiseren,

leiden tot reflectie op het bestuurlijk handelen en vergoten het draagvlak.

Verantwoordingsorgaan

Het VO is paritair samengesteld en heeft toegang tot alle fondsdocumenten. Na elke bestuursvergadering wordt het VO geïnformeerd. De rol van het VO in het Wtp-traject wordt onderkend en gefaciliteerd. Het VO heeft een

exclusieve adviseur t.b.v. de transitievoorbereidingen. In de opzet van het Wtp-project zijn diverse verdiepingssessies gepland en wordt de besluitvorming planmatig georganiseerd.

Vereniging Gepensioneerden Gasunie (VGG) en Vereniging Inactieven Gasunie (VIG)

Naast de VGG, welke vanouds bestuurlijk vertegenwoordigd is, heeft het fonds zich ingespannen om ook de inactieve deelnemers een stem te geven in de aanstaande Wtp-transitie. Dit heeft geleid tot de oprichting van de VIG. VGG en VIG worden actief geïnformeerd over de Wtp en maken gebruik van hun hoorrecht bij het transitieplan van sociale partners.

5 Effectief functioneren van fondsorganen,

is voorwaardelijk om de fondsdoelen te bereiken.

Kwaliteit

De bemensing van alle fondsorganen voldoet aan de voor de functie bestaande geschiktheidseisen; aan de diversiteitseisen wordt voldaan. Voor alle fondsorganen is de afbakening van taken en bevoegdheden beschreven in o.a. de statuten en reglementen per orgaan.

Evaluatie

Bij alle fondsorganen vindt een jaarlijkse (zelf-)evaluatie plaats, periodiek onder begeleiding van een externe deskundige. Partijen waaraan werkzaamheden worden uitbesteed worden door het fonds periodiek geëvalueerd. Het bestuursbureau is in 2024 uitgebreid, waarbij zowel de toegenomen reguliere werkzaamheden als de Wtp-werkzaamheden in beschouwing zijn genomen.

Aanbevelingen

Gezien het intensieve contact tussen de diverse fondsorganen en de RvT, worden ideeën, adviezen en aanbevelingen van de RvT(-leden) in de regel direct gecommuniceerd. Naar aanleiding van de 'review 2024' door de RvT, en een aantal gesprekken t.b.v. deze rapportage noteert de RvT hierbij de belangrijkste aanbevelingen.

- Blijvende bezorgdheid over mate waarin de pensioenuitvoeringsorganisatie gedane toezeggingen in het kader van de Wtp-transitie tijdig kan nakomen.
- Blijvende bezorgdheid over de mate van belasting van de leden van het bestuursbureau; na de recente uitbreidingen bij het bestuursbureau is het belangrijk om de taken en verantwoordelijkheden binnen het bestuursbureau goed te structureren.
- Overweeg de noodzaak van scenarioplanning in geval van een uitstel van de transitiedatum als gevolg van niet beïnvloedbare omstandigheden.
- Het BOB-model meer expliciet toepassen in de voorleggers met meer aandacht voor de risico-opinies van de eerste lijn.

2024

Gedurende 2024 werd de impact van de Wtp ten volle duidelijk. De facto werden alle fondsorganen geconfronteerd met een nagenoeg 'verdubbelde agenda'. Dit leidde tot verhoogde belasting van vele betrokkenen, welke slechtst ten dele kon worden gecompenseerd door de uitbreiding van zowel interne, als externe capaciteit. De Raad heeft dan ook veel respect en waardering voor de inzet van het gehele team van Pensioenfonds Gasunie voor het goede bestuur over 2024 en is vol vertrouwen voor continuering van het goede bestuur in 2025.

In 2024 defungeerde Dick Vermeulen als lid van het bestuur, en Diana Horsmeijer als lid van de RvT. De RvT bedankt beiden graag hartelijk voor hun inbreng en de goede samenwerking.

Groningen, mei 2025

Hennie de Graaf
Haitse Hoos
Thijs Driessen (vz.)

Reactie van het bestuur

Het bestuur heeft met veel interesse het verslag van de Raad van Toezicht (RvT) voor het jaarverslag 2024 gelezen. Het bestuur herkent de observaties van de RvT op de diverse deelgebieden.

De RvT heeft in het verslag een viertal belangrijke aanbevelingen. Hieronder gaat het bestuur op deze aanbevelingen in:

1. Blijvende bezorgdheid over mate waarin de pensioenuitvoeringsorganisatie gedane toezeggingen in het kader van de Wtp-transitie tijdig kan nakomen.

Het bestuur besteedt veel aandacht aan de beheersing van dit risico. Er zijn korte lijnen met de pensioenuitvoeringsorganisatie (PUO) en er vindt zeer regelmatig en op diverse niveaus overleg plaats tussen het fonds en de PUO. Op dit moment zijn er geen majeure zaken die aanleiding geven tot extra bezorgdheid bij het fonds, maar we houden onverminderd contact met de PUO over de voortgang en zullen waar nodig actie ondernemen.

2. Blijvende bezorgdheid over de mate van belasting van de leden van het bestuursbureau; na de recente uitbreidingen bij het bestuursbureau is het belangrijk om de taken en verantwoordelijkheden binnen het bestuursbureau goed te structureren.

Het bestuur en het bestuursbureau zijn zich bewust van dit belang, juist in deze tijd waarin de voorbereidingen plaatsvinden voor de overgang naar het nieuwe stelsel. Het bestuursbureau heeft aandacht voor de verdeling van de onderlinge taken en verantwoordelijkheden en zal deze in de loop van 2025 herijken, mede met het oog op de start van de implementatiefase die is voorzien vanaf 1 oktober 2025.

3. Overweeg de noodzaak van scenarioplanning in geval van een uitstel van de transitiedatum als gevolg van niet beïnvloedbare omstandigheden.

Het bestuur heeft in het verleden in voorkomende gevallen de methodiek van scenarioplanning gebruikt om risico's beter zichtbaar te maken. De aanbeveling van de RvT om scenarioplanning te hanteren om de risico's van uitstel van de transitiedatum beter inzichtelijk te krijgen neemt het bestuur ter harte. Het bestuur zal dit inplannen in het vergaderschema.

4. Het BOB-model meer expliciet toepassen in de voorleggers met meer aandacht voor de risico-opinies van de eerste lijn.

Deze aanbeveling van de RvT sluit aan bij een recente observatie van de sleutelfunctiehouder Risicobeheer. Het aldus aanpassen van de voorleggers past bij de wens van het fonds om te blijven ontwikkelen en waar mogelijk verbeteringen aan te brengen. Het bestuursbureau zal met deze aanbeveling aan de slag gaan.

In het jaar 2024 is mevrouw Horsmeier als lid van de RvT gedefungeerd conform het afgesproken schema. Het bestuur dankt haar voor de fijne samenwerking en voor de betrokken wijze waarop zij haar functie in de afgelopen jaren heeft vormgegeven.

Het bestuur spreekt zijn dank uit naar alle leden van de RvT voor de prettige en constructieve wijze waarop zij hun taak gedurende het jaar 2024 hebben uitgeoefend. Het bestuur ziet de samenwerking met de RvT in de toekomst met vertrouwen tegemoet.

11. Verslag verantwoordingsorgaan

Inleiding

Dit verslag van het verantwoordingsorgaan (VO) heeft betrekking op het verantwoordingsjaar 2024 dat eindigde op 31 december 2024. Het jaar 2024 stond volop in het teken van de Wtp (Wet toekomst pensioenen) en de daaruit voortvloeiende voorbereidingen op de transitie naar een nieuw pensioenstelsel.

Jaarlijks geeft het VO een oordeel over het beleid van het bestuur van het pensioenfonds en de wijze waarop het beleid is uitgevoerd. Het VO gebruikt dit verslag om zijn oordeel uit te spreken over het gevoerde beleid van het bestuur. Daarnaast heeft het VO adviesrecht over bepaalde besluiten; een en ander conform art. 115a Pw. De rol van het VO is het vaststellen of de belangen van de verschillende belanghebbenden voldoende evenwichtig zijn afgewogen. In dit verslag vat het VO ook zijn adviezen aan het bestuur samen. De adviezen zijn gegeven indachtig de evenwichtige belangenbehartiging van actieve deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden en de werkgevers.

Tot slot legt ook de RvT van het pensioenfonds verantwoording af aan het VO. Dit ziet onder meer toe op de uitvoering van de taken van de RvT en de wijze waarop de RvT zijn bevoegdheden heeft uitgevoerd.

Voor de vorming van zijn oordeel heeft het VO zich gebaseerd op overleggen met het bestuur en de RvT. Het VO heeft onbeperkt toegang gehad tot de notulen van de bestuurs- en raad van toezicht vergaderingen alsmede in de documenten behorende bij deze notulen en/of andere schriftelijke beleidsstukken.

Het bestuur heeft het VO in de gelegenheid gesteld te reageren op het (concept)jaarverslag over 2024. Het VO heeft gebruikgemaakt van deze mogelijkheid en heeft zijn commentaar aan het bestuur verstrekt voor verwerking in het definitieve jaarverslag.

Samenstelling en benoeming van het VO

Het VO bestaat uit drie leden. De werkgevers (Gasunie en GasTerra), de werknemers (via verkiezingen onder de medewerkers van Gasunie en GasTerra) en de gepensioneerden (via verkiezingen onder de pensioengerechtigde deelnemers) dragen ieder één lid voor.

Ultimo 2024 was de samenstelling van het VO als volgt:

Aangesteld namens	Naam	Aanvang	Einde
Werknemers	Emiel Ekamper	20 april 2021	28 januari 2027
Werkgevers	Erik Elzinga	1 oktober 2011	1 juli 2026
Gepensioneerden	Tom Faas	28 januari 2015	28 januari 2027

Dhr. Elzinga en dhr. Faas zijn niet herbenoembaar na het einde van hun huidige termijnen. Dhr. Ekamper is na het einde van zijn huidige termijn nog één keer herbenoembaar voor een periode van vier jaar.

Het VO voldoet ultimo 2024 nog niet aan norm 35 van de Code Pensioenfondsen voor wat betreft geslacht- of genderidentiteit. Bij toekomstige benoemingen roepen wij op hier rekening mee te houden.

Overlegstructuur

Het VO heeft in 2024 periodiek overleg gevoerd met het bestuur over het gevoerde beleid en de voorgenomen en gemaakte beleidskeuzes. Gedurende 2024 hebben de volgende formele overleggen plaatsgevonden:

Overleg	Datum
Overleg VO – (delegatie van het) bestuur	11 april en 6 september (regulier); 11 januari, 21 maart, 14 juni, 9 oktober, 10 december (Wtp).
Overleg VO – raad van toezicht	21 maart en 10 december.
Voorzittersoverleg VO – Voorzitter bestuur	Na iedere bestuursvergadering (ca. 15 keer per jaar).

Het formele reguliere overleg met het bestuur vindt tweemaal per jaar plaats en ziet toe op de belangrijkste zaken die de voorbije periode plaatsvonden of gaan plaatsvinden. Aanwezig bij dit overleg zijn, naast de leden van het VO – de voorzitter van het bestuur alsmede de voorzitters van de beleggingsadviescommissie, pensioen- en communicatiecommissie en risk- en compliancecommissie. Ook is een afvaardiging van het bestuursbureau aanwezig.

De ontwikkelingen rondom de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel maakten dat er behoefte ontstond vanuit het VO om frequenter met het bestuur te spreken over de stand van zaken. In 2024 vond daarom een (circa) tweemaandelijks overleg plaats met het bestuur.

Het formele overleg met de RvT vindt twee keer per jaar plaats en ziet ook toe op de belangrijkste zaken die de voorbije periode plaatsvonden of gaan plaatsvinden. Dit overleg vindt plaats zonder aanwezigheid van bestuursleden.

Daarnaast hebben de voorzitter van het VO en de voorzitter van het bestuur van het pensioenfonds na iedere bestuursvergadering een bilateraal formeel overleg. Tijdens dit overleg worden integraal en volgens een vaste systematiek de agendapunten en eventuele besluiten van de voorgaande bestuursvergadering besproken. Dit overleg wordt genotuleerd en gedeeld met de andere leden van het VO en waar nodig binnen het VO besproken.

Tot slot overlegt het VO ook met het bestuur en het bestuursbureau en met de RvT buiten de normale vergadercyclus om. Dit gebeurt bijvoorbeeld inzake het voorbereiden van adviesaanvragen.

Gang van zaken in 2024

Wtp

Net als 2023 stond het jaar 2024 voor het VO vooral in het teken van de Wtp. Sociale partners zijn voornemens om op 1 januari 2027 in te varen. De invoering van het nieuwe pensioencontract is één van de grootste wijzigingen binnen het pensioenfonds Gasunie in de laatste decennia. Dit vergt ook van het VO een zorgvuldige voorbereiding en frequent overleg met het bestuur en de RvT; een en ander in aanloop naar ons wettelijke verzwaarde adviesrecht met betrekking tot het voorgenomen invaarbesluit. Het VO heeft ter voorbereiding op de adviesaanvraag zichzelf bekwaamd in de Wtp-materie door het bijwonen van cursussen en trainingen, door kennis te nemen van documentatie en door zich periodiek door het bestuur te laten informeren. Ook heeft het VO gemeend dat het verstandig is om zich te laten bijstaan door een externe adviseur (Montae & Partners).

Onderwerpen waarin het VO zich in 2024 heeft verdiept, zijn onder meer de risicopreferentie en -houding, de datakwaliteit, de financiële opzet en het Wtp communicatieplan. Daarnaast hebben we uiteraard kennisgenomen van de transitieplannen en daarover vragen gesteld. Het bestuur heeft ten aanzien van de vragen die het VO had telkens toereikend kunnen antwoorden en onze suggesties zijn overgenomen.

We zien dat het bestuur, als ook de onderliggende commissies, openstaan voor verschillende invalshoeken en zich waar nodig laten bijstaan door ter zake kundige specialisten. Ook worden sleutelfunctiehouders actief betrokken en geeft het bestuur blijk van een goede relatie met de RvT. Het aspect van evenwichtigheid wordt ook in de onderbouwing bij de besluitvorming gemotiveerd. Hoewel we zien dat het bestuur – net als vele andere fondsen – sterk steunt op een aantal externe adviseurs, bestaat niet de indruk dat het bestuur zelf onvoldoende kennis heeft of onvoldoende kritisch is naar deze adviseurs. In deze context benadrukken we het belang van het behouden van eigen kennis, en – als gevolg van het vertrek van twee bestuursleden na de balansdatum – bij herbenoemingen hier expliciet rekening mee te houden.

Het VO verwacht in juni 2025 zijn definitieve advies te geven ten aanzien van het voorgenomen invaarbesluit.

Benoeming Raad van Toezicht

Op 1 oktober 2024 eindigde de zittingstermijn van mw. Horsmeier in de RvT. Om tijdig te anticiperen op haar vertrek, heeft het VO – met ondersteuning van het bestuursbureau – samen met de RvT een functieprofiel bepaald voor haar opvolging. In de periode februari-april 2024 heeft het VO het functieprofiel definitief vastgesteld en heeft het bestuursbureau namens het VO een wervings- en selectiebureau benaderd om een long list van mogelijke kandidaten voor te stellen. Het VO heeft uit deze long list vier kandidaten met verschillende achtergronden en competenties geselecteerd om deel te nemen aan de interviews. De interviews zijn gehouden door de drie leden van het VO, aangevuld met dhr. Hoos als toehoorder/vertegenwoordiger van de zittende leden van de RvT.

Tijdens de interviews heeft het VO een beeld gevormd van de achtergronden van de kandidaten, voor wat betreft kennis, ervaring en onafhankelijkheid. Op grond van de uitkomsten van de interviews heeft het VO unaniem besloten om mevrouw De Graaf voor te dragen als lid van de RvT.

Het VO spreekt langs deze weg nogmaals zijn dank uit aan mevrouw Horsmeier voor haar lange inzet voor het pensioenfonds.

Adviesaanvragen

Het VO heeft in 2024 drie keer geadviseerd over in totaal vier adviesplichtige onderwerpen (nb: één van deze adviesaanvragen liep over vanuit boekjaar 2023).

Twee adviezen zagen toe op wijzigingen in het klachtenbeleid en het klachtenreglement en waren veelal formeel-technisch van aard. We konden ten aanzien van deze aanvragen positief adviseren.

Eén adviesplichtig onderwerp zag toe op het aanpassen van het rendement op de vastrentende waarden voor de vaststelling van de gedempte kostendekkende premie voor 2024. Wij konden ons vinden in het oordeel van het bestuur dat voornoemde aanpassing evenwichtig is, omdat de aanpassing onder meer geen consequenties had voor de hoogte van de feitelijke premie, de hoogte van de pensioenopbouw en de hoogte van de indexatie. Daarnaast

deelden we de mening van het bestuur dat een inconsistentie in de gehanteerde actuariële parameters onlogisch en onwenselijk is. Het VO heeft hierbij ook kennisgenomen van de adviezen en de beoordelingen door de adviserend actuaris en de actuariële sleutelfunctiehouder.

Tot slot adviseerden wij positief inzake de aanpassing van het reglement RvT. De geringe aanpassingen aan het reglement zagen voornamelijk toe op het in lijn brengen van het reglement met de Code Pensioenfondsen d.d. 1 januari 2024.

Uitvoeringskosten 2024

Het VO constateert dat de uitvoeringskosten in 2024 door de Wtp transitie aanzienlijk zijn beïnvloed. Het VO vindt dat het bestuur in zijn beleidskeuzes passende aandacht heeft besteed aan de beheersing van de kosten die gemoeid gaan met de pensioenregeling. We onderschrijven de mening van het bestuur dat de kosten voor de uitvoering van de pensioenregeling in 2024 aanvaardbaar zijn.

Het VO doet wel de aanbeveling om concreet na te denken tot welk kostenniveau de uitvoeringskosten aanvaardbaar zijn voor het bestuur. We roepen op hierbij niet louter aan de – vrij generieke – benchmark te toetsen, maar ook naar andere maatstaven te kijken, zoals bijvoorbeeld de langjarige gevolgen voor de verwachte pensioenopbouw. Ook vinden wij dat explicieter aandacht kan worden besteed aan de vraag welke extra kosten voor het behalen van doelstelling #4 ('Het zorgdragen voor een adequate uitvoering van de pensioenregeling.') het bestuur acceptabel vindt.

Bevindingen Raad van Toezicht

Het VO heeft kennisgenomen van de bevindingen van de RvT. De aanbevelingen van de RvT worden door het VO onderschreven.

Oordeel

Naar onze mening heeft het bestuur in 2024 op professionele en adequate wijze zijn taken uitgevoerd. Dit is zowel van toepassing op de reguliere bestuursaspecten van het fonds, maar ook ten aanzien van de ontwikkelingen op het gebied van de Wtp. Het bestuur heeft naar onze mening de belangen van de actieve deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden en de werkgevers telkens evenwichtig behandeld.

Aandachtspunten 2025

Voor 2025 heeft het VO de volgende aandachtspunten:

- Voortgang van het Wtp-traject;
- Communicatie in het kader van de Wtp;
- Ontwikkeling van de beheerskosten op middellange termijn;
- Zelfevaluatie.

Tot slot

Het VO dankt de leden van de RvT en het bestuur voor de prettige samenwerking. We hopen de constructieve samenwerking het komende jaar te mogen continueren. Een woord van dank ook voor de medewerkers van het bestuursbureau. Zij hebben ondanks de aanhoudende drukte en alle complexe ontwikkelingen en vraagstukken rondom de Wtp het VO prettig en professioneel ondersteund, waarvoor onze oprechte erkenning.

E.S. (Emiel) Ekamper (voorzitter)

A.F. (Erik) Elzinga

A.E.C. (Tom) Faas

Reactie van het bestuur

Het bestuur dankt het VO voor dit verslag. De voorbereidingen voor de overgang naar een nieuwe pensioenregeling en voor het invaren van de bestaande aanspraken en rechten hebben geleid tot extra overleggen en ook tot extra verdiepende sessies zodat het VO zijn rol goed kan vervullen. Het bestuur is de leden van het VO erkentelijk voor hun (extra) inzet in 2024.

Het VO doet de aanbeveling om concreet na te denken tot welk kostenniveau de uitvoeringskosten aanvaardbaar zijn voor het bestuur. Het bestuur neemt deze aanbeveling ter harte. Voor de jaren 2025 en 2026 zullen de uitvoeringskosten naar alle waarschijnlijkheid fors hoger zijn dan normaal door de extra activiteiten rondom Wtp. Het bestuur stelt daarom voor om deze aanbeveling mee te nemen bij de beoordeling van de reguliere uitvoeringskosten met ingang van 2027. Deze kosten zullen naar verwachting in de loop van 2026 duidelijk worden.

Het bestuur bedankt het VO voor de inzet en voor de constructieve samenwerking gedurende het afgelopen jaar. Het bestuur kijkt ernaar uit om samen met het VO de overgang naar het nieuwe stelsel mee te maken, waarbij het bestuur de positief-kritische werkwijze van het VO zeer waardeert.

12. Jaarrekening

12.1 Balans per 31 december

(na bestemming saldo; in duizenden euro)

Activa		2024	2023
Beleggingen voor risico pensioenfonds	[1]		
Vastgoedbeleggingen		242.034	235.596
Aandelen		1.104.677	955.300
Vastrentende waarden		1.017.076	903.660
Derivaten		24.694	40.696
Overige beleggingen		5.541	7.438
		2.394.022	2.142.690
Vorderingen en overlopende activa	[2]	24.044	45.824
Liquide middelen	[3]	636	620
Totaal activa		2.418.702	2.189.134
Passiva		2024	2023
Stichtingskapitaal en reserves	[4]	624.356	524.025
Technische voorzieningen			
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds	[5]	1.662.119	1.520.488
Overige technische voorzieningen	[6]	5.451	2.607
		1.667.570	1.523.095
Kortlopende schulden en overlopende passiva	[7]	126.776	142.014
Totaal passiva		2.418.702	2.189.134

[...] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaken van de jaarrekening.

12.2 Staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

Baten		2024	2023
Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds	[8]		
Directe beleggingsopbrengsten		21.573	-5.175
Indirecte beleggingsopbrengsten		217.715	217.414
Kosten van vermogensbeheer		-3.364	-2.566
		235.924	209.673
Premiebijdragen van werkgever en werknemers	[9]	55.651	46.513
Totaal Baten		291.575	256.186

Lasten		2024	2023
Saldo van overdrachten van rechten	[10]	12.154	15.750
Pensioenuitkeringen	[11]	-56.467	-55.735
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds	[12]		
Wijziging rentecurve		-28.897	-50.871
Benodigde interesttoevoeging		-52.973	-47.051
Toevoeging pensioenopbouw		-43.176	-35.815
Binnenkomende waardeoverdrachten		-17.457	-14.728
Uitgaande waardeoverdrachten		924	587
Toevoeging voorziening toekomstige kosten		-996	-824
Vrijval excassokosten		1.407	1.390
Uitkeringen		56.488	55.742
Actuarieel resultaat op sterfte		1.162	1.499
Actuarieel resultaat op arbeidsongeschiktheid		1.605	407
Actuarieel resultaat op mutaties		500	-141
Toeslagverlening actieven		-21.339	-87.269
Toeslagverlening pensioengerechtigden		-34.573	-110.855
Toeslagverlening gewezen deelnemers		-7.326	-29.673
Wijziging actuariële grondslagen en/of methoden		3.039	-1.380
Overige mutaties technische voorzieningen		-19	121
		-141.631	-318.861
Mutatie overige technische voorzieningen	[13]	-2.844	2.682
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	[14]	-2.578	-1.824
Overige baten en lasten	[15]	122	103
Totaal lasten		-191.244	-357.885
Saldo van baten en lasten		100.331	-101.699
Bestemming van het saldo			
Algemene reserve		100.331	-101.699
		100.331	-101.699

12.3 Kasstroomoverzicht

(in duizenden euro)

	2024	2023
Pensioenactiviteiten		
Ontvangsten		
Premiebijdragen van werkgever en werknemers	53.759	51.358
Overgenomen pensioenverplichtingen	12.875	16.677
Overige	342	0
	66.976	68.035
Uitgaven		
Uitgekeerde pensioenen	-56.487	-55.442
Overgedragen pensioenverplichtingen	-988	-943
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-2.292	-2.468
Overige	0	-197
	-59.767	-59.050
Beleggingsactiviteiten		
Ontvangsten		
Directe beleggingsopbrengsten	20.739	-5.665
Verkopen en aflossingen beleggingen	1.403.741	2.787.432
	1.424.480	2.781.767
Uitgaven		
Aankopen beleggingen	-1.427.029	-2.779.267
Kosten van vermogensbeheer	-3.364	-2.566
Mutatie collateral	-3.177	-21.801
	-1.433.570	-2.803.634
Mutatie liquide middelen	-1.881	-12.882
Saldo liquide middelen 1 januari	8.058	20.940
Saldo liquide middelen 31 december	6.177	8.058
Specificatie liquide middelen 31 december		
Saldo liquide middelen 31 december	636	620
Saldo banken vermogensbeheerders (overige beleggingen)	5.541	7.438
	6.177	8.058

12.4 Toelichting op de jaarrekening

Activiteiten

Stichting Pensioenfonds Gasunie ('het fonds'), is statutair gevestigd te Groningen en is opgericht op 15 september 1965. De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41009373.

Het doel van het pensioenfonds is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden ter zake van ouderdom en overlijden; tevens verstrekt het pensioenfonds uitkeringen aan arbeidsongeschikte deelnemers. Het pensioenfonds geeft invulling aan de uitvoering van de pensioenregelingen van de N.V. Nederlandse Gasunie en de aangesloten onderneming GasTerra B.V.

Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving, in het bijzonder Richtlijn 610 Pensioenfonds. Het bestuur heeft op 19 juni 2025 de jaarrekening opgemaakt.

Referenties

In de balans en de staat van baten en lasten zijn referenties opgenomen waarmee wordt verwezen naar de toelichting.

Grondslagen

Algemene grondslagen

Alle bedragen in de jaarrekening zijn vermeld in euro's x 1.000, tenzij anders is aangegeven.

Continuïteitsveronderstelling

De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de continuïteitsveronderstelling.

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post 'nog af te wikkelen transacties'. Dit kan zowel een actiefpost als een passiefpost zijn.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Vreemde valuta

Functionele valuta

De jaarrekening is opgesteld in euro's.

Transacties, vorderingen en schulden

Transacties in vreemde valuta gedurende de verslagperiode zijn in de jaarrekening verwerkt tegen de koers op transactiedatum.

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum.

Valutatermijntransacties worden gewaardeerd tegen de termijankoers die op de balansdatum geldt voor termijntransacties met een looptijd die gelijk is aan de resterende looptijd van het aangegane termijncontract. De uit de afwikkeling en omrekening voortvloeiende koersverschillen komen ten gunste of ten laste van de staat van baten en lasten.

De koersen van de belangrijkste valuta zijn:

	31 december 2024	Gemiddeld 2024	31 december 2023	Gemiddeld 2023
USD	1,0416	1,0726	1,1036	1,0856
GBP	0,8289	0,8479	0,8668	0,8760
JPY	164,0560	159,8530	155,6500	148,2240
CHF	0,9408	0,9348	0,9287	0,9573
HKD	8,0858	8,3554	8,6249	8,4753

Schattingswijziging

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de

gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld.

Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende posten in de financiële opstelling. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

Het Koninklijk Actuarieel Genootschap heeft in september 2024 de prognosetafel AG2024 gepubliceerd. Het fonds is per 31 december 2024 overgegaan op deze nieuwe prognosetafel. De overstap heeft een verhogend effect op de technische voorzieningen voor risico fonds en resulteert in een last voor het fonds van 3.039 en heeft een negatief effect op de dekkinggraad van 0,1%-punt.

De actualisatie van de ziekenvoorziening leidde tot een last van 3.

Het fonds heeft ook de ervaringssterfte en de kostenvoorziening onderzocht echter deze grondslagen behoeften geen herijking.

Dekkingsgraden

De (nominale) dekkinggraad van het pensioenfonds wordt berekend door op balansdatum het balanstotaal minus de kortlopende schulden te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

De beleidsdekkinggraad is gebaseerd op het rekenkundig gemiddelde van de dekkinggraden over de laatste 12 maanden. Hierbij wordt steeds gebruik gemaakt van de meest actuele inschatting van de betreffende dekkinggraden.

De reële dekkinggraad is conform de definitie van het FTK gelijk aan de beleidsdekkinggraad gedeeld door de beleidsdekkinggraad die is vereist voor volledige toeslagverlening op basis van prijsinflatie.

Grondslagen voor waardering van activa en passiva

Beleggingen

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen marktwaarde. Het begrip marktwaarde is te beschouwen als synoniem van actuele waarde. Onder waardering op marktwaarde wordt verstaan: het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een passief kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen, die tot een transactie bereid en onafhankelijk van elkaar zijn.

De waardering van beleggingen in niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen geschiedt tegen actuele waarde gebaseerd op periodieke door onafhankelijke deskundigen verrichte taxaties.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt conform RJ610 geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen.

Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vastgoedbeleggingen

Beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers of afgegeven intrinsieke waarde. De marktwaarde van niet-beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen is gebaseerd op het aandeel dat het pensioenfonds heeft in het eigen vermogen van de niet-beursgenoteerde vastgoedbelegging per balansdatum.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen marktwaarde, zijnde de beurswaarde per balansdatum of afgegeven intrinsieke waarde. De marktwaarde van participaties in niet-beursgenoteerde (indirecte) beleggingsinstellingen zijn gebaseerd op het aandeel dat het pensioenfonds heeft in het eigen vermogen van de niet-beursgenoteerde beleggingsinstelling per balansdatum.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen marktwaarde, zijnde de beurswaarde per balansdatum of afgegeven intrinsieke waarde. De marktwaarde van participaties in niet-beursgenoteerde (indirecte) beleggingsinstellingen zijn gebaseerd op het aandeel dat het pensioenfonds heeft in het eigen vermogen van de niet-beursgenoteerde beleggingsinstelling per balansdatum.

De lopende interest op vastrentende waarden wordt gepresenteerd als onderdeel van de marktwaarde van de vastrentende waarden.

De belegging in DMFCO Hypotheken bestaat uit aan het pensioenfonds gealloceerde Nederlandse hypotheken, waarvan het onderpand Nederlandse woonhuizen betreft. De hypotheken worden gewaardeerd tegen

marktwaaarde, waarbij het vaststellen van deze marktwaaarde zal geschieden op basis van recente transacties van of biedingen op hypothecaire vorderingen die soortgelijk zijn aan de aan het pensioenfonds gealloceerde hypotheek. Maandelijks wordt op een overeenkomstige wijze de marktwaaarde van de hypotheekportefeuille bepaald. Indien de hiervoor benoemde transacties of biedingen niet voorhanden zijn zal de Netto Vermogenswaarde van de gealloceerde hypotheek berekend worden op basis van de waarderingsmethodiek. Deze methodiek gaat uit van het verdisconteren van de verwachte kasstromen tot aan renteherzieningsdatum. De disconteringsrente is gebaseerd op de relevante hypotheekrente, zoals die op dat moment voor nieuwe hypotheek door een aantal representatieve hypotheekaanbieders wordt verstrekt.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op reële waarde, te weten de relevante marktnoteringen of, als die niet beschikbaar zijn, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen.

Het pensioenfonds belegt in valutaderivaten (fx forwards) en rentederivaten (interest rate swaps, swaptions). Indien beschikbaar wordt de reële waarde bepaald aan de hand van marktnoteringen, in andere gevallen wordt de waarde bepaald met behulp van waarderingsmodellen.

Indien een derivatenpositie negatief is wordt het bedrag onder de schulden verantwoord.

De lopende interest op derivaten wordt gepresenteerd als onderdeel van de marktwaaarde van derivaten.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd op marktwaaarde. Indien geen marktwaaarde beschikbaar is, wordt de waarde bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen. Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden tegen nominale waarde gewaardeerd.

Securities lending

Het pensioenfonds is betrokken bij één of meer securities-lendingprogramma's, waarbij bepaalde effecten voor een korte periode worden uitgeleend aan andere marktpartijen. Beleggingen die in het kader van een securities-lendingcontract worden uitgeleend, blijven deel uitmaken van de balans en worden gewaardeerd conform de grondslag voor waardering en resultaatbepaling zoals die geldt voor deze beleggingen.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij eerste verwerking gewaardeerd op actuele waarde. Na eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Vorderingen in verband met beleggingstransacties conform RJ 610.230 zijn verantwoord onder de post vorderingen en overlopende activa.

Liquide middelen

Liquide middelen worden tegen nominale waarde gewaardeerd. Onder de liquide middelen zijn opgenomen die kas- en banktegoeden die onmiddellijk opeisbaar zijn dan wel een looptijd korter dan twaalf maanden hebben. Zij worden onderscheiden van tegoeden in verband met beleggingstransacties. Liquide middelen uit hoofde van

beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen. Liquide middelen die gestort of ontvangen zijn uit hoofde van de Credit Support Annex (CSA) overeenkomsten ter dekking van de exposure op tegenpartijen vanuit ongerealiseerde resultaten uit derivatentransacties, worden verantwoord als collateral onder vorderingen en overlopende activa. Collateral wordt gewaardeerd op basis van de marktwaaarde ultimo boekjaar volgens dezelfde waarderingsgrondslagen als welke gelden voor de overige liquide middelen.

Stichtingskapitaal en reserves

Stichtingskapitaal en reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds en overige technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen.

De statutaire reserves en de overige wettelijke reserves die het pensioenfonds conform artikel 2:389 en artikel 2:390 BW vormt, blijken op grond van artikel 2:373 lid 1 BW afzonderlijk uit de balans.

Technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

De voorziening voor pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaaarde).

De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen.

Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toezeggingen tot) toeslagen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de marktrente, waarvoor de actuele rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door DNB wordt gebruikt.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of toeslagen op de opgebouwde pensioenaanspraken worden verleend. Alle per balansdatum bestaande besluiten tot toeslagverlening (ook voor besluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex-ante-condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van premies waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

- De gehanteerde marktrente die gebaseerd is op de rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door DNB, rekening houdend met een looptijd van de uitkeringen. Ultimo 2024 is het contant maken met deze rentetermijnstructuur vergelijkbaar met het contant maken met een vaste rente van 2,15% over de hele looptijd (ultimo 2023: 2,34%).

- Overlevingstafels, te weten de AG-prognosetafels 2024 (startjaar 2025) (2023: AG-prognosetafels 2022 (startjaar 2024)) met toepassing van fondsspecifieke ervaringssterfte Willis Towers Watson Netherlands B.V. 2022 (2023: idem).
- Actieve deelnemers worden verondersteld een partner te hebben op de pensioendatum. Voor gewezen deelnemers wordt, afhankelijk van het van toepassing zijnde reglement, uitgegaan van bovenstaande veronderstelling dan wel de werkelijke burgerlijke staat. Er wordt verondersteld dat alle mannen 2 jaar en 6 maanden ouder zijn dan de vrouwelijke verzekerden en de vrouwen 1 jaar en 7 maanden jonger zijn dan de mannelijke verzekerden. Voor pensioengerechtigden wordt uitgegaan van de werkelijke burgerlijke staat.
- Ter financiering van een éénmalige overlijdensuitkering geldt een opslag van 0,53% op de contante waarde van het ouderdomspensioen, tijdelijk ouderdomspensioen, ongehuwden ouderdomspensioen en arbeidsongeschiktheidspensioen.
- De uitkeringen worden continu betaalbaar verondersteld.
- Leeftijden worden in jaren en maanden nauwkeurig vastgesteld.
- Er is geen rekening gehouden met toekomstige toeslagen op pensioenaanspraken.
- Kostenopslag ter grootte van 2,5% (2023: idem) van de voorziening voor pensioenverplichtingen in verband met toekomstige administratie- en excassokosten.

Overige technische voorzieningen

De ziektevoorziening is bestemd voor eventuele toekomstige premievrijstelling van per de balansdatum zieke deelnemers.

De voorziening is per de balansdatum gelijk aan het totaal van de verwachte toekomstige schadelasten voor de zieke deelnemers.

Deze voorziening wordt post voor post berekend waarbij deelnemers met een ziekteperiode van 42 weken of langer geacht worden arbeidsongeschikt te worden. Van deelnemers met een ziekteperiode van minder dan 42 weken wordt verwacht dat zij zullen re-integreren voor ingang van arbeidsongeschiktheid.

In de ziektevoorziening wordt rekening gehouden met het arbeidsongeschiktheidspensioen en met de jaarlijkse stijging van de pensioengrondslag met de loonindex bij de vaststelling van de premievrijstelling.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij eerste verwerking gewaardeerd op actuele waarde. Na eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Schulden in verband met beleggingstransacties conform RJ 610.268 zijn verantwoord onder de post overige schulden en overlopende passiva.

Kortlopende schulden hebben een looptijd korter dan één jaar.

Grondslagen voor bepaling van saldo van baten en lasten

Algemeen

De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorziening pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in de staat van baten en lasten.

Premiebijdragen (van werkgevers en werknemers)

Onder premiebijdragen van werkgevers en werknemers wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. Extra storting en opslagen op de premie zijn eveneens als premiebijdragen verantwoord.

Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waarde wijzigingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. (In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten.

Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden zowel de externe als de daaraan toegerekende interne kosten verstaan.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen e.d.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

Pensioenopbouw

Bij de pensioenopbouw zijn aanspraken en rechten over het boekjaar gewaardeerd naar het niveau dat zij op balansdatum hebben.

Toeslagverlening

Het bestuur streeft naar waardevastheid van de ingegane en premievrije pensioenaanspraken door middel van het verlenen van een jaarlijkse toeslag (indexatie). Maatstaf voor een eventuele toeslagverlening is de gemiddelde stijging van de consumentenprijsindex (CPI) voor alle huishoudens (afgeleid) over de maanden augustus, september en oktober zoals gepubliceerd door het CBS.

Voor alle deelnemers probeert het pensioenfonds de opgebouwde pensioenen te verhogen met de prijsontwikkeling. Het betreft een voorwaardelijke toeslagverlening die afhankelijk van de financiële situatie van het pensioenfonds verleend wordt. De toeslagen worden gefinancierd door overrendement.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met 3,439% (2023: 3,264%), op basis van de éénjaarsrente van de DNB-curve aan het begin van het verslagjaar.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Vooraf wordt een actuariële berekening gemaakt van de toekomstige pensioenuitvoeringskosten (met name excassokosten) en pensioenuitkeringen die in de voorziening pensioenverplichtingen worden opgenomen. Deze post betreft de vrijval ten behoeve van de financiering van de kosten en uitkeringen van het verslagjaar.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

Wijzigingen actuariële uitgangspunten

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen, zowel voor de gehele bevolking als voor de populatie van het pensioenfonds. Het effect van de aanpassing sterftekansen valt ook in deze categorie, maar kan voor beter inzicht separaat worden opgenomen.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het pensioenfonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Een resultaat op overdrachten kan ontstaan doordat de vrijval van de voorziening plaatsvindt tegen pensioenfonds tarieven, terwijl het bedrag dat wordt overgedragen gebaseerd is op de wettelijke factoren voor waardeoverdrachten. De tarieven van het pensioenfonds wijken af van de wettelijke tarieven.

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

De overige mutaties ontstaan door mutaties in de aanspraken door overlijden, arbeidsongeschiktheid en pensioneren.

Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Overige baten en lasten

Overige baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Grondslagen kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is volgens de directe methode opgesteld. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

12.5 Toelichting op de balans per 31 december

Activa

1. Beleggingen voor risico pensioenfonds

Categorie	Stand ultimo 2023	Aankopen/ Verstrekingen	Verkopen/ aflossingen	Her- waarderingen	Overige mutaties	Stand ultimo 2024
Vastgoedbeleggingen	235.596	15.840	-17.418	5.697	2.319	242.034
Aandelen	955.300	108.892	-170.029	212.833	-2.319	1.104.677
Vastrentende waarden	903.660	1.055.983	-973.865	29.205	2.093	1.017.076
Derivaten	-63.607	5.059	-7.465	-30.172	-1.064	-97.249
Overige beleggingen	7.438	0	0	0	-1.897	5.541
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds	2.038.387	1.185.774	-1.168.777	217.563	-868	2.272.079
Schuldpositie derivaten (passiva zijde)	104.303					121.943
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds activa zijde	2.142.690					2.394.022

Overige mutaties betreffen voor vastgoed een reallocatie, voor vastrentende waarden en derivaten de mutatie van de opgelopen rente en voor overige beleggingen de mutatie van de liquide middelen op de beleggingsrekeningen.

Categorie	Stand ultimo 2022	Aankopen/ Verstrekingen	Verkopen/ aflossingen	Herwaarderingen	Overige mutaties	Stand ultimo 2023
Vastgoedbeleggingen	184.459	59.731	-14.884	6.290	0	235.596
Aandelen	875.767	1.233.641	-1.296.409	142.301	0	955.300
Vastrentende waarden	807.089	1.272.549	-1.216.220	37.285	2.957	903.660
Derivaten	-48.964	5.115	-47.273	31.382	-3.867	-63.607
Overige beleggingen	19.794	0	0	0	-12.356	7.438
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds	1.838.145	2.571.036	-2.574.786	217.258	-13.266	2.038.387
Schuldpositie derivaten (passiva zijde)	126.508					104.303
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds activa zijde	1.964.653					2.142.690

De hoogte van de aan- en verkopen onder de aandelen worden voornamelijk verklaard door de transitie van BlackRock naar State Street in 2023.

Overige mutaties betreffen voor vastgoed een reallocatie, voor vastrentende waarden en derivaten de mutatie van de opgelopen rente en voor overige beleggingen de mutatie van de liquide middelen op de beleggingsrekeningen.

Vastgoedbeleggingen	31-12-2024	31-12-2023
Indirecte vastgoedbeleggingen, zijnde participaties in beursgenoteerde en nietbeursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in vastgoed	242.034	235.596

Ultimo boekjaar 2024 en/of 2023 bedragen de volgende posten meer dan 5,0% van de betreffende beleggingscategorie:

	2024		2023	
	€	%	€	%
Achmea Dutch Residential Fund	23.948	9,9	22.299	9,5
Altera Vastgoed Woningen	42.100	17,4	39.395	16,7
CBRE Residential FGR	43.401	17,9	40.346	17,1
Vonovia SE	18.193	7,5	16.089	6,8
	127.642	52,7	118.129	50,1

Aandelen	31-12-2024	31-12-2023
Beursgenoteerde en niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in aandelen	1.104.677	955.300

Ultimo boekjaar 2024 en 2023 zijn er geen posten die meer dan 5% van de beleggingscatogrie zijn.

Vastrentende waarden	31-12-2024	31-12-2023
(Staats)obligaties	537.946	472.212
Hypothecaire obligaties	2.089	2.218
Hypotheekfondsen (DMFCO)	121.805	97.933
Beursgenoteerde en niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in vastrentende waarden	259.776	213.921
Geldmarktfondsen	95.460	117.376
	1.017.076	903.660

Ultimo boekjaar 2024 en/of 2023 bedragen de volgende posten meer dan 5,0% van de betreffende beleggingscategorie:

	2024		2023	
	€	%	€	%
US staatsobligaties	149.644	14,7	142.064	15,7
Euro staatsobligaties	197.405	19,4	293.375	32,5
BlackRock ICS Euro Liq.fund	51.783	5,1	75.304	8,3
NN Euro Credit Fund	137.972	13,6	115.988	12,8
Hypotheekfondsen (DMFCO)	121.805	12,0	97.933	10,8
	658.609	64,8	724.664	80,1

Derivaten	Activa	Passiva	Stand ultimo 2024
Rentederivaten	23.956	105.871	-81.915
Valutaderivaten	724	16.053	-15.329
Aandelen derivaten	14	0	14
Overige derivaten	0	19	-19
	24.694	121.943	-97.249

Derivaten	Activa	Passiva	Stand ultimo 2023
Rentederivaten	31.734	103.862	-72.128
Valutaderivaten	8.947	379	8.568
Aandelen derivaten	16	0	16
Overige derivaten	0	63	-63
	40.697	104.304	-63.607

Het pensioenfonds heeft eind 2024 € 2,9 miljoen aan onderpand ontvangen in de vorm van liquiditeiten (eind 2023: € 29,1 miljoen) en € 2,0 miljoen in de vorm van (staats) obligaties als gevolg van positieve waardeontwikkeling van de derivaten (eind 2023: € 2,8 miljoen). Het ontvangen onderpand staat niet ter vrije beschikking.

Het pensioenfonds heeft eind 2024 € 18,5 miljoen aan onderpand verstrekt in de vorm van liquiditeiten (eind 2023: € 45,4 miljoen) en € 142,8 miljoen aan onderpand verstrekt in de vorm van (staats) obligaties (eind 2023: € 86,9 miljoen) en € 56,7 miljoen initial margin (eind 2023: € 33,4 miljoen) als gevolg van negatieve waardeontwikkeling van derivaten. De verstrekte (staats)obligaties zijn verantwoord onder de vastrentende waarden.

Securities lending

Het pensioenfonds stelt een deel van de aandelen- en obligatiebeleggingen beschikbaar voor het in bruikleen geven van effecten. Het pensioenfonds behoudt het economisch eigendom en zijn derhalve opgeomen op de belans onder de betreffende categorie. Per balansdatum is een bedrag van € 13,0 miljoen aan obligaties en € 36,6 miljoen aan aandelen uitgeleend. Het pensioenfonds heeft hiervoor € 51,9 miljoen aan liquiditeiten als collateral ontvangen.

Methodiek bepaling marktwaarde

In onderstaande tabel is aangegeven op welke manier de marktwaarden zijn afgeleid.

Per 31 december 2024	Level 1 Directe marktnotering	Level 2 Onafhankelijke taxaties	Level 3 Netto contante waarde	Level 4 Andere methode	Stand ultimo 2024
Categorie					
Vastgoedbeleggingen	132.585	0	0	109.449	242.034
Aandelen	1.104.677	0	0	0	1.104.677
Vastrentende waarden	895.271	0	0	121.805	1.017.076
Derivaten	0	0	-97.265	16	-97.249
Overige	0	0	0	5.541	5.541
Totaal belegd vermogen	2.132.533	0	-97.265	236.811	2.272.079

Per 31 december 2023	Level 1 Directe marktnotering	Level 2 Onafhankelijke taxaties	Level 3 Netto contante waarde	Level 4 Andere methode	Stand ultimo 2023
Categorie					
Vastgoedbeleggingen	133.556	0	0	102.040	235.596
Aandelen	955.300	0	0	0	955.300
Vastrentende waarden	805.727	0	0	97.933	903.660
Derivaten	0	0	-63.623	16	-63.607
Overige	0	0	0	7.438	7.438
Totaal belegd vermogen	1.894.583	0	-63.623	207.427	2.038.387

2. Vorderingen en overlopende activa

	2024	2023
Te vorderen dividend	998	1.287
Te vorderen dividendbelasting	2.030	1.201
Vorderingen uit hoofde van effectentransacties	1.069	1
Collateral	18.504	40.450
<i>Subtotaal: beleggingsdebiteuren</i>	<i>22.601</i>	<i>42.939</i>
Vorderingen uit hoofde van waardeoverdrachten	76	306
Vorderingen op ondernemingen	1.228	2.452
Uitkeringen	72	74
Banken	28	23
Overige debiteuren	39	30
Totaal vorderingen en overlopende activa	24.044	45.824

Alle vorderingen en overlopende activa hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

3. Liquide middelen

	2024	2023
ING Bank N.V.	636	620
	636	620

De liquide middelen staan ter vrije beschikking van het fonds. Ze zijn onmiddellijk opeisbaar, dan wel hebben een looptijd korter dan twaalf maanden.

Er is geen intraday kredietfaciliteit overeen gekomen met ING Bank B.V.

Passiva

4. Stichtingskapitaal en reserves

	2024	2023
Algemene reserve		
Stand per 1 januari	524.025	625.724
Saldobestemming boekjaar	100.331	-101.699
Stand per 31 december	624.356	524.025
Totaal eigen vermogen *	624.356	524.025
Het minimaal vereist eigen vermogen bedraagt	65.367	65.367
Het vereist eigen vermogen bedraagt	398.047	389.461
De dekkingsgraad is	104,3%	104,3%
De beleidsdekkingsgraad is	123,9%	125,6%
	137,4%	134,4%
	141,2%	133,9%

*) De totstandkoming van de verdeling wordt toegelicht in de grondslagen.

De vermogenspositie van het fonds per ultimo boekjaar kan worden gekarakteriseerd als voldoende, omdat de beleidsdekkingsgraad per ultimo boekjaar van 141,2% hoger is dan de dekkingsgraad behorende bij het vereist eigen vermogen (VEV) van 123,9%.

Het vereist vermogen is te beschouwen als de wettelijk vereiste solvabiliteitsmarge. Ultimo 2024 is het stichtingskapitaal vermeerderd met de algemene reserve van het fonds en is hoger dan het minimaal vereist eigen vermogen.

Herstelplan

Het fonds is sinds eind 2021 uit herstel, waarmee de verplichting om een herstelplan op te stellen is vervallen.

Technische voorzieningen

5. Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

	2024	2023
Stand per 1 januari	1.520.488	1.201.627
Mutatie via staat van baten en lasten	141.631	318.861
Stand per 31 december	1.662.119	1.520.488

Ontwikkeling van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

	2024	2023
Stand per 1 januari	1.520.488	1.201.627
Wijziging rentecurve	28.897	50.871
Benodigde intresttoevoeging	52.973	47.051
Toevoeging pensioenopbouw	43.176	35.815
Binnenkomende waardeoverdrachten	17.457	14.728
Uitgaande waardeoverdrachten	-924	-587
Toevoeging voorziening toekomstige kosten	996	824
Vrijval excassokosten	-1.407	-1.390
Uitkeringen	-56.488	-55.742
Actuarieel resultaat op sterfte	-1.162	-1.499
Actuarieel resultaat op arbeidsongeschiktheid	-1.605	-407
Actuarieel resultaat op mutaties	-500	141
Toeslagverlening actieven	21.339	87.269
Toeslagverlening pensioengerechtigden	34.573	110.855
Toeslagverlening gewezen deelnemers	7.326	29.673
Wijziging actuariële grondslagen en/of methoden	-3.039	1.380
Overige mutaties technische voorzieningen	19	-121
Stand per 31 december	1.662.119	1.520.488

De toename van de technische voorziening voor risico fonds over boekjaar 2024 bedraagt 141.631.

Het verloop van de technische voorziening voor risico fonds is geanalyseerd op basis van de rentecurve ultimo 2024 en de daaruit afgeleide forwardcurve. Voor het verloop geldt dat de per 1 januari 2025 gewijzigde UFR-methode dus geen invloed heeft op de omvang van de mutaties die gedurende het jaar plaatsvinden. Het effect van deze wijziging vindt plaats per einde 2024 en is verantwoord onder de post 'Wijziging rentecurve'.

De benodigde intresttoevoeging is gebaseerd op de 1-jaarsrente van 3,439% (2023: 3,264%) uit de DNB-rentetermijnstructuur primo boekjaar.

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuarieel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

De toeslagverlening bedraagt voor deelnemers die voor 1 januari 2024 opgenomen waren bij het pensioenfonds uit 2,6% verminderd 0,6% negatieve inflatie over het voorgaand jaar. Voor deelnemers die op of na 1 januari 2024 in dienst kwamen geldt een toeslag van 2,6%. Tevens is daarnaast 2,0% van de totale technische voorziening voor inhaaltoeslagen toegekend. Daarmee wordt is 40,6% van de totale gemiste toeslagen gerepareerd. In totaliteit stijgt de voorziening hierdoor met 63.238.

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds is als volgt opgebouwd

	Voorziening	Aantal 2024	Voorziening	Aantal 2023
Actieve deelnemers	727.125	2.273	628.158	2.016
Gewezen deelnemers met premievrije aanspraken	193.990	746	190.600	738
Pensioengerechtigden	741.004	1.738	701.730	1.731
	1.662.119	4.757	1.520.488	4.485

6. Overige technische voorzieningen

Ziekenvoorziening	2024	2023
Stand per 1 januari	2.607	5.289
Mutatie	2.844	-2.682
Stand per 31 december	5.451	2.607

De ziekenvoorziening is in 2024 gestegen van 2.607 naar 5.451. Dit betreft de voorziening voor deelnemers die langer dan 42 weken ziek zijn maar nog niet arbeidsongeschikt. Het aantal zieke deelnemers is in 2024 gestegen van 5 naar 11 en vormt daarmee de primaire oorzaak van de stijging van de ziekenvoorziening.

	2024	2023
Totaal technische voorzieningen	1.667.570	1.523.095

7. Kortlopende schulden en overlopende passiva

	2024	2023
Schulden uit hoofde van derivaten	121.943	104.303
Schulden uit hoofde van effectentransacties	358	4.993
Schulden uit hoofde van ontvangen collateral	2.020	27.143
Subtotaal: beleggingscrediteuren	124.321	136.439
Belastingen en sociale premies	1.327	1.346
Schuld aan onderneming	291	3.409
Schulden inzake pensioenuitvoerings- en administratiekosten	791	507
Nog te muteren waardeoverdrachten	46	313
	126.776	142.014

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Contracten

Er zijn meerjarige contracten afgesloten met de vermogensbeheerder en administrateur die jaarlijks opzegbaar zijn. De verwachte kosten 2025 liggen in lijn met 2024.

Niet uit de balans blijkend rechten en verplichtingen

Het fonds heeft eind 2024 € 2,9 miljoen aan onderpand ontvangen in de vorm van liquiditeiten (eind 2023: € 29,1 miljoen) en € 2,0 miljoen in de vorm van (staats) obligaties als gevolg van positieve waardeontwikkeling van de derivaten (eind 2023: € 2,8 miljoen).

Het fonds heeft eind 2024 € 18,5 miljoen aan onderpand verstrekt in de vorm van liquiditeiten (eind 2023: € 45,4 miljoen) en € 142,8 miljoen aan onderpand verstrekt in de vorm van (staats) obligaties (eind 2023: € 86,9 miljoen) en € 56,7 miljoen initial margin (eind 2023: € 33,4 miljoen) als gevolg van negatieve waardeontwikkeling van derivaten. De verstrekte (staats) obligaties zijn verantwoord onder de vastrentende waarden.

Verbonden partijen

Er is sprake van een relatie tussen het fonds, de aangesloten ondernemingen en hun bestuurders. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op, (voormalige) bestuurders. De bestuurders nemen deel aan de pensioenregeling van het fonds op basis van de voorwaarden in het pensioenreglement.

Gebeurtenissen na balansdatum

Er hebben zich na het opmaken van de jaarrekening geen gebeurtenissen van betekenis voorgedaan die nadere informatie geven over de feitelijke situatie op balansdatum.

12.6 Toelichting op de staat van baten en lasten

8. Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds

Directe beleggingsopbrengsten	2024	2023
Vastgoedbeleggingen	6.747	5.138
Aandelen	20.853	5.161
Vastrentende waarden	7.599	4.805
Derivaten	-14.778	-21.248
Overige beleggingen	0	0
<i>Subtotaal</i>	20.421	-6.144
Intrest banken vermogensbeheer	1.053	930
Intrest waardeoverdrachten	99	39
Totaal directe beleggingsopbrengsten	21.573	-5.175

De directe beleggingsopbrengsten inzake aandelen zijn toegenomen in 2024 omdat er meer in discretionaire beleggingen in aandelen wordt belegd waarop dividend wordt uitgekeerd. In 2023 werd tot het derde kwartaal in aandelenbeleggingsfondsen van Blackrock belegd.

Indirecte beleggingsopbrengsten	2024	2023
<i>Herwaarderingen</i>		
Vastgoedbeleggingen	5.697	6.290
Aandelen	212.833	142.301
Vastrentende waarden	29.205	37.285
Derivaten	-30.172	31.382
Overige beleggingen	152	156
Totaal indirecte beleggingsopbrengsten	217.715	217.414

Kosten van vermogensbeheer	2024	2023
Vastgoedbeleggingen	-74	-161
Aandelen	-214	-294
Vastrentende waarden	-760	-704
Derivaten	0	-79
Overige beleggingen	-76	-70
(overige) Kosten van vermogensbeheer	-533	-377
Transactiekosten	0	0
<i>Subtotaal kosten vermogensbeheer</i>	-1.657	-1.685
Toerekening van deel kosten pensioenbeheer	-1.707	-881
Totaal kosten vermogensbeheer	-3.364	-2.566
De directe kosten vermogensbeheer omvatten de zichtbare ('directe') kosten die het fonds op factuurbasis betaalt. De kosten zijn, indien mogelijk, toegerekend aan de verschillende beleggingscategorieën. De transactiekosten zijn gesaldeerd met de beleggingsopbrengsten en deels verrekend in de aan- en verkoopprijzen.		
Totaal beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds	235.924	209.673

9. Premiebijdragen van werkgever en werknemers

	2024	2023
Pensioenpremie werkgever	51.429	43.121
Pensioenpremie werknemers	4.222	3.392
	55.651	46.513
De premiebijdragen kunnen als volgt worden gespecificeerd:	2024	2023
Reguliere pensioenpremie	55.465	46.341
Premie ANW	186	172
	55.651	46.513

De premiebijdragen van werkgever en werknemers bedragen in totaal 27,6% (2023: 27,6%) van het gemaximeerde pensioengevende salaris. Daarnaast betalen de deelnemers 6,0% over het pensioengevend salaris boven het grensbedrag van € 118.746 (2023: € 115.254).

De reguliere pensioenpremie is gestegen door de toename van het aantal actieve deelnemers naar 2.273 ultimo 2024 (2023: 2.016) en een cao-verhoging van 3,03% per 1 januari 2024.

De aan het boekjaar toe te rekenen reguliere feitelijke premie is als bate verantwoord.

	2024	2023
Feitelijke premie	55.465	46.341
Kostendeekkende premie	57.233	47.250
Gedempte kostendeekkende premie	40.996	39.687
De kostendeekkende premie is als volgt samengesteld:	2024	2023
- Actuarieel benodigd	43.986	36.467
Jaarinkoop pensioentekort en prepensioen	0	0
- Opslag in stand houden vereist vermogen	11.260	9.117
- Opslag voor uitvoeringskosten	1.987	1.666
	57.233	47.250
De gedempte kostendeekkende premie is als volgt opgebouwd:	2024	2023
- Actuarieel benodigd	23.138	22.843
- Opslag in stand houden vereist vermogen	5.923	5.711
- Opslag voor uitvoeringskosten	1.987	1.666
- Voorwaardelijke componenten	9.948	9.467
	40.996	39.687
De feitelijke premie is als volgt opgebouwd:	2024	2023
- Reguliere opbouw (excl. ANW premie)	55.465	46.341
	55.465	46.341

De feitelijke premie is hoger dan de gedempte kostendeekkende premie. Het pensioenfonds voldoet hiermee aan de wettelijke vereisten.

10. Saldo van overdrachten van rechten

	2024	2023
Overgenomen pensioenverplichtingen	12.875	16.677
Overgedragen pensioenverplichtingen	-721	-927
	12.154	15.750

11. Pensioenuitkeringen

	2024	2023
Pensioenen		
Ouderdompensioen	-45.481	-45.408
Partnerpensioen	-10.055	-9.551
Wezenpensioen	-134	-129
Arbeidsongeschiktheidspensioen	-463	-461
Anw-aanvulling	-133	-177
Overige uitkeringen	0	147
Subtotaal	-56.266	-55.579
Andere uitkeringen		
Afkoopsommen	-11	-14
Overlijdensuitkeringen	-190	-142
Subtotaal	-201	-156
Totaal pensioenuitkeringen	-56.467	-55.735

12. Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

	2024	2023
	-141.631	-318.861

13. Mutatie overige technische voorziening

	2024	2023
	-2.844	2.682

14. Pensioenuitvoerings- en administratiekosten

	2024	2023
Administratiekosten	-865	-818
Governance		
Bestuurskosten *	-1.201	-1.061
Beleggingsadviescommissie	-28	-28
Kosten governance organen (RvT & VO)	-57	-57
Interne audit, actuariële functie en risicobeheer	-56	-10
Controlekosten		
Accountant		
Controle van de jaarrekening en DNB-jaarstaten **	-54	-54
Meerwerk en afrekening voorgaand boekjaar	0	0
Andere controleopdrachten ***	-66	0
Fiscale adviezen	0	0
Andere niet-controlediensten	0	0
Actuaris		
Uitvoering jaarwerk	-8	-8
Certificering jaarwerk	-30	-29
Avieskosten		
Actuarieel advies	-109	-146
Wtp ****	-1.474	-160
Overige advieskosten	-120	-91
Overige kosten		
Contributies en bijdragen	-150	-155
Communicatie	-50	-68
Overige kosten	-17	-20
Subtotaal	-4.285	-2.705
Toerekening aan vermogensbeheer	1.707	881
Totaal Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-2.578	-1.824

* De bestuurskosten bestaan uit vergoedingen bestuur -11 (2023: -10), overige bestuurskosten -9 (2023: 0), bestuursbureau -1.099 (2023: -990), vergaderkosten -31 (2023: -20), aansprakelijkheidsverzekering -35 (2023:-35) en opleidingen -16 (2023: -6).

** De kosten zijn toegerekend aan het boekjaar (-35, 2023: -54) met een eventuele afrekening (0, 2023:0) van het voorgaand boekjaar.

*** De andere controlekosten betreffen controlewerkzaamheden die samenhangen met de overgang naar de Wtp.

**** De kosten Wtp bestaan uit vergoedingen aan de PUO met betrekking tot de uitvoering van de Wtp-regeling alsmede overige adviseurs die intensief bij het project betrokken zijn.

15. Overige baten en lasten

	2024	2023
	122	103

Saldo van baten en lasten

	2024	2023
	100.331	-101.699

Actuariële analyse van het saldo	2024	2023
Beleggingsopbrengsten	182.951	162.622
Wijziging rentetermijnstructuur	-29.060	-50.913
Premies en koopsommen	9.492	8.208
Waardeoverdrachten	-4.379	1.609
Kosten	816	1.232
Uitkeringen	21	7
Kanssystemen:		
Sterfte	1.162	1.499
Arbeidsongeschiktheid	1.605	407
Reguliere mutaties	500	-141
Toeslagverlening	-63.238	-227.797
Wijziging actuariële grondslagen	3.042	-1.383
Incidentele mutaties voorziening	-2.703	2.848
Overige oorzaken	122	103
	100.331	-101.699

Personeel

Gedurende het boekjaar 2024 had Stichting Pensioenfonds Gasunie geen personeelsleden in dienst. De werkzaamheden worden verricht door zes werknemers die in dienst zijn van N.V. Nederlandse Gasunie (bestuursbureau).

Dwangsommen en boetes

In het verslagjaar zijn door de toezichthouders geen dwangsommen en/of boetes opgelegd.

Bezoldiging bestuursleden, Raad van Toezicht en verantwoordingsorgaan

Gedurende het boekjaar 2024 zijn de volgende vergoedingen betaald.

Betaalde vergoedingen bestuur, RvT en VO	2024	2023
Bestuursvergoedingen	11	10
Vergoedingen Raad van Toezicht	55	55
Vergoedingen verantwoordingsorgaan *	2	2
Totaal	68	67

* Alleen een pensioengerechtigd lid ontvangt een kostenvergoeding.

Aan betrokkenen zijn geen leningen, voorschotten of garanties verstrekt.

12.7 Resultaatbestemming

Bepalingen omtrent de resultaatbestemming

Het positieve saldo van de staat van baten en lasten van 100.331 is toegevoegd aan de Algemene reserve (2023: negatief saldo 101.699 is onttrokken aan de Algemene Reserve).

	2024	2023
	x € 1.000	x € 1.000
Algemene reserve	100.331	-101.699
	100.331	-101.699

12.8 Risicoparagraaf

(bedragen in duizenden euro)

Solvabiliteitsrisico

In de risicoparagraaf binnen het bestuursverslag is het beleid rond risicobeheersing uiteengezet. Hierna worden een aantal specifieke risico's nader toegelicht en gekwantificeerd.

Het belangrijkste risico dat het fonds loopt is het risico dat het niet over genoeg solvabiliteit beschikt. Indien het fonds niet solvabel is bestaat het risico dat het fonds de premie moet verhogen of dat een beperkte of geen toeslagverlening kan plaatsvinden voor (delen van) het deelnemersbestand. In het uiterste geval dient het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten te verminderen. Hoe solvabel het pensioenfonds is, wordt getoetst aan de hand van de beleidsdekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad wordt berekend als de 12-maands voortschrijdend gemiddelde dekkingsgraad. Hoeveel eigen vermogen het fonds aan dient te houden gegeven de financiële risico's die het loopt (na afdekking) op de balans komt tot uitdrukking in de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets. Onder het huidige FTK geldt hierbij dat de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling afgezet wordt tegen de beleidsdekkingsgraad om te bepalen of het pensioenfonds in een tekort situatie verkeert.

De verschillende standaard risicofactoren hierin worden benoemd onder de noemer S1 tot en met S6 en de S10. Hierna zijn de uitkomsten weergegeven voor de verschillende risicocategorieën op basis van de strategische beleggingsmix ultimo 2024 van 123,9% en 2023 van 125,6%.

Hierbij dient opgemerkt te worden dat bij de procentuele buffers rekening gehouden wordt met de veronderstelde positieve samenhang (correlatie) tussen renterisico, aandelen- en vastgoedrisico en kredietrisico. Daarnaast wordt rekening gehouden met het gegeven dat niet alle risico's zich tegelijk zullen manifesteren (diversificatie).

	31-12-2024		31-12-2023	
	€	%	€	%
<i>Op basis van strategische beleggingsmix</i>				
Renterisico (S1)	38.495	1,1	78.350	2,8
Aandelen- en vastgoedrisico (S2)	338.045	18,8	313.103	19,0
Valutarisico (S3)	125.245	2,4	114.615	2,2
Grondstoffenrisico (S4)	54.228	0,4	50.208	0,4
Kredietrisico (S5)	29.249	0,9	26.300	0,9
Verzekeringstechnisch risico (S6)	44.762	0,3	40.628	0,3
Concentratierisico (S8)	0	0,0	0	0,0
Actief beheer risico (S10)	0	0,0	0	0,0
Diversificatie- en correlatie-effect	-231.977		-233.743	
Vereist eigen vermogen voor risico fonds (strategisch)	398.047	23,9	389.461	25,6
Aanwezige dekkingsgraad		137,4%		134,4%
Beleidsdekkingsgraad		141,2%		133,9%
Minimaal vereiste dekkingsgraad		104,3%		104,3%
Feitelijk vereiste dekkingsgraad		124,2%		126,0%
Strategisch vereiste dekkingsgraad		123,9%		125,6%

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds is per 31 december 2024 hoger dan de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling volgens het standaardmodel, waardoor de vermogenspositie van het pensioenfonds gekarakteriseerd kan worden als voldoende.

Ultimo boekjaar 2024 bedraagt de beleidsdekkingsgraad 141,2%. Afgezet tegen de beleidsdekkingsgraad van 2023 van 133,9%, is de beleidsdekkingsgraad toegenomen met 7,3%-punt. Deze toename is voornamelijk het gevolg van het positieve beleggingsrendement van 11,7% in 2024.

Aansluiting beleggingen tussen de jaarrekening en de Risicoparagraaf o.b.v. look through:

	Stand ultimo 2024		Stand ultimo 2023	
	Voor look-through (conform jaarrekening)	Na look-through (conform risico-paragraaf)	Voor look-through (conform jaarrekening)	Na look-through (conform risico-paragraaf)
Vastgoedbeleggingen	242.034	242.034	235.596	235.596
Aandelen	1.104.677	1.104.677	955.300	955.300
Vastrentende waarden	1.017.076	1.012.951	903.660	901.720
Derivaten	-97.249	-97.421	-63.607	-64.208
Overige beleggingen	5.541	9.838	7.438	9.979
Totaal	2.272.079	2.272.079	2.038.387	2.038.387

Renterisico

Het renterisico wordt veroorzaakt, doordat de rentegevoeligheid van de verplichtingen afwijkt van de rentegevoeligheid van de beleggingen. Het pensioenfonds kent een langere looptijd voor pensioenverplichtingen dan voor beleggingen (exclusief rentederivaten). Onderstaande duratie cijfers geven meer inzicht.

Duratie van de vastrentende waarden (inclusief rentederivaten) 22,5 (2023: 18,5).

Duratie van de pensioenverplichtingen 17,0 (2023: 16,6).

Het pensioenfonds dekt ultimo 2024 strategisch 75,0% van het renterisico af op basis van de swapcurve. Onder het Financieel Toetsingskader dient te worden uitgegaan van de DNB-methodiek voor de berekening van het renterisico. Het renterisico wordt daarbij vastgesteld door middel van looptijdafhankelijke renteschokken die worden toegepast op de DNB-rentetermijnstructuur (inclusief UFR). Dit wijkt aldus af van hoe het Pensioenfonds de (strategische) afdekking in de praktijk vormgeeft.

De strategische renteafdekking ultimo 2024 van 75,0% op basis van de swapcurve is eind 2024 equivalent met een renteafdekking van 76,1% op basis van de DNB-methodiek. De feitelijke renteafdekking op basis van de DNB-methodiek bedraagt 73,2% eind 2024.

Hoogte buffer

De buffer voor het feitelijk renterisico bedraagt 43.100 (1,2%) en voor het strategisch renterisico 38.495 (1,1%).

Aandelen- en vastgoedrisico

Het pensioenfonds loopt het risico dat haar beleggingen in aandelen, vastgoed en alternatieve beleggingen in waarde dalen. In het beleggingsbeleid wordt met dergelijke risico's rekening gehouden door ondermeer een toepassing van voldoende spreiding in de beleggingsportefeuille naar categorieën, markten en dergelijke. De volatiliteit van de marktwwaarden (prijsrisico's) van beleggingen wordt periodiek geëvalueerd en kan leiden tot bijstellingen in het vermogensbeheer. In onderstaande tabel wordt de verdeling naar de verschillende zakelijke waarden categorieën getoond.

	31-12-2024		31-12-2023	
	€	%	€	%
Verdeling aandelen en vastgoed per categorie:				
Ontwikkelde markten (Mature markets)	1.257.610	93,4	1.112.915	93,5
Opkomende markten (Emerging markets)	89.101	6,6	77.981	6,5
	1.346.711	100,0	1.190.896	100,0

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch aandelen- en vastgoedrisico rekening gehouden met de door DNB voorgeschreven schokken die variëren overeenkomstig de risicograad van het type belegging. De buffer voor het feitelijk aandelen- en vastgoedrisico bedraagt 344.043 (19,3%) en voor het strategisch aandelen- en vastgoedrisico 338.045 (18,8%).

Valutarisico

Het valutarisico wordt veroorzaakt, doordat de verplichtingen van het pensioenfonds in euro's luiden terwijl veel van de beleggingen van het pensioenfonds in niet-euro luiden. Het pensioenfonds loopt het risico dat haar buitenlandse beleggingen dalen in waarde als gevolg van valutakoersontwikkelingen. Het pensioenfonds kiest er daarom voor om een gedeelte van haar buitenlandse valuta's af te dekken. Zonder afdekking van valutarisico loopt het pensioenfonds risico bij een daling van vreemde valuta ten opzichte van de euro. Door meer dan 100% van het risico af te dekken loopt het fonds risico bij een stijging van vreemde valuta ten opzichte van de euro.

Totaal beleggingen	31 december 2024			
	Totaal voor afdekking	Afdekking valuta-derivaten	Netto positie na afdekking	
	€	€	€	%
Euro	1.056.705 *	417.146	1.473.851	64,8
Amerikaanse dollar	872.211	-378.719	493.492	21,7
Britse pond	39.700	-20.702	18.998	0,8
Japanse yen	66.202	-33.069	33.133	1,5
Zwitserse frank	50.127	0	50.127	2,2
Hong Kong dollar	30.728	0	30.728	1,4
Overige	171.751	0	171.751	7,6
	2.287.424	-15.344	2.272.080	100,0

* Procentueel deel Euro beleggingen vóór afdekking met valutaderivaten: 46,2%

Totaal beleggingen	31 december 2023			
	Totaal voor afdekking	Afdekking valuta-derivaten	Netto positie na afdekking	
	€	€	€	%
Euro	950.901 *	343.399	1.294.300	63,5
Amerikaanse dollar	735.633	-281.841	453.792	22,3
Britse pond	41.352	-20.241	21.111	1,0
Japanse yen	65.463	-32.758	32.705	1,6
Zwitserse frank	42.099	0	42.099	2,1
Hong Kong dollar	26.470	0	26.470	1,3
Overige	167.910	0	167.910	8,2
	2.029.828	8.559	2.038.387	100,0

* Procentueel deel Euro beleggingen vóór afdekking met valutaderivaten: 46,8%

Derivaten

Binnen aandelen en onroerend goed wordt een gedeelte van de belangen belegd in buitenlandse valuta waarvan een gedeelte niet afgedekt wordt. Door middel van valutaderivaten wordt het valutarisico in US Dollars, Japanse Yen en Britse Pond voor 50% afgedekt. In 2024 is het afdekkingspercentage 50% (2023: idem). De overige valutarisico's worden niet afgedekt omdat dit niet kostenefficiënt mogelijk is. Vanwege redenen van diversificatie wordt het valutarisico van de grondstoffenportefeuille ook niet afgedekt.

Indien de afrekening van deze transacties op 31 december 2024 zou hebben plaatsgevonden dan zou het af te rekenen bedrag € 15.344 lager uitvallen dan de aankoopwaarde (2023: € 8.559 hoger).

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch valutarisico rekening gehouden met een door DNB voorgeschreven schok van 20% voor valuta in ontwikkelde landen en van 35% voor valuta in opkomende markten die berekend wordt op de niet-euro beleggingen na afdekking. De buffer voor het feitelijk valutarisico bedraagt 119.774 (2,1%) en voor het strategisch valutarisico 125.245 (2,4%).

Grondstoffenrisico

Het pensioenfonds belegt in grondstoffen (commodities) en loopt het risico dat de waarde van deze beleggingen daalt. In het standaardmodel is een berekening van de gevoeligheid van het eigen vermogen voor grondstoffen voorgeschreven. Het grondstoffenrisico wordt berekend aan de hand van een scenario waarbij wordt uitgegaan van een waardedaling van de beleggingen in grondstoffen van 30%.

Hoogte buffer

De buffer voor het feitelijk grondstoffenrisico bedraagt 47.584 (0,3%) en voor het strategisch grondstoffenrisico 54.228 (0,4%).

Kredietrisico

Het pensioenfonds loopt het risico dat één of meerdere van haar tegenpartijen niet aan de voorafgesproken betalingen kan voldoen. Bij de berekening van het kredietrisico dient het effect van de kredietwaardigheid van de partijen, waarin belegd wordt, tot uitdrukking te komen. Het kredietrisico komt tot uitdrukking in de zogenaamde creditspread. Deze creditspread is het verschil tussen de uitkering die afhangt van de kredietwaardigheid van de tegenpartij en een uitkering die met volledige zekerheid (risicovrij) tot uitkering zal komen. Het kredietrisico verbonden aan derivatentransacties wordt beheerst door het afsluiten van standaardovereenkomsten met tegenpartijen, het beoordelen van de kredietwaardigheid van tegenpartijen, het spreiden van het transactievolume over verschillende tegenpartijen, het eisen van voldoende onderpand en een adequate monitoring met betrekking tot de gestelde eisen inzake het onderpand.

Het kredietrisico binnen de vastrentendewaardenportefeuille kan naast de creditspread eveneens gemeten worden aan de hand van de ratingverdeling van de rentegevoelige beleggingsportefeuille. Deze ratingverdeling wordt afgegeven door een kredietbeoordelaar. Een AAA rating impliceert dat de vastrentende waarden belegging geen kredietrisico loopt. Daarentegen worden beleggingen die geclassificeerd zijn als 'lager dan BBB' of 'geen rating' als zeer risicovol beschouwd. Cash wordt als kredietrisicovrij beschouwd.

	31-12-2024		31-12-2023	
	€	%	€	%
<i>Rating vastrentende waarden:</i>				
AAA	295.131	29,1	377.045	41,8
AA	495.932	49,0	257.370	28,5
A	132.441	13,1	95.337	10,6
BBB	46.379	4,6	51.980	5,8
Lager dan BBB	4.536	0,4	2.280	0,2
Geen rating	38.532	3,8	117.708	13,1
	1.012.951	100,0	901.720	100,0

	31-12-2024		31-12-2023	
	€	%	€	%
<i>Verdeling vastrentende waarden naar looptijd:</i>				
Resterende looptijd tot 1 jaar	395.492	39,1	426.561	47,3
Resterende looptijd van 1 tot 10 jaar	260.660	25,7	200.556	22,2
Resterende looptijd van 10 tot 20 jaar	161.139	15,9	100.001	11,1
Resterende looptijd vanaf 20 jaar	195.660	19,3	174.602	19,4
	1.012.951	100,0	901.720	100,0

Hoogte buffer

Binnen de berekening van het standaardmodel wordt een kredietrisico becijferd conform de ratingverdeling van de vastrentendewaardenportefeuille. Naarmate de rating slechter wordt neemt de te hanteren buffer toe. Afgaande op de hierboven genoemde ratingverdeling resulteert dit in een buffer voor het feitelijk kredietrisico van 30.455 (1,0%) en voor het strategisch kredietrisico van 29.249 (0,9%).

Verzekeringstechnisch risico

Binnen het verzekeringstechnisch risico worden in principe alleen risico's meegenomen die verband houden met sterfte. Het omvat de risico's als gevolg van afwijkingen ten opzichte van de verwachte sterfte en afwijkingen van de verwachte sterftetrend (langlevenrisico). Tot het verzekeringstechnische risico worden gerekend: procesrisico, risico-opslag voor afwijkingen ten opzichte van de sterftetrend en negatieve stochastische afwijkingen van de verwachtingswaarde. Deze drie risico's bedragen een percentage van de op actuele waarde berekende technische voorziening. Het procesrisico neemt af naarmate het deelnemersbestand toeneemt, omdat het sterfteproces dan beter kan worden geschat. De beide andere risicofactoren houden respectievelijk rekening met de onzekerheid in de sterftetrend en met de negatieve stochastische afwijkingen.

Hoogte buffer

De buffer voor het feitelijk verzekeringstechnisch risico bedraagt 44.762 (0,3%) en voor het strategisch valutarisico 44.762 (0,3%).

Concentratierisico

Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen.

De spreiding van de portefeuille is in de toelichting op de balans nader toegelicht. Ook "grote posten" zijn aan te

duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd

Ultimo 2024 en/of 2023 zijn de volgende beleggingscategorieën met 2% of meer van het balanstotaal aanwezig:

	31-12-2024		31-12-2023	
	€	%	€	%
<i>Vastgoedbeleggingen</i>				
Niet van toepassing				
<i>Aandelen</i>				
Apple Inc	52.707	2,2	42.535	1,9
Nvidia Corp	49.226	2,0	0	0,0
<i>Vastrentende waarden</i>				
US Staatobligaties	149.644	6,2	142.064	6,6
Euro staatsobligaties	197.405	8,2	293.375	13,6
Hypotheekfondsen (DMFCO)	121.805	5,0	97.933	4,5
NN Euro Credit Fund	137.972	5,7	115.988	5,4
BlackRock ICS Euro Liq.fund	51.783	2,1	75.304	3,5
	760.542	31,4	767.199	35,5
Totale beleggingsportefeuille	31-12-2024		31-12-2023	
	€	%	€	%
<i>Verdeling beleggingen per regio:</i>				
Europa EU	1.071.050	47,1	979.006	48,0
Europa niet EU	134.523	5,9	130.500	6,4
Midden- en Zuid-Amerika	13.864	0,6	15.778	0,8
Noord-Amerika	946.539	41,7	787.221	38,6
Azië ex Japan	76.623	3,4	59.478	2,9
Pacific	121.055	5,3	123.125	6,0
Overige	5.846	0,3	7.487	0,4
Derivaten	-97.421	-4,3	-64.208	-3,1
	2.272.079	100,0	2.038.387	100,0

Hoogte buffer

In het standaardmodel voor de bepaling van het vereist eigen vermogen is de gevoeligheid van het eigen vermogen voor concentratierisico (S8) gelijkgesteld aan 0%. Dit is gebaseerd op de veronderstelling dat een pensioenfonds een dusdanig gediversificeerde portefeuille aanhoudt dat het concentratierisico niet materieel is voor de vaststelling van het vereist eigen vermogen.

Actief beheer risico

Actief beheer risico ontstaat doordat vermogensbeheerders actief beheer voeren op (delen van) de beleggingsportefeuille. Onder actief beheer worden afwijkende posities in portefeuilles verstaan die worden ingenomen ten opzichte van strategische benchmarks. De mate van actief beheer wordt bepaald aan de hand van

de tracking error. Een lage tracking error impliceert dat het feitelijke rendement dicht bij de gekozen benchmark ligt, terwijl een hoge tracking error aangeeft dat het rendement duidelijk van de benchmark afwijkt. Een hogere tracking error impliceert een hoger actief beheer risico.

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt alleen een actief beheer risico becijferd voor de aandelenportefeuille indien de tracking error groter is dan 1%. Voor het pensioenfonds wordt hiervoor geen buffer aangehouden.

Diversificatie- en correlatie-effect

Bij de becijfering van het totale vereist eigen vermogen dient gebruikt gemaakt te worden van de wortelformule. Hierdoor is het totale vereist eigen vermogen kleiner dan de optelsom van de afzonderlijke buffers. In de wortelformule wordt namelijk verondersteld dat niet alle risico's zich op hetzelfde moment zullen voordoen (diversificatie). Wel wordt uitgegaan van een positieve samenhang (correlatie) tussen het renterisico, het aandelen- en vastgoedrisico en het kredietrisico. Per saldo heeft dit een risico-verlagend effect. Bij het pensioenfonds is dit voor de feitelijke beleggingsportefeuille eind 2024 - 225.794 en voor de strategische beleggingsportefeuille - 231.977.

Vastgesteld te Groningen d.d. 19 juni 2025

Het bestuur

J. (Joost) Hooghiem (voorzitter)

A.J. (Ale Jan) Algra

B.K. (Britta) van Boven

D. (Dick) van den Brand

J.S. (Johan) Douma (secretaris)

A.J. (Adriaan) den Herder

A.C.M. (Sandra) Melman

13. Overige gegevens

13.1 Statutaire bepalingen van resultaatbestemming

Ten aanzien van de bestemming van het saldo van baten en lasten is geen bepaling opgenomen in de statuten van het fonds. Het voorstel voor de resultaatbestemming 2024 is opgenomen in de paragraaf van de staat van baten en lasten in de jaarrekening.

13.2 Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds Gasunie te Groningen is aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2024.

Onafhankelijkheid

Als waarmede actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Gasunie, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 22.900.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 1.145.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn beoordeling van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. Op grond van overgangsrecht gelden genoemde artikelen, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden.

De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- Toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
- Het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn

vastgesteld;

- De kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- Het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn toereikende technische voorzieningen vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum hoger dan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. Hierbij merk ik op dat op grond van overgangsrecht de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet gelden, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Gasunie is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening voldoende. Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen toereikend zijn.

Apeldoorn, 19 juni 2025

drs. J.L.A. Schilder AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

13.3 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan het bestuur en de raad van toezicht van Stichting Pensioenfonds Gasunie

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2024

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening voor het boekjaar geëindigd op 31 december 2024 van Stichting Pensioenfonds Gasunie te Groningen gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Gasunie per 31 december 2024 en van het resultaat over 2024 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2024;
- de staat van baten en lasten over 2024;
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie *Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening*.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Gasunie (hierna ook wel het pensioenfonds) zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel en onze bevindingen moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies

Ons inzicht in het pensioenfonds

Stichting Pensioenfonds Gasunie voert als ondernemingspensioenfonds de pensioenregeling uit voor de (oud) medewerkers van Gasunie en Gasterra. Het vermogensbeheer en pensioenbeheer zijn uitbesteed aan gespecialiseerde dienstverleners. Het fonds beschikt over een eigen bestuursbureau waarmee zij de uitvoering door de externe vermogensbeheerder en pensioenuitvoerder monitort. Wij hebben bijzondere aandacht in onze controle besteed aan deze onderwerpen op basis van de activiteiten van het pensioenfonds en onze risicoanalyse.

Wij hebben de materialiteit bepaald en de risico's geïdentificeerd en ingeschat dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten, om in reactie op deze risico's de controlewerkzaamheden te bepalen ter verkrijging van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Materialiteit	€ 22,9 miljoen (2023: € 20 miljoen)
Toegepaste benchmark	1% van het (afgeronde) pensioenvermogen per 31 december 2024 (2023: 1% van het (afgeronde) pensioenvermogen), zijnde het totaal van de technische voorzieningen en het stichtingskapitaal en reserves.
Nadere toelichting	Wij hebben voor deze grondslag gekozen omdat dit het vermogen betreft dat de basis vormt voor de berekening van de (beleids)dekkingsgraad. Voor het bepalen van het percentage hebben wij gelet op de financiële positie van het pensioenfonds en de mate waarin de beleidsdekkingsgraad zich rondom een kritieke grens bevindt. Gelet op het reserveoverschot hebben wij de materialiteit gesteld op 1,0% van het pensioenvermogen. De wijze waarop wij de materialiteit hebben bepaald is niet gewijzigd ten opzichte van voorgaand boekjaar.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met de raad van toezicht en het bestuur overeengekomen dat wij aan de raad van toezicht en het bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven € 1,1 miljoen rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Opdrachtteam en gebruikmaken van het werk van specialisten

Wij hebben zorggedragen dat het opdrachtteam over de juiste kennis en vaardigheden beschikt die nodig zijn voor de controle van een ondernemingspensioenfonds. Wij hebben in het opdrachtteam specialisten opgenomen op het gebied van IT audit. Daarnaast hebben wij eigen deskundigen ingeschakeld voor de controle van de waardering van de derivaten.

Onze focus op fraude en het niet-naleven van wet- en regelgeving

Onze verantwoordelijkheid

Hoewel wij niet verantwoordelijk zijn voor het voorkomen van fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving en van ons niet verwacht kan worden dat wij het niet-naleven van alle wet- en regelgeving ontdekken, is het onze verantwoordelijkheid om een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening als geheel geen afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.

Onze controleaanpak met betrekking tot frauderisico's

Wij hebben de risico's geïdentificeerd en ingeschat op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening die het gevolg is van fraude. Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in het pensioenfonds en diens omgeving, de componenten van het interne beheersingssysteem, waaronder het risico-inschattingsproces en de wijze waarop het bestuur inspeelt op frauderisico's en het interne beheersingssysteem monitort en de wijze waarop de raad van toezicht het toezicht uitoefent, alsmede de uitkomsten daarvan.

Wij verwijzen naar hoofdstuk 4 "integraal risicomanagement" van het jaarverslag, waarin het bestuur zijn (fraude)risicoanalyse heeft opgenomen.

Wij hebben de opzet en de relevante aspecten van het interne beheersingssysteem en in het bijzonder de frauderisicoanalyse geëvalueerd alsook bijvoorbeeld de gedragscode, klokkenluidersregeling en de incidentenregistratie. Wij hebben de opzet en het bestaan geëvalueerd, en voor zover wij noodzakelijk achten, de werking getoetst van interne beheersmaatregelen gericht op het mitigeren van frauderisico's.

Als onderdeel van ons proces voor het identificeren van frauderisico's, hebben wij frauderisicofactoren overwogen met betrekking tot frauduleuze financiële verslaggeving, oneigenlijke toe-eigening van activa en omkoping en corruptie. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude.

In onze controle bouwen wij een element in van onvoorspelbaarheid. Ook hebben wij de uitkomst van andere controlewerkzaamheden beoordeeld en overwogen of er bevindingen zijn die aanwijzing geven voor fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving.

Wij houden rekening met het risico dat het bestuur interne beheersmaatregelen kan doorbreken, aangezien dit risico in alle organisaties aanwezig is. Vanwege dit risico hebben wij onder meer schattingen beoordeeld op tendenties die mogelijk een risico vormen op een afwijking van materieel belang, met name gericht op belangrijke gebieden die oordeelsvorming vereisen en significante schattingsposten, zoals toegelicht in de grondslagen in de jaarrekening, waaronder de subjectieve elementen in de waardering van de technische voorzieningen. Wij verwijzen in dit kader verder naar het kernpunt 'Waardering van en toelichting ten aanzien van de technische voorzieningen'.

Wij hebben geen frauderisico geïdentificeerd ten aanzien van de opbrengstenverantwoording.

Wij hebben kennisgenomen van de beschikbare informatie en om inlichtingen gevraagd bij leden van het bestuur, sleutelfunctionarissen (waaronder sleutelfunctiehouders, de compliance officer, medewerkers van het bestuursbureau en de uitvoeringsorganisatie) en de raad van toezicht.

Uit de door ons geïdentificeerde frauderisico's, ontvangen inlichtingen en andere beschikbare informatie volgen geen specifieke aanwijzingen voor fraude of vermoedens van fraude met een mogelijk materieel belang voor het beeld van de jaarrekening.

Onze controleaanpak met betrekking tot het risico van niet voldoen aan wet- en regelgeving

Wij hebben passende controlewerkzaamheden verricht inzake de naleving van de bepalingen van de relevante wet- en regelgeving die van directe invloed zijn op de verantwoorde bedragen en toelichtingen in de jaarrekening.

Daarnaast hebben wij de omstandigheden ingeschat met betrekking tot het risico van niet-naleven van wet- en regelgeving waarvan redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze van materiële invloed kunnen zijn op de jaarrekening. In lijn met NBA-handreiking 1144 *Specifieke verplichtingen vanuit de toezichtwet- en regelgeving voor de interne auditor en de externe accountant bij pensioenfondsen*, is onze inschatting gebaseerd op onze ervaring in de sector, afstemming met het bestuur, het kennis nemen van de systematische integriteitsrisicoanalyse(SIRA), het lezen van notulen, het kennismaken van rapporten van sleutelfunctiehouders en de compliance officer en het uitvoeren van gegevensgerichte werkzaamheden gericht op transactiestromen, jaarrekeningposten en toelichtingen.

We hebben verder kennisgenomen van correspondentie met toezichthouders en zijn alert gebleven op indicaties voor een (mogelijke) niet-naleving gedurende de controle. Ten slotte hebben we schriftelijk de bevestiging ontvangen dat alle bekende gebeurtenissen van niet-naleving van wet- en regelgeving met ons zijn gedeeld.

Onze controleaanpak met betrekking tot de continuïteitsveronderstelling

Zoals toegelicht in het onderdeel 'Continuïteit' van de 'Toelichting op de jaarrekening' van de jaarrekening, is de jaarrekening opgemaakt op basis van de continuïteitsveronderstelling. Bij het opmaken van de jaarrekening heeft het bestuur een specifieke beoordeling gemaakt van de mogelijkheid van het pensioenfonds om zijn continuïteit te handhaven en de activiteiten voort te zetten voor de voorzienbare toekomst.

Wij hebben de specifieke beoordeling met het bestuur besproken en professioneel-kritisch geëvalueerd. Wij hebben overwogen of de specifieke beoordeling van het bestuur op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, alle relevante gebeurtenissen en omstandigheden bevat waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds zijn activiteiten in continuïteit kan voortzetten en in hoeverre het pensioenfonds voldoet aan de vereisten rondom solvabiliteit en liquiditeit. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen.

Op basis van onze werkzaamheden hebben wij geen materiële onzekerheden ten aanzien van de continuïteit geïdentificeerd. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een pensioenfonds zijn continuïteit niet langer kan handhaven.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met de raad van toezicht en het bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

In vergelijking met voorgaand jaar, hebben wij geen relevante wijzigingen aangebracht in de kernpunten van onze controle.

Ontwikkeling en toelichting van de (beleids)dekkingsgraad	
Risico	De solvabiliteit van een pensioenfonds wordt gemeten aan de hand van de dekkingsgraad. De dekkingsgraad brengt de verhouding tussen de (netto) activa en pensioenverplichtingen tot uitdrukking en is daarmee een graadmeter voor de financiële positie van een pensioenfonds. De beleidsdekkingsgraad is de gemiddelde dekkingsgraad van de twaalf maanden voorafgaand aan het moment van vaststelling. Het pensioenfonds is wettelijk verplicht om de beleidsdekkingsgraad te hanteren als basis voor bepaalde beleidsbeslissingen, bijvoorbeeld inzake indexatie en kortingen. Daarnaast is de beleidsdekkingsgraad onder meer van belang om te bepalen of het pensioenfonds voldoende buffers heeft. De dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad zijn toegelicht in "4. Stichtingskapitaal en reserves" van de jaarrekening. Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de (beleids)dekkingsgraad niet juist wordt vastgesteld.
Onze controleaanpak	Door controle van de balans onderzoeken wij de samenstellende delen van de dekkingsgraad. De balans en daarmee de dekkingsgraad per 31 december 2024 hebben wij mede met gebruikmaking van de werkzaamheden van de certificerend actuaire gecontroleerd. Wij hebben de ontwikkelingen in de financiële positie van het pensioenfonds beoordeeld op basis van het actuair rapport van de certificerend actuaire en onze controle van de jaarcijfers. Vanwege de gevoeligheid van schattingselementen hebben wij specifiek aandacht besteed aan de waardering van de (illiquide) beleggingen en de waardering van de technische voorzieningen. De werkzaamheden die wij in dit kader hebben uitgevoerd zijn in de kernpunten hierna beschreven. Wij controleren geen andere maandelijkse dekkingsgraden dan de dekkingsgraad ultimo boekjaar. Ten aanzien van andere maandelijkse dekkingsgraden hebben wij de navolgende toetsingswerkzaamheden verricht, die minder zekerheid geven dan een controle van twaalf maands-dekkingsgraden: - Wij hebben de opzet van het totstandkomingsproces van de berekening van de maandelijkse dekkingsgraad onderzocht alsmede de juiste maandoerekening van zogenaamde key items vastgesteld. Dit jaar betroffen de key items de toepassing van de meest recente AG Prognosetafel 2024, de aanpassingen van de ziekenvoorziening en de toeslagverlening per 1 januari 2025 van respectievelijk 2,6% voor nieuwe deelnemers en 2,0% voor bestaande deelnemers. - Daarnaast heeft de certificerend actuaire een plausibiliteitstoets uitgevoerd op de ontwikkeling van de voorziening pensioenverplichtingen zoals gehanteerd in de bepaling van de dekkingsgraad gedurende het jaar in relatie tot de ontwikkelingen in de belangrijkste factoren, zoals de rentecurve. Wij hebben kennisgenomen van de uitkomst van deze werkzaamheden van de certificerend actuaire. Tevens hebben wij de toelichtingen met betrekking tot de (beleids)dekkingsgraad geëvalueerd.
Belangrijke observaties	Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd in de vaststelling van de dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad per 31 december 2024 en de gerelateerde toelichting in de jaarrekening.

Waardering en toelichting van beleggingen zonder genoteerde marktprijzen	
Risico	De beleggingen zijn een significante post op de balans van het pensioenfonds. Alle beleggingen dienen krachtens de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. De gerealiseerde en ongerealiseerde waardeontwikkeling van beleggingen dienen in de staat van baten en lasten te worden verwerkt als indirecte beleggingsopbrengsten. Voor een groot deel van de beleggingen is deze marktwaarde te verifiëren aan transacties die tot stand zijn gekomen op de financiële markten (marktprijzen). Er zijn ook beleggingen die worden gewaardeerd op basis van netto contante waardeberekeningen of een andere geschikte methode, waaronder de intrinsieke waarde per participatie voor posities in niet (beurs)genoteerde fondsen. De waarderingsonzekerheid neemt inherent toe bij netto contante waardeberekeningen en het gebruik van een andere geschikte methode en hangt samen met de beschikbaarheid en toepasbaarheid van marktgegevens. Bij het pensioenfonds betreffen dit de posities in indirect vastgoed, hypothekenfondsen en derivaten. Het pensioenfonds heeft de waarderingsgrondslagen voor de beleggingen beschreven in paragraaf "Toelichting op de jaarrekening - Grondslagen voor waardering van activa en passiva" en een nadere toelichting opgenomen in toelichting "1. Beleggingen voor risico pensioenfonds". Uit deze toelichting blijkt dat per 31 december 2024 € 109 miljoen in niet-(beurs)genoteerde vastgoedfondsen, voor € 122 miljoen in hypothekenfondsen en per saldo voor € 97 miljoen negatief is belegd in derivaten. Dit betreft circa 14% van de totale beleggingen. Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de beleggingen zonder genoteerde marktprijzen niet juist gewaardeerd zijn en dat de toelichting niet voldoet aan relevante verslaggevingsvereisten.
Onze controleaanpak	Wij hebben de gehanteerde waarderingsgrondslagen geëvalueerd en controlewerkzaamheden, waaronder het evalueren van de juiste werking van de interne beheersmaatregelen, uitgevoerd op de waardering van de beleggingen per 31 december 2024. - Voor de posities in niet-(beurs)genoteerde fondsen (indirect vastgoed en hypothekenfondsen) hebben wij de waardering gecontroleerd op basis van de gecontroleerde jaarrekeningen van de betreffende fondsen met daarin opgenomen de gecontroleerde waarde per aandeel of participatie per 31 december 2024. Verder hebben wij vastgesteld of de gekozen waarderingsgrondslagen en de belangrijkste uitgangspunten daarbij aansluiten op de grondslagen van het pensioenfonds. - Voor de waardering van de derivaten hebben wij een controle uitgevoerd op het gehanteerde waarderingsmodel en op de gehanteerde input waaronder de uit de markt afgeleide gegevens zoals valuta(termijn)koersen, rentevolatiliteit en rentecurves. Bij de uitvoering van deze werkzaamheden hebben wij eigen waarderingsspecialisten betrokken. Tevens hebben wij de toelichtingen met betrekking tot de beleggingen geëvalueerd.
Belangrijke observaties	Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd ten aanzien van de waardering van de beleggingen zonder genoteerde marktprijzen per 31 december 2024, de indirecte beleggingsopbrengsten en de gerelateerde toelichting in de jaarrekening.

Waardering van en toelichting ten aanzien van de technische voorzieningen	
Risico	De technische voorzieningen waaronder de voorziening pensioenverplichtingen betreffen een significante post in de balans van het pensioenfonds. De technische voorzieningen dienen krachtens de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. De waardering is gevoelig voor de gehanteerde (actuariële) veronderstellingen en schattingselementen. Hier ligt een aantal belangrijke conventies aan ten grondslag namelijk dat voor de waardering uitgegaan wordt van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur alsmede de meest recente informatie (tafels) omtrent de levensverwachting, zoals gepubliceerd door het Koninklijk Actuarieel Genootschap (AG). In aanvulling op de tafels wordt gecorrigeerd voor de ingeschatte ervaringssterfte bij het pensioenfonds, zijnde de fondsspecifieke ervaringssterfte. Deze veronderstellingen hebben tezamen met de hoogte van de kostenopslag, waaraan eveneens schattingen ten grondslag liggen, bijzondere aandacht gehad in onze controle. Wij hebben aan het subjectieve element ervaringssterfte en kostenopslag van de bepaling van de technische voorziening een frauderisico gekoppeld en de waardering en de toelichting daarop als kernpunt van onze controle aangemerkt. Het pensioenfonds heeft de waarderingsgrondslagen voor de voorziening pensioenverplichtingen beschreven in paragraaf "Toelichting op de jaarrekening - Grondslagen voor waardering van activa en passiva" en een nadere toelichting opgenomen in toelichting "5. Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds". Uit deze toelichting blijkt dat er een (schattings)wijziging heeft plaatsgevonden door aanpassing van de AG Prognosetafel 2024, resulterend in een stijging van de technische voorziening van € 3 miljoen euro. Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de technische voorzieningen niet toereikend gewaardeerd en toegelicht zijn.

Waardering van en toelichting ten aanzien van de technische voorzieningen	
Onze controleaanpak	Bij de controle van de technische voorzieningen hebben wij gebruikgemaakt van de werkzaamheden van de certificerend actuaire van het pensioenfonds. De certificerend actuaire onderzoekt onder meer de toereikendheid van de technische voorzieningen en de naleving van een aantal specifieke wettelijke bepalingen. De certificerend actuaire heeft daarbij gebruikgemaakt van de door ons in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens, waaronder de pensioenaanspraken van deelnemers. Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel over de jaarrekening als geheel hebben wij met de certificerend actuaire onze planning, werkzaamheden, verwachtingen en uitkomsten afgestemd voor de controle van boekjaar 2024. Hierbij hebben wij specifiek aandacht gevraagd voor de toets van de ervaringssterfte op basis van de toegepaste prognosetafels, de toereikendheid van de kostenopslag alsmede de toepassing van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. Wij hebben de gehanteerde waarderingsgrondslagen geëvalueerd en controlewerkzaamheden uitgevoerd op de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen per 31 december 2024: • Daartoe hebben wij ons een beeld gevormd van de redelijkheid van de aannames en schattingen van het bestuur met betrekking tot de gekozen actuariële grondslagen, alsmede de uitkomsten van het actuariële grondslagenonderzoek en de gehanteerde waarderingsgrondslagen besproken met de certificerend actuaire. • Hierbij hebben wij met inachtneming van het oordeel van de certificerend actuaire gelet op de besluitvorming van het bestuur, de recentheid van beschikbaar grondslagenonderzoek, de toetsing op de onderbouwing van de daarin opgenomen veronderstellingen, de uitkomsten van beschikbare tussentijdse evaluaties, de uitkomsten van de actuariële analyse over meerdere jaren en de aanwezigheid van een consistente gedragslijn. • Daarnaast hebben wij controlewerkzaamheden uitgevoerd om de gehanteerde basisgegevens te toetsen mede met behulp van data-analyse, waaronder het evalueren van de juiste werking van de interne beheersmaatregelen bij de pensioenuitvoeringsorganisatie, het verrichten van aansluitwerkzaamheden met de pensioenadministratie voor wat betreft de aantallen en de aanspraken en het beoordelen van het verloop en de uitkomsten van de actuariële analyse. Tevens hebben wij de toelichtingen ten aanzien van de technische voorzieningen geëvalueerd.
Belangrijke observaties	Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd ten aanzien van de waardering per 31 december 2024 of de toelichting van de technische voorzieningen.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Het jaarverslag omvat andere informatie naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist voor het bestuursverslag en de overige gegevens.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Beschrijving van verantwoordelijkheden voor de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of het pensioenfonds in staat is om zijn werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om het pensioenfonds te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds zijn activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Het besluit van het bestuur tot vaststelling van de jaarrekening is onderworpen aan de goedkeuring van de raad van toezicht.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fraude of fouten ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. De sectie 'Informatie ter ondersteuning van ons oordeel' hierboven, bevat een informatieve samenvatting van onze verantwoordelijkheden en de uitgevoerde werkzaamheden als basis voor ons oordeel.

Onze controle bestond verder onder andere uit:

- het in reactie op de ingeschatte risico's uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van het pensioenfonds;

- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen;
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Communicatie

Wij communiceren met de raad van toezicht en het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met de raad van toezicht en het bestuur hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Den Haag, 19 juni 2025

EY Accountants B.V.

w.g drs. J. Slager RA

14. Bijlagen

SFDR (Sustainable Finance Disclosure Regulation)

Model voor periodieke informatieverschaffing voor de financiële producten als bedoeld in artikel 8, leden 1, 2 en 2 bis, van Verordening (EU) 2019/2088 en artikel 6, eerste alinea, van Verordening (EU) 2020/852

Productbenaming: Stichting Pensioenfonds Gasunie

Identificatiecode voor juridische entiteiten (LEI): 35KMR27T8BNUOZCFLU31

Ecologische en/of sociale kenmerken (E/S-kenmerken)

1. Heeft dit financiële product een duurzame beleggingsdoelstelling?

☒ ☒ ☐ Ja

- ☐ Er zijn **duurzame beleggingen met een milieudoelstelling** gedaan: ____%
- ☐ in economische activiteiten die als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie
 - ☐ in economische activiteiten die niet als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie

☐ Er zijn **duurzame investeringen met een sociale doelstelling** gedaan: ____%

☐ ☒ ☒ Nee

- ☐ Het product **promootte ecologische/sociale (E/S) kenmerken** en hoewel het geen duurzame beleggingen als doelstelling had, had het een minimaal aandeel duurzame beleggingen van: ____%
- ☐ met een milieudoelstelling in economische activiteiten die als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie
 - ☐ met een milieudoelstelling in economische activiteiten die niet als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie
 - ☐ met een sociale doelstelling
- ☒ Het product promootte E/S-kenmerken, maar **deed geen duurzame beleggingen**

Duurzame belegging: een belegging in een economische activiteit die bijdraagt aan het behalen van een ecologische of een sociale doelstelling, mits deze belegging geen ernstige afbreuk doet aan ecologische of sociale doelstellingen en de ondernemingen waarin is belegd, praktijken op het gebied van goed bestuur toepassen.

De **EU-taxonomie** is een classificatiesysteem dat is vastgelegd in Verordening (EU) 2020/852. Het gaat om een lijst van **ecologisch duurzame economische activiteiten**. Die verordening bevat geen lijst van sociaal duurzame economische activiteiten. Duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling kunnen wel of niet op de taxonomie zijn afgestemd.

Stichting Pensioenfonds Gasunie verbindt zich niet tot duurzame beleggingen zoals die gedefinieerd zijn in Verordening (EU) 2019/2088. Het is echter wel mogelijk dat deze in 2024 deel hebben uitgemaakt van de beleggingsportefeuille van Stichting Pensioenfonds Gasunie. De beleggingsportefeuille van Stichting Pensioenfonds Gasunie bevatte in 2024 geen beleggingen met een duurzame beleggingsdoelstelling.

2. In hoeverre is voldaan aan de ecologische en/of sociale kenmerken die dit financiële product promoot?

Hoe hebben de duurzaamheidsindicatoren gepresteerd?

Duurzaamheidsindicatoren meten hoe de ecologische of sociale kenmerken die het financiële product promoot, worden verwezenlijkt.

Beleggingen van het fonds in aandelen, bedrijfsobligaties, onroerend goed en hypotheeklen hebben in 2024 zowel ecologische- (E) als sociale karakteristieken (S) gepromoot, zoals bedoeld in artikel 8 van de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR).

1. Het fonds heeft in 2024 belegd conform de normen en waarden van de deelnemers. Het fonds belegde daarom volgens de duurzaamheidsprincipes van de UNPRI en UN Global Compact. Het fonds heeft wat betreft de aandelenportefeuille uitgesloten op basis van directe betrokkenheid bij controversiële wapens en nucleair. Producenten van tabak zijn in 2024 ook uitgesloten, alsmede bedrijven die zich richten op arctisch boren, thermische kolen en "oil sands". In de bedrijfsobligatieportefeuille zijn in 2024 de beleggingen in bedrijven met een slechte ESG controversy score zoveel als mogelijk beperkt. Wat betreft bedrijven met de slechtste ESG controversy score, hierin belegt het fonds eind 2024 minder dan de benchmark. De ESG controversy score is bepaald op basis van ESG relevante incidenten en gemonitord door Sustainalitics. Voordat er sprake was van het uitsluiten van bepaalde bedrijven is eerst door engagen geprobeerd om de ESG controversy score te verbeteren.

2. Het fonds heeft in 2024 actief invulling gegeven aan de maatschappelijke rol die het als institutionele belegger kan spelen via het duurzaam beleggen beleid voor een beter milieu en een betere maatschappij. De aandelenportefeuille van het fonds heeft per eind 2024 een 19% hogere ESG-score dan de standaard benchmark. Het fonds streeft een 20% hogere ESG-score na. Het fonds gebruikt hiervoor ESG data van MSCI. De vastgoedportefeuille van het fonds heeft eind 2024 een hogere GRESB score (91) dan de gemiddelde GRESB score (88). Zowel wat betreft de aandelenbeleggingen als de onroerend goed beleggingen heeft het fonds in 2024 zo op Algemene vergaderingen van Aandeelhouders gestemd dat een bijdrage is geleverd voor een beter milieu en een betere maatschappij. Eind 2024 is het fonds belegd in 67 Europese staats(gerelateerde) obligaties. De beleggingen

in staats(gerelateerde) obligaties bestaan voor 17,0% uit green bonds, voor 0,7% uit social bonds en voor 4,9% uit sustainable bonds, dit is gezamenlijk 23,6% van het totaal aan staats(gerelateerde) obligaties. Eind 2023 was dit gewicht 15,8%.

3. Het fonds heeft in 2024 een bijdrage geleverd aan het beperken van de klimaatverandering. De aandelenportefeuille van het fonds is per eind 2024 belegd conform een op maat gemaakte ACWI Climate Transition Benchmark. De bedrijven waarin het fonds per eind 2024 belegd is hebben een CO2 voetafdruk van 263 (ton CO2/mEUR EVIC), 32% lager dan de CO2 voetafdruk van de standaard ACWI benchmark met 388 (ton CO2/mEUR EVIC). In de hypotheekportefeuille van het fonds zijn hypotheekgevers in 2024 aangemoedigd om energie besparende maatregelen te nemen. Aanvullende financiering om het huis te vergroenen is in 2024 met een korting verkregen. Het percentage energielabel A of hoger ligt hoger dan de benchmark. Eind 2024 behoort 28% van de woningen gefinancierd door de door het fonds verstrekte hypotheek tot de 15% meest energiezuinige woningen van Nederland met energielabel A en beter. Ook leverde dit een CO2 besparing door energiebesparende maatregelen. De CO2 voetafdruk van de kredietobligatieportefeuille komt per eind 2024 uit op 89,9 (ton CO2/mEUR EVIC), 1,6% lager dan de CO2 voetafdruk van de standaard benchmark met 91,4 (ton CO2/mEUR EVIC). Wat betreft de hypotheekbeleggingen heeft het fonds, door energiebesparende maatregelen is de CO2 uitstoot gereduceerd van 1190 naar 1066 ton CO2 voor de volledige hypotheekportefeuille.

2.1 En hoe was de prestatie in vergelijking tot voorafgaande perioden?

Er is over 2023 niet gerapporteerd over bovengenoemde duurzaamheidsindicatoren.

2.2 Wat waren de doelstellingen van de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan en hoe droeg de duurzame belegging bij tot die doelstellingen?

Het fonds heeft geen duurzame beleggingen gedeeltelijk gedaan.

2.3 Hoe hebben de duurzame beleggingen die dit financiële product gedeeltelijk heeft gedaan geen ernstige afbreuk gedaan aan ecologisch of sociaal duurzame beleggingsdoelstellingen?

Omdat het fonds geen duurzame beleggingen gedeeltelijk heeft nagestreefd is dit niet van toepassing.

3. Hoe is in dit financiële product rekening gehouden met de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren?

De **belangrijkste ongunstige effecten** zijn de belangrijkste negatieve effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren die verband houden met ecologische en sociale thema's en arbeidsomstandigheden, eerbiediging van de mensenrechten en bestrijding van corruptie en omkoping.

Het fonds heeft in 2024 niet alle belangrijkste ongunstige effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren in aanmerking genomen zoals die zijn gedefinieerd in de wet. Voor pensioenfondsen is er ruimte om te kiezen of zij dit wel of niet doen. Wel legt het fonds uit wat de redenen zijn voor het niet in aanmerking nemen van de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren. Het fonds neemt een aantal ongunstige effecten wel mee in het beleggingsbeleid. Het gaat daarbij om de volgende onderwerpen:

- CO2 voetafdruk bedrijven;

- Schending van de duurzaamheidsprincipes van UNGC en OESO;
- Blootstelling aan controversiële wapens;
- Blootstelling aan productie chemische stoffen;
- Blootstelling aan schending mensenrechten;
- Blootstelling aan omkoping en corruptie.

4. Wat waren de grootste beleggingen van dit financiële product?

Waardepapier	Assetcategorie	Sector	Waarde (EUR)	% van portefeuille	Land
APPLE INC	Aandelen	Informatietechnologie	52.707.425	2,3%	US
NVIDIA CORP	Aandelen	Informatietechnologie	49.226.266	2,2%	US
FRENCH REPUBLIC ZCP 08-10-25	Vastrentende waarden	Overheid	46.156.350	2,0%	FR
GERMAN TREASURY BILL ZCP 14-05-25	Vastrentende waarden	Overheid	45.291.671	2,0%	DE
MICROSOFT CORP	Aandelen	Informatietechnologie	44.372.085	2,0%	US
NETHERLANDS GOVERNMENT 3.25% 15-01-44	Vastrentende waarden	Overheid	32.373.388	1,4%	NL
AMAZON.COM INC	Aandelen	Cyclische goederen	29.131.941	1,3%	US
UNITED STATES TREASURY BILL ZCP 25-03-25	Vastrentende waarden	Overheid	23.052.719	1,0%	US
UNITED STATES TREASURY BILL ZCP 18-02-25	Vastrentende waarden	Overheid	20.073.275	0,9%	US
DUTCH TREASURY CERTIFICATE ZCP 30-01-25	Vastrentende waarden	Overheid	19.956.400	0,9%	NL
FRANCE TREASURY BILL BTF ZCP 26-03-25	Vastrentende waarden	Overheid	19.882.400	0,9%	FR
NETHER 0 01/15/52	Vastrentende waarden	Overheid	19.871.640	0,9%	NL
RAGB 3.8 01/26/62	Vastrentende waarden	Overheid	19.786.461	0,9%	AT
UNITED STATES TREASURY BILL ZCP 01-04-25	Vastrentende waarden	Overheid	19.306.439	0,9%	US
UNITED STATES TREASURY BILL ZCP 11-03-25	Vastrentende waarden	Overheid	18.395.676	0,8%	US

De lijst bevat de beleggingen die het grootste aandeel beleggingen van het financiële product vormen tijdens de referentieperiode, te weten: 2024.

5. Wat was het aandeel duurzaamheidsgerelateerde beleggingen?

Het aandeel duurzaamheidsgerelateerde beleggingen was 65,6%.

5.1 Hoe zag de activa-allocatie eruit?

De activa-allocatie van het fonds per eind 2024 is bepaald op de werkelijke gewichten voor Aandelen (49,4%), Staats(gerelateerde) obligaties en covered bonds (22,6%), Grondstoffen (6,5%), Bedrijfsobligaties (6,1%), Hypotheken (5,3%), Onroerend goed beursgenoteerd (4,8%), Onroerend goed niet beursgenoteerd (4,8%) en Kas+renteswaps (0,5%). Op basis van onderstaande indeling valt hiervan:

- onder categorie #1A: totaal 0%;
- onder categorie #1B: Aandelen, Bedrijfsobligaties, Onroerend goed niet beursgenoteerd en Hypotheken, totaal 65,6%;
- onder categorie #2: Staats(gerelateerde) obligaties en covered bonds, Grondstoffen, Onroerend goed beursgenoteerd en Kas+renteswaps, totaal 34,4%.

De activa-allocatie beschrijft het aandeel beleggingen in bepaalde activa.

#1 Afgestemd op E/S kenmerken omvat de beleggingen van het gebruikte financiële product om te voldoen aan de ecologische of sociale kenmerken die het financiële product promoot.

#2 Overige omvat de overige beleggingen van het financiële product die niet zijn afgestemd op de ecologische of sociale kenmerken en evenmin als duurzame belegging kwalificeren.

De categorie #1 Afgestemd op E/S kenmerken omvat:

- Subcategorie #1A Duurzaam omvat duurzame beleggingen met ecologische of sociale doelstellingen.
- Subcategorie #1B Overige E/S kenmerken omvat beleggingen die zijn afgestemd op de ecologische of sociale kenmerken die niet als duurzame belegging kwalificeren.

5.2 In welke economische sectoren werd belegd?

Sector	% van portefeuille
Overheden	26,2%
Informatietechnologie	13,7%
Consumentengoederen	12,6%
Vastgoed	10,6%
Financiële instellingen	10,5%
Industrie	6,0%
Gezondheidszorg	4,6%
Supranationalen	3,0%
Energie	2,3%
Door onderpand gedekt	1,7%
Grondstoffen	1,6%
Nutsvoorzieningen	1,3%
Overig	5,8%

6. In hoeverre waren de duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling afgestemd op de EU-taxonomie?

0%, aangezien dit onderdeel betrekking heeft op duurzame beleggingen.

Om te bepalen of aan de EU-taxonomie wordt voldaan, bevatten de criteria voor **fossiel gas** emissiegrenswaarden en de omschakeling naar hernieuwbare energie of koolstofarme brandstoffen tegen eind 2035. Voor **kernenergie** bevatten de criteria uitgebreide regels inzake veiligheid en afvalbeheer.

Faciliterende activiteiten maken het rechtstreeks mogelijk dat andere activiteiten een substantiële bijdrage leveren aan een ecologische doelstelling.

Transitieactiviteiten zijn activiteiten waarvoor nog geen koolstofarme alternatieven beschikbaar zijn en die onder meer broeikasemissieniveaus hebben die overeenkomen met de beste prestaties.

6.1 Heeft het financiële product belegd in activiteiten in de sectoren fossiel gas en en/of kernenergie die aan de EU-taxonomie voldoen?

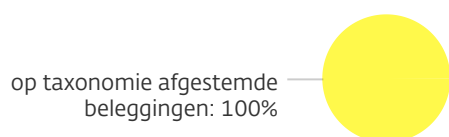
- ☐ Ja
- ☐ In fossiel gas
- ☐ In kernenergie
- ☒ Nee

Activiteiten in de sectoren fossiel gas en/of kernenergie zullen alleen aan de EU-taxonomie voldoen indien zij bijdragen aan het beperken van de klimaatverandering ("klimaatmitigatie") en geen ernstige afbreuk doen aan de doelstellingen van de EU-taxonomie. De uitgebreide criteria voor economische activiteiten in de sectoren fossiel gas

en kernenergie die aan de EU-taxonomie voldoen, zijn vastgesteld in Gedelegeerde Verordening (EU) 2022/1214 van de Commissie.

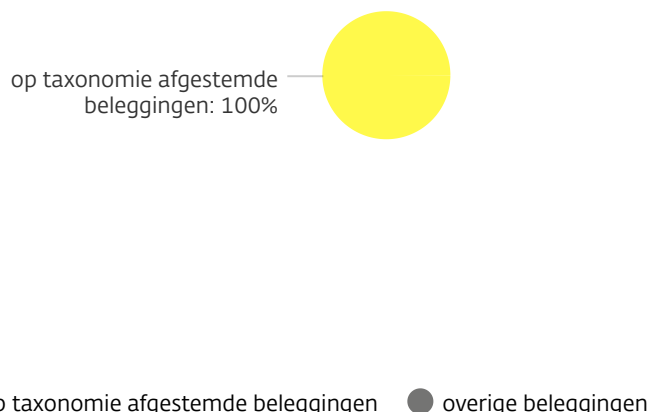
De onderstaande grafieken tonen in groen het percentage beleggingen dat was afgestemd op de EU- taxonomie. Aangezien er geen geschikte methode is om te bepalen of overheidsobligaties zijn afgestemd op de taxonomie*, toont de eerste grafiek de afstemming op de taxonomie voor alle beleggingen van het financiële product, met inbegrip van overheidsobligaties, terwijl de tweede grafiek de afstemming op de taxonomie toont voor uitsluitend de beleggingen van het financiële product anders dan in overheidsobligaties.

1. Afstemming op taxonomie van beleggingen met inbegrip van overheidsobligaties*

● op taxonomie afgestemde beleggingen ● overige beleggingen

2. Afstemming op taxonomie van beleggingen exclusief overheidsobligaties*

* In deze grafieken omvatten 'overheidsobligaties' alle blootstellingen aan overheidsschulden.

6.2 Wat was het aandeel beleggingen in transitie- en faciliterende activiteiten?

0%. Over 2024 was er geen minimaandeel gedefinieerd omdat het fonds zich niet heeft gecommitteerd aan duurzame beleggingen met een milieudoelstelling die zijn afgestemd op de EU-taxonomie.

6.3 Hoe verhiel het percentage op de EU-taxonomie afgestemde zich tot eerdere referentieperiodes?

In voorgaande periodieke verslagen is hier niet over gerapporteerd.

✉ 7. Wat was het aandeel duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling die niet op de EU-taxonomie zijn afgestemd?

Niet van toepassing, aangezien dit onderdeel betrekking heeft op duurzame beleggingen.

👥 8. Wat was het aandeel van sociaal duurzame beleggingen?

Niet van toepassing, aangezien dit onderdeel betrekking heeft op duurzame beleggingen.

🏦 9. Welke beleggingen zijn opgenomen in #2. Overige? Waarvoor waren deze bedoeld en waren er ecologische of sociale minimumwaarborgen?

Beleggingen in staats(gerelateerde) obligaties en covered bonds, grondstoffen, onroerend goed beursgenoteerd en kas+renteswaps vallen onder categorie #2 Overige. Deze categorieën zijn in 2024 gebruikt om het renterisico van het fonds af te dekken, aan de verplichtingen te voldoen en rendement te genereren. Hiervoor golden geen ecologische of sociale minimumwaarborgen.

10. Welke maatregelen zijn er in de referentieperiode getroffen om aan de ecologische en/of sociale kenmerken te voldoen?

Gedurende 2024 zijn onderstaande maatregelen getroffen om te voldoen aan de ecologische en/of sociale kenmerken:

Engagement

De vermogensbeheerders voor de beleggingscategorieën aandelen, bedrijfsobligaties en onroerend goed zijn in gesprek gegaan met ondernemingen waarin wordt belegd.

Stemmen

Daarnaast hebben de vermogensbeheerders voor de beleggingscategorieën aandelen en onroerend goed actief gebruik gemaakt van aandeelhoudersrechten om lange termijn waarde creatie te bevorderen bij de ondernemingen waarin wordt belegd.

11. Hoe heeft dit product gepresteerd ten opzichte van de referentiebenchmark?

Referentiebenchmarks zijn indices waarmee wordt gemeten of het financiële product voldoet aan de ecologische of sociale kenmerken die dat product promoot.

Voor dit financiële product is geen specifieke index als referentiebenchmark aangewezen om te meten of het financiële product voldoet aan de ecologische of sociale kenmerken die het promoot. Daarom is deze vraag niet van toepassing.

11.1 Waarin verschilt de referentiebenchmark van de brede marktindex?

Niet van toepassing, omdat er geen specifieke index als referentiebenchmark is aangewezen om te bepalen of dit financiële product is afgestemd op de ecologische en/of sociale kenmerken die het promoot.

11.2 Hoe heeft dit financiële product gepresteerd wat betreft de duurzaamheidsindicatoren voor het bepalen van de afstemming van de referentiebenchmark op de gepromote ecologische of sociale kenmerken?

Niet van toepassing, omdat er geen specifieke index als referentiebenchmark is aangewezen om te bepalen of dit financiële product is afgestemd op de ecologische en/of sociale kenmerken die het promoot.

11.3 Hoe heeft dit financiële product gepresteerd ten opzichte van de referentiebenchmark?

Niet van toepassing, omdat er geen specifieke index als referentiebenchmark is aangewezen om te bepalen of dit financiële product is afgestemd op de ecologische en/of sociale kenmerken die het promoot.

11.4 Hoe heeft dit financiële product gepresteerd ten opzichte van de brede marktindex?

Niet van toepassing, omdat er geen specifieke index als referentiebenchmark is aangewezen om te bepalen of dit financiële product is afgestemd op de ecologische en/of sociale kenmerken die het promoot.

Woordenboek

A

All-in salaris Het totaal van het salaris plus de uitkering 13e maand plus de uitkering 14e maand.

Anw Bij uw overlijden heeft uw partner mogelijk recht op een Anw-uitkering. Uw partner kan in aanmerking komen voor een Anw-uitkering als deze jonger is dan zijn of haar AOW-leeftijd en aan minimaal één van de volgende voorwaarden voldoet:

- uw partner is geboren voor 1950;
- uw partner heeft een kind jonger dan 18 jaar;
- uw partner is minimaal 45% arbeidsongeschikt.

De hoogte van de Anw-uitkering is afhankelijk van het inkomen van uw partner. De Sociale Verzekeringsbank (SVB) voert de Anw uit. Kijk voor meer informatie op www.svb.nl.

AOW Vanaf uw AOW-leeftijd ontvangt u AOW van de overheid. Dit is een basisinkomen. De hoogte hiervan hangt af van uw persoonlijke omstandigheden. De Sociale Verzekeringsbank (SVB) voert de AOW uit. Kijk voor meer informatie op www.svb.nl.

Attestatie de vita Dit is een ander woord voor een verklaring van in-leven-zijn. Eén keer per jaar vraagt het pensioenfonds aan alle gepensioneerden die in het buitenland wonen, zo'n verklaring. Het bewijs van in leven zijn moet worden ingevuld en voorzien van een officiële stempel of verklaring. Deze moet door de ambassade, het consulaat, de burgerlijke stand of door een notaris in het land waar de gepensioneerde woont gegeven worden. Als de attestatie de vita wordt teruggestuurd, zorgen wij voor de doorbetaling van het pensioen.

B

Beleggingsmix Er zijn veel verschillende soorten beleggingen. Dit zijn bijvoorbeeld aandelen of obligaties. De combinatie van verschillende soorten beleggingen is een beleggingsmix. De kenmerken van de beleggingen en de totale mix leveren meer of juist minder risico op.

Beleggingsprofiel Dit is de manier waarop voor u wordt belegd. Het heet ook wel risicoprofiel. Het zegt iets over hoeveel risico men neemt met het beleggen voor uw pensioen. Er zijn verschillende soorten. Dit zijn bijvoorbeeld offensief (meer risico) of defensief (zo min mogelijk risico).

Beleidsdekkingsgraad

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde over de actuele dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden. De actuele dekkingsgraad wordt maandelijks berekend aan de hand van de rentetermijnstructuur die De Nederlandsche Bank maandelijks publiceert.

Bereikbaar pensioen

Het pensioen dat u kunt opbouwen als u tot uw pensioendatum pensioen blijft opbouwen bij Pensioenfonds Gasunie. Op het Uniform Pensioenoverzicht dat u ieder jaar ontvangt, staat hoeveel pensioen u heeft opgebouwd en hoeveel u nog kunt opbouwen als u werkzaam blijft bij Gasunie of GasTerra.

Bijzonder partnerpensioen

Als u overlijdt, krijgt uw partner een partnerpensioen. Gaat u uit elkaar, dan heeft uw ex-partner ook recht op een deel van het partnerpensioen. Dit heet het bijzonder partnerpensioen. Als u uit elkaar gaat, maken u en uw ex-partner afspraken over de verdeling van het pensioen. Want uw ex-partner heeft namelijk recht op (een deel van) uw pensioen opgebouwd tot echtscheidingsdatum en het partnerpensioen.

Buffer (of reserve)

In de nieuwe regels voor pensioen kunnen werkgevers en werknemers kiezen voor de solidaire premieregeling. Daarbij hebben deelnemers een aandeel in het gezamenlijke vermogen. Ook is er een buffer. Dit heet ook wel solidariteitsreserve. Deze buffer helpt bij het opvangen van financiële tegenvallers of andere risico's. De buffer groeit door de inleg en/of uit de winsten op beleggingen.

Werkgevers en werknemers kunnen ook kiezen voor de flexibele premieregeling. Daarbij is het ook mogelijk om samen sommige tegenvallers op te vangen. Bijvoorbeeld bij prijsstijgingen. Hiervoor zet het fonds dan geld opzij in de risicodelingsreserve. Dit gebeurt alleen als werkgevers en werknemers hiervoor kiezen.

C**Conversie**

Het omzetten van pensioen in een ander soort pensioen. Bijvoorbeeld als een deelnemer (werknemer) gaat scheiden. De ex-partner heeft dan recht op een deel van het tijdens het huwelijk opgebouwde ouderdomspensioen van de deelnemer van het pensioenfonds. Als dit deel wordt omgezet naar een eigen pensioen voor de ex-partner, wordt dit wel conversie genoemd.

CPI

Deze index geeft de gemiddelde stijging van prijzen (inflatie) aan. Er bestaan indexen voor verschillende soorten inkomens. De consumentenprijsindex is de belangrijkste en geldt voor alle huishoudens. U vindt deze index in het Statistisch Bulletin van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS)

Crisisplan

In een crisisplan staat beschreven wat het bestuur gaat doen als het pensioenfonds in een crisissituatie terecht komt of dreigt te komen.

D**Deelnemer**

In een pensioenregeling spreken wij over deelnemers. Dit zijn werknemers die een pensioen opbouwen. Voor hen wordt er tijdens hun dienstverband premie betaald aan het fonds. Als iemand uit dienst gaat, maar nog wel pensioen opbouwt, is hij ook een deelnemer.

Defensief

Met defensief beleggen nemen we minder risico met beleggen. Uw pensioen valt waarschijnlijk ook wat lager uit. Hier staat tegenover dat het pensioen dat u kunt verwachten minder schommelt. Op deze manier beleggen kan aantrekkelijk zijn als er voor een kortere periode belegd wordt.

Dekkingsgraad

De dekkingsgraad geeft aan of het pensioenfonds met het huidige kapitaal ook werkelijk alle huidige en toekomstige pensioenen zou kunnen uitkeren. De dekkingsgraad wordt berekend door het vermogen van het pensioenfonds te delen door de huidige en toekomstige pensioenverplichtingen. Dit percentage is de dekkingsgraad.

E**Evenwichtige
belangenafweging**

De besluiten van een pensioenfonds raken verschillende groepen deelnemers. Zoals bijvoorbeeld de jongere en oudere deelnemers en de mensen die nu pensioen ontvangen. Van de wet moet het fonds bij elk besluit ervoor zorgen dat de belangen van alle groepen met elkaar in balans zijn. Ook moet het fonds bij elk besluit opschrijven hoe het met de belangen van elke groep omgaat.

Ex-deelnemer

Dit is iemand die geen pensioen meer opbouwt. Dit is het geval als het deelnemerschap is beëindigd, anders dan door het bereiken van de pensioeningangsdatum of door overlijden. Ex-deelnemers worden ook wel slapers of gewezen deelnemers genoemd.

F**Flexibele premieregeling**

Dit is een van de twee mogelijke regelingen binnen de nieuwe regels voor pensioen. Werkgevers en werknemers kiezen samen welke regeling zij willen. De belangrijkste kenmerken van de flexibele premieregeling zijn:

1. U bouwt een persoonlijke pensioenpot op
2. Als u met pensioen gaat, dan zet u dit kapitaal om in een pensioen.
3. U kiest zelf hoe u uw inleg wilt beleggen, binnen de keuzes van uw regeling
4. Het is mogelijk om sommige risico's samen met andere deelnemers op te vangen. Dit zijn bijvoorbeeld langdurige ziekte of prijsstijgingen.
5. Als u met pensioen gaat, dan kunt u kiezen wat u wilt: een vaste uitkering of een uitkering die met de economie meebeweegt.

Franchise

Dat is het deel van het salaris waarover geen ouderdomspensioen wordt opgebouwd. Dat is namelijk niet nodig, omdat u naast ouderdomspensioen van Pensioenfonds Gasunie ook AOW van de overheid krijgt. De franchise is dus eigenlijk het deel van het loon waarvoor de AOW al in een pensioen voorziet.

G**Gemoedsbezwaren**

Een werkgever of werknemer kan bezwaren hebben tegen de pensioenregeling. Als die ingrijpend zijn, bijvoorbeeld van religieuze aard, noemen wij het gemoedsbezwaren. In dat geval is het mogelijk dat zij niet hoeven mee te doen met de collectieve pensioenregeling. Dat staat zo in de wet. Dat betekent niet dat de werknemer geen premie meer betaalt. Die gaat gewoon door. Die wordt alleen op een andere manier verwerkt. Het geld komt op een soort 'spaarrekening'. Bij pensioen wordt het bedrag aan de werknemer uitbetaald. Of aan zijn nabestaanden als hij eerder is overleden.

Geregistreerde partner

Partners kunnen hun partnerschap laten registreren bij de burgerlijke stand, in plaats van te trouwen. De gevolgen zijn bijna gelijk aan die van een huwelijk. Ook als het gaat om het pensioen. Geregistreerde partners hebben net als echtgenoten recht op partnerpensioen bij overlijden.

Gewezen deelnemer

U bent een gewezen deelnemer als u vroeger pensioen hebt opgebouwd bij het pensioenfonds, maar dat nu niet meer doet. U hebt dan nog wel pensioen staan bij het pensioenfonds, maar u bent nog niet met pensioen. Gewezen deelnemers worden ook wel slapers of ex-deelnemers genoemd.

H

Huwelijkse voorwaarden

Schriftelijke afspraken die u voor of tijdens het huwelijk bij de notaris maakt over wat wel en niet in de huwelijksgoederengemeenschap valt.

I

Indexatie

Toeslag op uw pensioen in verband met gestegen kosten van levensonderhoud. Een ander woord voor indexatie is toeslagverlening.

Invaren

Invaren is een woord dat we gebruiken bij de nieuwe regels voor pensioen. Het betekent dat we de pensioenuitkeringen en de tot nu toe opgebouwde pensioenen óók omzetten naar pensioen binnen de nieuwe regels. Zo blijven de 'oude' en de 'nieuwe' pensioenen in één pot bij elkaar. We rekenen het 'oude' pensioen dan om naar 'nieuw' pensioen, onder de nieuwe regels. Het is niet verplicht. De 'oude' pensioenen kunnen ook blijven staan onder de afspraken van nu. Werkgevers en werknemers besluiten samen of zij dit willen.

J

Jaagrondslag

De jaagrondslag is het naar tijdsduur gewogen gemiddelde van de all-in salarissen zoals die hebben gegolden gedurende de laatste 12 maanden voorafgaand aan de berekeningsdatum van het pensioen.

K

Kapitaal

Bij de nieuwe regels voor pensioen groeit uw pensioenpot doordat u samen met uw werkgever geld inlegt. Ook beweegt de pot mee met winsten of verliezen op de beleggingen. Deze pensioenpot noemen we ook wel het kapitaal. Dit is het totale bedrag dat voor uw pensioen gespaard wordt. Als u met pensioen gaat, dan zetten we het bedrag om in een (bijvoorbeeld maandelijkse) pensioenuitkering. Het woord vermogen komt hier ook wel eens voor.

N

Nieuw pensioenstelsel

We krijgen in Nederland nieuwe regels voor pensioen. De overheid, werkgevers en werknemers zien namelijk dat de huidige regels niet goed meer werken. Ze zijn verouderd. Zo leven we bijvoorbeeld langer dan vroeger en wisselen we vaker van baan. Ook is het nu niet altijd duidelijk hoeveel we betalen voor ons pensioen. Dit verandert met de nieuwe regels voor ons pensioenstelsel. De nieuwe regels staan in de Wet toekomst pensioenen. Alle pensioenen moeten hier vanaf 1 januari 2028 aan voldoen. Ook uw pensioen verandert hierdoor. De eerste stap is dat werkgevers en werknemers samen besluiten hoe uw nieuwe pensioen eruit komt te zien. Zij kunnen kiezen tussen een flexibele premieregeling of een solidaire premieregeling.

O

Offensief

Met beleggingen kunnen wij meer of minder risico nemen. Als we meer risico nemen, hebben we vaak ook meer kans op winst. Maar het kan ook verlies opleveren. Dit heet offensief beleggen. Het pensioen dat u kunt verwachten gaat daardoor omhoog. Maar het kan ook lager uitvallen. Op deze manier beleggen kan aantrekkelijk zijn als er voor een langere periode belegd kan worden.

Ouderdomspensioen

De uitkering die u krijgt vanaf de datum dat het pensioen ingaat tot het moment dat u overlijdt.

P

Partner

De persoon met wie u getrouwd bent, met wie u een geregistreerd partnerschap hebt, of met wie u ongehuwd samenwoont en die u heeft aangemeld als partner zoals omschreven in het pensioenreglement.

Partnerpensioen

De uitkering die uw partner krijgt als u overleden bent.

Pensioengevend salaris

Dit is het deel van uw bruto jaarsalaris dat meetelt voor de opbouw van uw pensioen. Het salaris per jaar inclusief de uitkering 13e maand en de uitkering 14e maand plus eventuele toeslagen.

Pensioengrondslag

Het deel van uw jaargrondslag waarover u pensioen opbouwt. Dit is het pensioengevende jaarsalaris - franchise.

Ploegentoeslagpensioen

Het aanvullende ouderdomspensioen dat verkregen wordt uit de opbouw van ouderdomspensioen over de ploegentoeslag.

Prijnsindex

Het percentage waarmee de consumentenprijzen stijgen. Bij het pensioenfonds Gasunie geldt hiervoor de Consumenten Prijsindex Alle Huishoudens (afgeleid).

R

Risicohouding

We nemen risico als we beleggen. Dat doen we omdat we verwachten dat het voor u uiteindelijk meer pensioen oplevert. We denken goed na over hoeveel risico we voor u nemen. De risicohouding zegt iets over hoeveel risico wij kunnen en willen nemen om uw pensioen op te bouwen.

Risicopreferentieonderzoek

Om erachter te komen wat u belangrijk vindt voerden wij onderzoek uit. Daarin vroegen wij u hoe wij met het geld voor uw pensioen moeten omgaan. Dit is het risicopreferentieonderzoek. De uitslagen van dit onderzoek zijn inmiddels bekend. Pensioenfondsen moeten zo'n onderzoek elke vijf jaar uitvoeren.

S

Salaris

Het kale salaris per jaar exclusief de uitkering 13e maand en de uitkering 14e maand. In het salaris zijn geen toeslagen begrepen.

Sociale partners

Werkgevers en werknemers maken met elkaar afspraken over pensioen en andere arbeidsvoorwaarden. We noemen hen de sociale partners in Nederland. Werkgevers werken hierbij samen binnen werkgeversorganisaties zoals bijvoorbeeld VNO-NCW of MKB-Nederland. Werknemers verenigen zich in vakbonden zoals bijvoorbeeld FNV en CNV. Een werkgever kan ook afspraken maken met zijn werknemers via de ondernemingsraad (OR) van een organisatie.

Solidaire premieregeling

Dit is een van de twee mogelijke regelingen binnen de nieuwe regels voor pensioen. Werkgevers en werknemers kiezen samen welke regeling zij willen. De belangrijkste kenmerken van de solidaire premieregeling zijn:

1. Samen met de andere deelnemers bouwt u een vermogen op. Een deel van dit vermogen is voor uw pensioen bestemd
2. Als u met pensioen gaat, dan zet u uw deel van het vermogen om in een pensioen
3. Mee- en tegenvallers vangt u samen met andere deelnemers op via een gezamenlijke spaarpot. Dit is de buffer of solidariteitsreserve
4. Er is één beleggingsbeleid voor alle deelnemers. Van tevoren spreken we af hoe we de rendementen eerlijk verdelen over alle deelnemers
5. Als u met pensioen gaat, dan krijgt u een uitkering die met de economie meebeweegt. Als het goed gaat, is uw uitkering hoger. Gaat het minder, dan kan uw uitkering dalen.

V

Vermogen

Dit woord komt voor bij de solidaire premieregeling. Hier bouwt u samen met de andere deelnemers een gezamenlijke pot met geld op. Dit is het vermogen. Dit groeit doordat u, uw werkgever en de andere deelnemers geld inleggen voor het pensioen. Ook kan het groeien door winst op de beleggingen. Een deel van dit vermogen is voor uw eigen pensioen bedoeld. Het woord kapitaal komt hier ook wel eens voor.

Verwantschapsgraad

- **Eerstegraads familieleden:** partner, ouders (ook adoptie- en stiefouders), schoonouders, kinderen (ook adoptie- en stiefkinderen), schoondochters- en zonen.
- **Tweedegraads familieleden:** broers en zussen, kleinkinderen, grootouders, schoonzussen en zwagers, stiefbroers- en zussen.

W

Wachtdienstpensioen

Het aanvullende ouderdomspensioen dat verkregen wordt uit de vrijwillige opbouw van ouderdomspensioen over de wachtdiensttoeslag.

Wet toekomst pensioenen

In 2019 maakten werkgevers, werknemers en de overheid nieuwe afspraken over pensioen in Nederland. Deze afspraken legden zij vast in het Pensioenakkoord. Het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid werkte deze afspraken uit in een voorstel voor een nieuwe wet. Dit is de Wet toekomst pensioenen. Deze wet gaat op 1 juli 2023 in.